

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

VESTNIK

4
2016

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90
EUR

TEMA MESECA

Nevarnosti v gorah

INTERVJU

Jack Tackle

Alenka Pavlovčič Klemenčič

SPOMIN NA POVOJNA LETA

Z razstrelivom in brez izkušenj nad plaz ...

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

GOLA GORA, Nanga Parbat (8125 m), druga, dopolnjena izdaja

V letu 2012 je bil narejen ponatis knjige Gola gora. Avtor se je za ponatis odločil ne le zato, ker je prva izdaja razprodana, ampak predvsem zaradi novih osebnih soočanj z Nanga Parbatom. Kot član snemalne ekipe, ki je pripravljala film o gori za TV serijo Velikani Himalaje, se je udeležil odprave na ta 8125 metrov visoki vrh. Na sedemdeset na novo dodanih straneh opisuje svoje napete, razburljive, poučne, predvsem pa lepe in globoko doživete dneve na pobočjih Nanga Parbata ter pod njim. To je bila odprava, na kateri sta Irena Mrak in Mojca Švajger dosegli enega največjih uspehov v zgodovini ženskega plezanja v Himalaji. Gre za dramatično in napeto poročilo »iz prve roke«. Obenem pa dodani tekst logično in smiselno zaključuje Grošljeva večdesetletna srečevanja in soočanja s to mogočno goro.

Format: 200 x 255 mm; 260 strani, italijanska, šivana vezava

CENA: V času od 15. 4. do 15. 5. 2016 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 12,45 €* (redna cena: 24,90 €*).

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

Po jezeru bliz' Triglava - komplet planinskih zemljevidov

Na vrhuncu turnosmučarske ter še pred začetkom poletne planinske sezone smo za vas, obiskovalce naših gora, pripravili poseben komplet dveh planinskih zemljevidov »Po jezeru bliz' Triglava«.

V kompletu boste našli planinski zemljevid Triglav 1 : 25 000 ter Bohinj 1 : 25 000, ki združujeta najbolj obiskane predele Triglavskega narodnega parka (z izjemo Krnskega pogorja ter vrhov okoli Jalovca in Mangarta) in to v merilu 1 : 25 000. Oba zemljevida sta izšla pred kratkim.

Ljubiteljem brezpotij bo všeč predvsem natančen, pregleden in lično prikazan teren, ostali pa bodo lahko brezskrbno uživali na planinskih poteh, saj njihov vris temelji na najnovejših, tudi na terenu preverjenih podatkih katastra planinskih poti PZS. Snovalci niso pozabili niti na dodatne koristne medokvirne vsebine, kot so priporočene smeri turnih smukov, na naravne in kulturne znamenitosti, plezališča, parkirišča, avtobusne in železniške postaje ter gostinske objekte.

CENA: V času do 31. 5. 2016 lahko komplet kupite po akcijski ceni 14,90 €.

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planiskimuzej.si.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

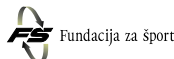
Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Nočno nebo
Foto: Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Slovenka sem. Ne razmišljam. Imam pravico.

Slovenci smo zanimiv narod. Imamo se za delavne, poštene in prijazne. Razumemo trpljenje drugih in smo pripravljeni pomagati. Seveda le toliko časa, dokler tistemu, ki mu pomagamo, ne gre predobro. Zelo radi imamo deljenje. Ne kot matematično operacijo, ampak kot način življenja. Zato bi lahko na primer referendum uvrstili na seznam naše kulturne dediščine, saj nas nič ne opisuje bolj kot dejstvo, da imamo prav na vsako temo dva tabora. Slovenci se radi pohvalimo tudi kot narod smučarjev in hribolazcev. Ponosno povemo, da kdor vsaj enkrat ne zleze na naš očak Triglav, ni Slovenec. S pojavom družbenih omrežij je šla zadeva še dlje; to, da je nekdo prišel na vrh Triglava, je treba oplemenititi s čim bolj "šaljivo" fotografijo z vrha in komentarji v smislu: v nekaj urah, oblečen za v diskoteko – stava je moja, s psom, z "mačkom" ... V malo boljših primerih neprimerno oblečen in obut, brez derez in cepina kljub zimskim razmeram, brez kondicije. Ampak vsakdo, ki gore vsaj malo pozna, ve, da gre za igranje z lastnim življenjem in življenjem tistih, ki bodo prišli na pomoč, ko se bo nekaj zalomilo. In se zalomi. Nekaterim celo večkrat, pa se ne naučijo ničesar.

Zakaj je tako? Od kod miselnost, da nam je nekaj takega dovoljeno, kot bi šlo za pravico – na primer ravno aktualno pravico do čiste pitne vode ali zmeraj aktualno pravico do izhoda na odprto morje? Del odgovora najbrž lahko najdemo v kolektivni zavesti, ki vsakega Slovenca od malih nog uči, da so gore "naše" in da je tam najlepše. Da je na Triglav treba priti vsaj enkrat. Da smo narod hribolazcev in smučarjev, da je to naša identiteta, ki nam je nihče ne more in ne sme vzeti. Tako se razvije napačna predstava, da so gore naša pravica in ne privilegij. Da smemo tja gor kadar koli, da nas nihče ne more in ne sme ustaviti. Kar precej jih poznam, ki so za boljše počutje, kilogram ali deset manj ali preprosto za samopotrjevanje ali potrjevanje pred drugimi vsaj pomislili, da bi splezali na katerega izmed naših vrhov. Ker lahko. Ker smejo. Ker so jim ves čas govorili, da je tam lepo in da so gore od vseh. Da taki pač smo Slovenci.

Drugi del odgovora leži v dejstvu, da imamo prav tako v kolektivni zavesti, če ne že kar zapisano v genskem kodu, da nas bo nekdo vedno rešil iz težav, če se že znajdemo v njih. Pokličеш na 112, potarnaš, da ti je slabo, in počakaš na helikopter. Kaj potem, če nimaš prave opreme, dovolj hrane, kondicije in znanja. Ko ne gre več, se usedeš, pritisneš čarobne tri številke in čez uro ali dve je rešitev pri tebi. Če imaš srečo, tak dogodek vključuje panoramsko vožnjo s helikopterjem v dolino. Saj imamo Gorsko reševalno službo (GRS), menda je celo ena izmed najboljših v Evropi. In prijatelj, ki se mu je zgodilo nekaj podobnega, ni na koncu plačal ničesar.

Zanimivo bi bilo vedeti, kakšen bi še bil promet na vrh Slovenije, če bi GRS za vsako (recimo temu "neupravičeno") reševanje računala vsaj petsto evrov. Ali če v primeru planinčeve lastne malomarnosti in ne ravno življenjske ogroženosti ne bi posredovala. Prepričana sem, da bi naenkrat naraslo povpraševanje po tečajih varnega gibanja v gorah, gorniški strokovni literaturi, zemljevidih, opremi in predvsem vodnikih PZS in gorskih vodnikih. Po vsem tistem, kar bi moralo biti prvi pogoj, da se v gore sploh odpravimo. Vendar toliko časa, dokler bo vsak mislil, da so gore njegova pravica in GRS prav tako, ne moremo pričakovati bistvenih sprememb. Lahko pa, tako kot tudi *Planinski vestnik* in PZS, opozarjamo še na drugo plat, ki je pogosto zamolčana ali pa se je zaradi neznanja ne zavedamo.

Gore so zares naše in nihče nam jih ne more vzeti. Vendar nam to ne daje pravice tvegati lastnega življenja in s tem življenja drugih, če nimamo dovolj znanja, opreme in nismo kondicijsko kos vzponu.

Gorska reševalna služba pri nas je vrhunska in zares izjemne reševalke in reševalci bodo vedno pomagali, če pride do nesreče. Vendar to nikomur ne daje pravice, da bi s svojo lahkomišelnostjo in nepotrebnim tveganjem to dejstvo izkoriščal za popraviljanje lastnih napak in reševanje zapletov, ki si jih je z neprimernim pristopom povzročil sam. Če imamo tako dobro gorsko reševalno službo, reševanje nikakor ni pravica lahkomišelnosti, ki precenjujejo sebe in podcenjujejo gore.

In smo spet pri deljenju, nam tako domači matematični operaciji ali kar miselnem ustroju celotnega slovenstva. Je pravica nekoga dolžnost nekoga drugega? Ali dolžnost nekoga daje pravico drugemu? Morda bi se veljalo vprašati, kako se počutijo tisti, ki jih sredi noči v najbolj nemogočih razmerah kličejo na pomoč ljudem, ki v gorah realno gledano nimajo česa iskati. Mi smo prav to naredili v številki *Planinskega vestnika*, ki je pred vami. Škoda le, ker ga ne bere več ljudi, ki hodijo v gore. Tudi to je (žal) neke vrste pravica ...

Marta Krejan Čokl

4 Tema meseca

Nevarno je naše početje

Marta Krejan Čokl

18 Intervju

Pogovor z Jackom Tacklom
Mire Steinbuch

27 Doživetje gora

Po obronkih Trnovskega gozda na Veliki rob
Olga Kolenc

UVODNIK

Slovenka sem. Ne razmišljam. Imam pravico. 1

TEMA MESECA

Nevarno je naše početje 4

Marta Krejan Čokl

Največ je odvisno od nas samih 6

Jani Bele

Poslanstvo gorskih reševalcev 10

Matjaž Šerkezi

Pogovor z gorskim reševalcem Juretom Jeršinom 13

Marta Krejan Čokl

KOLUMNA

Največja nevarnost v gorah 16

Iztok Tomazin

KAKO SE ŠTUDIRA V HRIBIH ...

... ali vsestranskost raznih pripomočkov 17

Janez Gril

INTERVJU

Pogovor z Jackom Tacklom 18

Mire Steinbuch

SPOMIN NA POVOJNA LETA

Z razstrelivom in brez izkušenj nad plaz 24

France Zupan

DOŽIVETJA GORA

Po obronkih Trnovskega gozda na Veliki rob 27

Olga Kolenc

PIRENEJI

Narodni park Ordesa 30

Jana Remic

Monte Perdido ali izgubljena gora 32

Anton Pustovrh

IDRIJSKO HRIBOVJE

Iz Idrije navzgor po spomine 35

Rafael Terpin

PORTRET

Poskus predstavitve Gregorja Rupnika 38

Žarko Rovšček

INTERVJU

Alenka Pavlovčič Klemenčič, zdravnica in gorska reševalka 40

Irena Mušič Habjan

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

Narodni park Ordesa

Jana Remić, Anton Pustovrh

40 Intervju

**Alenka Pavlovčič
Klemenčič, zdravnica
in gorska reševalka**

Irena Mušič Habjan

42 Iz dnevnika gorskega vodnika

Klemen Gričar

**Prečenje grebena Rochefort
na Grandes Jorasses**

IZ DNEVNIKA GORSKEGA VODNIKA

**Prečenje grebena Rochefort
na Grandes Jorasses 42**

Klemen Gričar

DOŽIVETJE POTI

107 dni po Via Alpina 45

Zdenka Mihelič

DOŽIVETJA

**Spomin na ponesrečeni
turni smuk 48**

Izidor Tasič

TURNA SMUKA

**Prečenje Pohorja
s turnimi smučmi 50**

Lea Lampret

VZGOJA

**Neizkušeni pohodnik
ne sodi v gore 52**

Marinka Koželj Stepic

ZDRAVJE

Pretreniranost 54

Petra Zupet

PLANINSKA ORGANIZACIJA

**Nove najvišje cene
prenočevanja v kočah 56**

Zdenka Mihelič

PORTRET

**Večino prostega časa
posvetim plezanju 58**

Peter Bajec - Poli

VARSTVO NARAVE

Nadzor v zavarovani naravi 59

Dušan Klenovšek

FOTOGRAFIJA

**Sončen pozdrav skozi
Matkovo okno 60**

Franci Horvat

Ko posije sonce skozi okno 61

Mirko Toporiš

FOTO MINIATURA

Korak s poti ... 62

Polona Gorišek

NOVICE IZ VERTIKALE 63

NOVICE IZ TUJINE 64

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE 66

PISMA BRALCEV 67

PLANINSKA ORGANIZACIJA 68

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ 70

TNP 71

V SPOMIN 71

Gore same po sebi niso nevarne

Nevarno je naše početje

Marta Krejan Čokl

Nič novega ni dejstvo, da se ljudje zaradi boljšega avtomobila, boljnih čevljev, boljše opreme, ki jo uporabljamo pri "adrenalinskih" dejavnostih, počutimo bolj suverene in drzne kot sicer. Drži, da smo zaradi boljnih in kakovostnejših pripomočkov ali sredstev varnejši, vendar samo pod pogojem, da jih znamo pravilno uporabljati in da se zaradi njih ne precenjujemo. Večji in boljši avto nam ne daje pravice kršiti cestno prometnih predpisov, in če ne vemo, da je treba onemogočiti vklop zračnih blazin, kadar otroški sedež namestimo na sprednji sedež v avtomobilu, s tem otroka življenjsko ogrožamo. Z derezami pozimi v gorah nismo samo varnejši, brez njih pogosto niti nikamor ne pridemo, ampak če jih ne znamo pravilno namestiti na čevlje, ne znamo hoditi z njimi, če se pri padcu v strmini ne znamo zaustaviti s cepinom, se lahko hitro zgodi, da bo nad hribi začel krožiti helikopter. Tudi plazovni trojček ni nobeno zagotovilo varnosti, je le komplet

pripomočkov, zaradi katerih morda lahko še pravočasno najdemo zasutega v plaz ali smo najdeni ... Seveda samo pod pogojem, da ga znamo uporabljati. Da je psihofizična pripravljenost eden od ključnih dejavnikov, najbrž ni treba niti omenjati. Ali pač! Vsi vemo, da so nevarnosti v gorah subjektivne, torej odvisne od nas, in objektivne, torej neodvisne od nas. Vendar objektivne lahko zaradi naše nepripravljenosti in neznanja postanejo tudi subjektivne ali pa precej večje, kot so sicer. Padajoče kamenje, na primer. Lahko ga sproži žival, lahko se sproži samo, če nismo dovolj previdni in večji hoje po gorah, ga lahko sprožimo mi. In s tem ogrozimo nekoga pod sabo, ne le sebe. Enako je s plezanjem – jeklene vrvi in klini nas pri morebitnem padcu ne bodo zadržali, če ne bomo znali pravilno vpeti samovarovalnega kompleta. Tako kot bomo med plezanjem v navezi življenjsko ogrozili tudi soplezalca na drugem koncu vrvi, če ne bomo obvladali vrvnih manevrov.

15. aprila 2000 ob 11.15 se je 48-letni planinec iz Ljubljane namenil po poti na Šmarno goro. Nenadoma se je ustavil, se obrnil navzdol in padel. Umrl je zaradi verjetne srčne kapi.¹

V nedeljo, 11. julija 2004, se je 28-letni alpinistični inštruktor in član GRS s soplezalcem odpravil na aklimatizacijsko turo na vrh Copa, 6199 m, v Andih. Nekaj dni prej jima je neki alpinist povedal, da na Copi ni težav. Zato s seboj nista vzela vrvi. Sto metrov pod vrhom je alpinist nenadoma padel v ledeniško razpoko, ki je bila pokrita s snegom, in podlegel poškodbam.² Da, čisto vsakemu in povsod se lahko zgodi nesreča, še tako izkušen in odličen hribolazec mora kdaj poklicati na številko 112 in tudi prav je tako, saj s tem lahko prepreči katastrofo, ampak vsi si želimo in delamo za to, da bi bilo takih

¹ Povzeto po: Malešič, F. *Spomin in opomin gora: Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah*. Radovljica: Didakta, 2005. Str. 428.

² Prav tam. Str. 459.

1

2

klicev čim manj. Z znanjem, poznavanjem lastnih meja in sposobnosti, s pomočjo in tudi z obveščanjem, ozaveščanjem in izobraževanju vseh vrst.

Kako nevarne so torej gore? Katere nevarnosti tam prežijo na nas? Nekaj najbolj tipičnih sem naključno naštel, ampak to so le kaplje v morje. Če dobro pomislimo, gore niso nevarne, nevarno je to, kar počnemo mi, ko plezamo nanje. Gore so iskrene, ponujajo se take, kakršne so, brez obljub, brez olepšavanja, z vsemi prepadi, plazovi, vročino, mrazom, cveticami, razgledi in krasnimi sončnimi vzhodi. Zato je od nas, ki jih obožujemo in v njihovih objemih iščemo tisto, česar v vsakdanu ne dobimo, odvisno, kako (ne)varni bodo ti obiski. Pa naj gre za šesttisočak ali prijazno Šmarno goro. ◦

1 Nemoč ob grozljivih posledicah snežnega plazu

Foto: Vladimir Habjan

2 Ko zdrsne na celih pobočjih ...

Arhiv GRS Tolmin

3 Reševanje izpod snežnega plazu

Foto: Klemen Volontar

3

Če nevarnosti ne poznaš, zate ne obstaja

Največ je odvisno od nas samih

Jani Bele

Ljubljanska postaja Gorske reševalne službe na začetku zime že vrsto let organizira tečaj varnejšega gibanja v gorah v zimskih razmerah. Pred še vedno presenetljivim vsakoletnim številom okoli petdesetih udeležencev je med drugim tudi moje predavanje o nevarnostih v gorah. Namen predavanja nikakor ni zastrašujoč, kot mi je nekoč po elektronski pošti dan po tečaju sporočil eden od udeležencev: "Saj je bilo v redu, ampak od zdaj naprej me je kar malo bolj strah hoditi v gore." Seveda, če ne poznaš nevarnosti, potem ta zate ne obstaja do tistega trenutka, ko si soočen z njo in ne veš, kaj narediti.

V življenju pretijo na nas različne nevarnosti. O tem se prepričaš, ko sam iščeš pomoč ali spremljaš poškodovanega družinskega člana na urgentni oddelek bolnišnice. Stojiš (če imaš srečo ali pa

si huje poškodovan, celo sedi ali ležiš) v prenatrpani čakalnici ali na hodniku in opazuješ zaskrbljene poglede drugih čakajočih – obtolčenih, okrvavljenih, polomljenih, porezanih ...

Nesreče se dogajajo povsod. V prometu, doma, pri delu in športu. Med vsemi vrstami športa in rekreacije predstavlja planinstvo s svojimi oblikami dejavnosti (hoja, plezanje, turno smučanje ...) najnevarnejši način preživljanja prostega časa. Čeprav mnogi ljudje uvrščajo statistiko med največje laži, je vsakoletno statistično poročilo Gorske reševalne zveze Slovenije o nesrečah pospremljeno z imeni ponesrečenih, krajem nesreče in vrsto poškodbe. Že vrsto let se to poročilo giblje okoli številke štiristo. Tolikokrat je zaprosena pomoč po številki 112 in tolikokrat odhiti v gore organizirana skupina gorskih reševalcev – bodisi peš bodisi s helikopterjem. In že se moram "vzeti malo nazaj" ter popraviti statistiko. Najprej navzdol, kajti okoli

3

štirideset odstotkov posredovanj gorskih reševalcev je zaradi nesreč, ki niso vezane na planinsko dejavnost, ampak so se zgodile na težko dostopnem terenu pri drugih dejavnostih: padalstvu, vodnih športih, gorskem kolesarjenju, delovnih in prometnih nesrečah, reševanju živali. Po drugi strani je treba prej omenjeno statistično število nesreč znatno povečati z nesrečami, pri katerih ponesrečeni sam ali s pomočjo prijateljev sestopi v dolino – v bolnišnico ali si celi rane doma.

Nesreča lahko doleti tako tistega, ki gre prvič v hribe, kot tistega, ki mu je planinstvo postalo način življenja. Resda slednji z zakladnico izkušenj lahko velikokrat zazna nevarnost in prepreči nesrečo, ki je usodna za nepoznavalca, a kaj, ko se pri nabiranju izkušenj večkrat omenja

”vrč, ki se razbije, če gre prevečkrat po vodo”. Ali kot mi je omenil prijatelj, ki se je poklicno ukvarjal z nesrečami pri delu, da se zapisnik o nesreči običajno začne na dva načina:

- do nesreče je prišlo zaradi neizkušeniosti poškodovanega,
- do nesreče je prišlo kljub izkušeniosti ponesrečenega.

Da, velikokrat je sreča odločilnega pomena.

Večji napredek, več nevarnosti

Kot imajo nesreče na različnih področjih svoje vzroke in značilnosti, tako jih imajo tudi v gorah. Ko sem v mladih letih začel svoje planinsko izobraževanje na tečajih za mladinske vodnike, sem se naučil, da obstajata dve vrsti nevarnosti:

subjektivne in objektivne nevarnosti. Prve so odvisne od človeka samega, druge so prisotne v naravi. Potem si naštel nekaj primerov obeh in si naredil izpit. V letih zahajanja v gore so se mi tiste objektivne vedno bolj spreminjale v subjektivne, kajti različna dogajanja v gorah predstavljajo neko normalno ”življenje” gore in šele s prihodom človeka v ta svet postanejo nevarna zanj. Koliko bodo nevarna, je zopet odvisno od človeka, njegovega znanja, prepoznavanja, ocenjevanja in navsezadnje opremljenosti.

Ne bi našteval vseh nevarnosti, njihovih značilnosti in kako se jim izogniti, niti tistih neobičajnih – gradiva bi bilo za celo knjigo. Vsak, ki malo več zahaja v gore, bi že na svojih primerih in iz pripovedovanj planinskih prijateljev lahko napisal svojo. Osredotočil sem bom le na nekaj posameznih primerov, na katere je vplival napredek družbe in opreme, in se z malo nostalgije spominjal časov začetka svojega zahajanja v hribe. Rezervirano za alpiniste – bi lahko rekli. V časih, ko sta bili pozimi še občasno odprti kočiči na Kamniškem in Kokrskem sedlu, z omizjem kamniških alpinistov, ki se jim je poskušal prisiliti kakšen Ljubljančan, in naslednje jutro osamljene gazi pod steno, v grape ali na bližnje vrhove. Vzpon na dvatisočak je že veljal za alpinistični vzpon. Tudi v Erjavčevi kočiči se je točno vedelo, kdo je kdo, kdo bo šel v katero grapo ali na kateri vrh. Turne smučiči smo po navadi privlekli na plano s koncem uradne zime, čakajoč na

2

1 Izobraževanj ni nikoli preveč.

Arhiv Janija Beleta

2 Ko na turi ob nepravem času potegneš za napačen jermenček.

Foto: Jani Bele

3 Samovarovalni komplet - nekateri ga še vedno uporabljajo malo po svoje.

Foto: Jani Bele

tople spomladanske sončne žarke, da so ustvarili pravi *putrček*. Poleti pa pravo nasprotje. Sindikati, obremenjeni s številko sto, na Triglavu, prenapolnjene planinske kočice, kjer si bil srečen, če si dobil prenočišče na klopi v jedilnici. Zato si, če že ne v steno, rad zahajal v predele, kjer cel dan nisi srečal žive duše. A časi se spreminjajo. Ljudje hočejo vedno več – tudi v hribih. Avtorji novih planinskih vodnikov razkrijejo še zadnje skrite kotičke gora in informacije na spletnih forumih razpršijo ljudi z markiranih poti na vse konce. "Razmere v grapah nad Vršičem so idealne," se pojavi zapis na spletnem planinskem forumu in že naslednji dan množice hodijo gor in dol po grapah, sem ter tja se izognejo še kakšnemu smučarju. "Zeleniške špice pa res niso težke," in na Staničevem vrhu se moraš postaviti v vrsto, da lahko začneš s plezanjem. Zastonj iščeš samote na Kukovi špici ali Dovškem križu. Kmalu po sneženju je zgaženo na večino vrhov, presmučana so vsa pobočja. Torej, v vsakem letnem času, ob vsakih razmerah, kjer koli v gorah – so ljudje. In se vprašaš, ali so vsi, ki se podajajo na te vzpone, res dovolj pripravljeni in usposobljeni zanje. Imajo primerno opremo?

Vrh je šele na pol poti

Pri pripravi na turo doma se ne bi dosti zadrževal. Zbiranje informacij o

nameravani turi je danes dokaj enostavno. Spraševanje o turi po raznih forumih je pa že bolj zapleteno, kajti odgovori vsevednih svetovalcev so velikokrat zelo subjektivni, v glavnem podcenjujoči do težav. Ampak če redno spremljamo dogajanja na forumih, kmalu izločimo tiste, ki jim lahko zaupamo.

Fizična pripravljenost na turo, za katero moramo poskrbeti že doma, je pa drugo vprašanje. Način, s katerim se lotevamo vzponov dandanes, se je zelo spremenil in zahteva od nas znatno večjo telesno pripravljenost. Včasih obvezno dvodnevne ture z uporabo javnega prevoza in vmesnim prenočevanjem v koči so danes z uporabo osebnih avtomobilov nadomestili enodnevni vzponi, kar velikokrat pomeni tudi do tisoč petsto metrov vzpona in sestopa. Za kaj takega pa moramo biti že kar dobro *natrenirani*. Temu ne zadošča le redno zahajanje v gore, ampak tudi vzdrževanje kondicije med tednom, ki se mu na žalost radi izognemo z izgovorom na ostale obveznosti. Ravno pomanjkanje telesne pripravljenosti je po mojem mnenju eden glavnih vzrokov za nesreče v gorah. Analize nesreč, ki jih vsako leto objavlja Gorska reševalna zveza Slovenije, kažejo, da se največ nesreč zgodi zaradi zdrsa. Na žalost ni nikjer podatkov, zakaj je prišlo do tega. To je po eni strani čisto razumljivo, kajti gorski

reševalci se na mestu nesreče posvetijo predvsem zdravniški oskrbi ponesrečenca in njegovemu transportu. Vsekakor je pa zanimiva naslednja analiza, ki daje odgovore na določena vprašanja. Največ nesreč se zgodi v popoldanskem času, torej v času, ko sestopamo z vrha. Na to vpliva kar nekaj dejavnikov. Najprej tisti psihološki. S pristopom na vrh je cilj dosežen, zbranost nam takrat popusti, kajti pred nami je "samo še lahek" sestop. Sestopamo hitreje, zato bi morala biti zbranost pri izbiri točk, kamor stopamo, še večja. In velikokrat stopimo kar tako, malo na slepo. Samo spomnimo se, kolikokrat ne obstanemo na mestu, kamor smo stopili, ampak še malo podrsamo naprej. In še fizična plat sestopa. Zaradi vzpona že tako utrujene mišice so pri sestopu še dodatno obremenjene ne le s težo telesa in nahrbtnika, ampak tudi zaradi teže pospeška, ko stopimo z višine navzdol. Ko nas naslednjih nekaj dni po turi boljijo noge, nas ne boljijo zaradi vzpona, ampak sestopa. Stabilnost nam zmanjša tudi dolžina koraka, ki je pri sestopu znatno daljša kot pri vzponu. Uporaba pohodnih palic odigra tukaj veliko vlogo.

Kaj nam bo oprema, če je ne znamo uporabljati

Zadržal bi se še malo pri opreми. V zadnjih letih je opaziti občuten porast

5

dobre osebne in tehnične opreme. Z nekaterimi izjemami predvsem pri njeni uporabi. Za preprečevanje zdrsa na snegu uporabljamo dereze. A kaj, ko imamo cel kup različnih derez. Za hojo nekje do gozdne meje so zelo primerne štirizobe dereze ali različne izvedbe verižic. Cenovno zelo ugodne, a za gibanje po strmejših pobočjih popolnoma neprimerne. In ljudje se tako overženi podajajo na zahtevne vrhove, češ saj imamo opremo. Včasih se le ne morem premagati in kakšnega opozorim na to, čeprav že vem odgovor: "Ko bom videl, da je nevarno, se bom pa obrnil."

Še bolj kot oprema sama je pomembno znanje o njeni uporabi. Če je ne znamo uporabljati, nosimo le "korajžo" v nahrbtniku in nadaljujemo z vzponom, ki bi ga morda prekinili, če ne bi imeli opreme. Znanje ustavljanja zdrsa s cepinom je ena od stvari, brez katere naj ne bi zahajali v zasnežene gore. Pri sestopu z zasneženega Storžiča dohitim planinko, ki ima v vsaki roki po en daljši cepin. Da, seveda, danes se hodi v gore z dvema cepinoma! Ob kramljanju pri sestopu ji omenim, da bi se ob zdrsu bolj težko zaustavila z dvema cepinoma. Odgovori mi, da je tako pač navajena, in na dodatno vprašanje, ali se zna zaustavljati, dobim odgovor, da se je

enkrat poskusila naučiti, ampak ji ni šlo in je odnehala.

Na žalost dajemo opremi prevelik pomen in nam zaradi nje pretirano zraste samozavest. Ko je plaz zasul avstrijsko vas Galtuer in je v hišah umrlo petintrideset ljudi, sem čez kakšen dan ali dva po televiziji poslušal intervju s Francozom, ki se je odpravljajal na smučanje v Avstrijo. Na vprašanje, ali ga ni nič strah plazov, je samozavestno odgovoril, da ne, češ saj je nabavil dve plazovni žolni. Čeprav je žolna skupaj z lopato in sondo del opreme, ki naj bi jo imeli pozimi vedno s seboj, se moramo zavedati, da je to šele zadnji člen v nizu ukrepov, ki jih moramo narediti prej: nekajdnevno spremljanje vremena, informacije o snežnih padavinah, izbira varnejše smeri gibanja, preverjanje trdnosti snežne odeje, hoja v varnostni razdalji – ukrepi, ki preprečijo, da do plazu sploh pride. Spremeniti moramo mišljenje, da je plazovni trojček obvezna oprema turnih smučarjev. Pri nas je zaradi plazov umrlo znatno več ljudi, ki so šli v gore peš.

Korak naprej k povečanju možnosti preživetja v plazu je zračna blazina (ABS). In še dodaten korak k povečanju samozavesti. Ravnokar sem se vrnil z enotedenskega smučanja v enem od avstrijskih smučarskih središč. Ponoči je zapadlo dvajset centimetrov snega,

4 Hoja po ledenikih je polna skritih pasti.

Foto: Jani Bele

5 Hitro naprej, dokler opast vzdrži!

Foto: Jelena Justin

ki se je čez dan močno ojužil in ponoči zmrznil. Naslednji dan je zapadlo dodatnih trideset centimetrov snega, ki ga je močan veter nanašal v globoke zasiope. Zjutraj se je ob sončnem vremenu na spodnjih postajah žičnic trlo skupin smučarjev z nahrbtniki ABS, ki so jih vodili v glavnem smučarski učitelji. Ko sem se zvečer peljal proti hotelu, na nobenem pobočju, kamor mi je segal pogled, nisem videl nepresmučanega niti enega kvadratnega metra. A zvečer pri poročilih lokalne televizije: plaz zasul gorskega vodnika in dva gosta, plaz zasul dvanajst turnih smučarjev, pet mrtvih ... Spomnil sem se na predavanje o plazovih, ki sem ga imel nekoč za smučarsko društvo. Na vso opisano preventivno dejavnost so mi rekli, da jih to ne zanima, ker se oni pač peljejo z žičnico na vrh in potem samo "pičijo". S predavanjem bi bili verjetno zadovoljni samo takrat, če bi jim rekel, da je nevarno tam, kjer je sneg obarvan rdeče.

Še en del opreme mi gre malo v nos. Samovarovalni komplet. Nekaj časa so bila celo priporočila planinske organizacije, da sodita med obvezno opremo za gibanje v visokogorju čelada in samovarovalni komplet. Poleti na Kredarici skoraj ne vidiš človeka, da mu ne bi kaj žvenketalo okoli pasu. Po eni strani pohvalno, a kaj, ko se dejanska slika pokaže že pri prvih klinih in jeklenicah. Večina jih že po nekaj prepenjanjih ugotovi, da je to zelo zamudno; namesto da bi roke uporabljali za vzpenjanje, so zaposleni z vponkami in kmalu kompleta ne uporabljajo več. Morda se kvečjemu sem ter tja še kam zataknejo z vrvicami. Redki so, ki samovarovanje še uporabljajo, a še ti navadno vpenjajo samo eno vponko. Srečevanje dveh pripetih je zgodba zase. O tem, ko starši opremijo svojega malčka s samovarovalnim kompletom in ga s tem naredijo odgovornega za lastno varnost, ne bi izgubljal besed. Samovarovalni komplet – še en dvig samozavesti? Še vprašanje planinke na Grintovec. No, malo je klinov in jeklenic. "Veste, ni me strah, ko so klini in jeklenice. Strah me postane, ko jih ni." ●

Preprečiti in rešiti

Poslanstvo gorskih reševalcev

Matjaž Šerkezi

Pozno popoldne z Medejo prečiva od Srebrnega proti Kamniškemu sedlu. Za nama so Zeleniške špice in prijetna plezalna avantura. Takšna, ki jo lahko doživita samo oče in hči. Opremljena, kot se spodobi, s čelado na glavi, saj pot poteka pod steno Planjave, oba obuta v planinske čevlje in z nahrbtnikoma. Srečujeva posameznike in skupine, izmenjamo si nekaj besed in nadaljujemo vsak po svoji poti. Nasproti nama pride "planinec", ki mi že od daleč pade v oči. Dolgi, štrenasti lasje, kratke hlače, obut v *adidaske sa crtom* iz leta 90 in oblečen v majico z napisom *Jesus is my mentor*.¹ Komentiram, da s takšno opremo Jezus ne bo dolgo njegov mentor, in dobim odgovor, da sta tako dogovorjena. Očitno res, saj ta dan nismo z gora nad Kamnikom pripeljali nobenega. Kar pa ni veljalo za druge gorske predele Slovenije, saj bilten Urada Republike Slovenije za zaščito in reševanje za tisti dan beleži kar šest nesreč. Zlom ključnice, poškodba noge, jadralni padalec, planinka z dvema otrokoma obtičala na planinski poti ...

¹ Jezus je moj mentor.

Kdo je v resnici "nor"?

Že v letu 2014 smo skozi dolgoletno povprečje nesreč in pri pregledu statistike opazili, da nesreče niso vezane samo na konce tedna, ampak se jih vedno več zgodi tudi v delovnih dneh. Vse to bo v prihodnje vplivalo na pripravljenost in organiziranost gorskih reševalcev tudi med tednom, zato se moramo na to pripravljati že danes. Gorski reševalci nismo profesionalci, ki bi za svoje delo prejeli plačilo, kar je bilo pogosto vprašanje posameznih rešenih gornikov. Vsak od nas ima svojo službo, s katero si služi kruh, gorsko reševanje pa je "malo nor hobi", kot to velja tudi za prostovoljne gasilce in nekatere druge reševalne službe znotraj sistema civilne zaščite. Pa z "malo nor hobi" ne mislim, da smo gorski reševalci nori, le nekateri nas gledajo tako, ko z zajetnimi nahrbtniki hitimo na pomoč

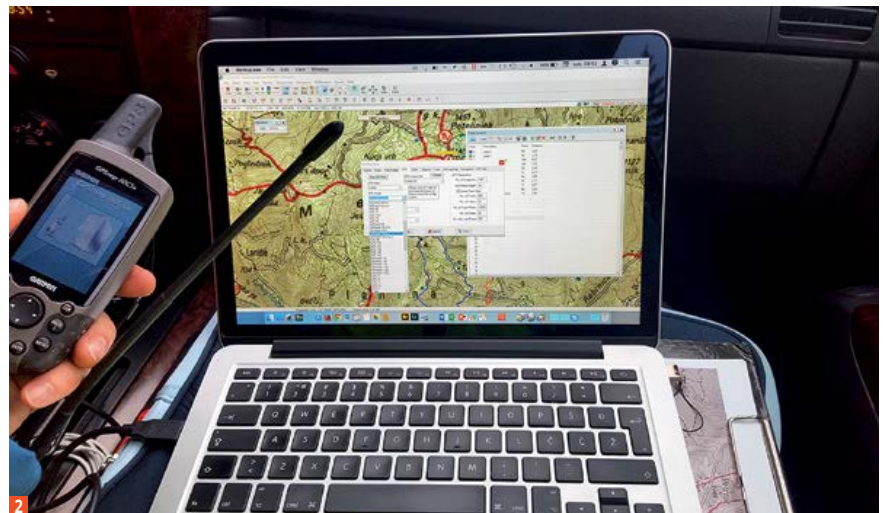
družine, znanke, prijatelje. Kaj naj jim rečem, če katerega od njih ne bo domov?!" Okrešelj je vzela pet reševalcev, Martin Čufar je umrl v snežnem plazju, Janez Plevel - Pubi na pobočju Brane ... Zaradi smrtnih žrtev med reševalci, ki so izgubili življenja med reševanjem drugih ali med vajami, je bila ustanovljena Fundacija Sklad Okrešelj, kjer se zbirajo donatorska sredstva (prispevki gorskih reševalcev in donatorjev akcije Podpornik). Žal se tudi tukaj srečujemo s krizo in v sklad vsako leto priteče manj sredstev. Je res samo gospodarska kriza ali pa smo že prešli na moralno?!

V zadnji številki *Planinskega vestnika* sem bral o načinu reševanja v Franciji: "Če so v steni ali na gori sredi poletja, ko ni mraz, jih pustimo, da preživijo noč pod

smo z gora pripeljali štirideset mrtvih posameznikov. V intervencijah je sodelovalo 3762 reševalcev, helikopter je poletel v 187 primerih.

Veliko intervencij je bilo usmerjenih v reševanje zaplezanih planincev, ki so na družabnih omrežjih in spletnih straneh prebrali, da je pot lepa in enostavna, da na njej ni ljudi. Pozabili pa so, da gre za subjektivno oceno. Zeleniške špice, plezalna tura, po težavnostni lestvici UIAA ocenjena z II-III, mestoma IV-, alpinistom ne predstavlja nobenih težav in je lahka. Pa to velja tudi zame, ki sem se včeraj odločil, da grem malo pogledat, kako je v hribih?!

Statistika zadnjih nekaj let govori, da je kot vzrok nesreče na prvem mestu še vedno navaden zdrš, ki je posledica

posamezniku ne glede na uro, vreme ... Ampak mi imamo za tak vzpon še kako dober razlog, kakšen razlog pa je imel tisti, zaradi katerega moramo na goro sredi noči, v slabem vremenu? Da, nesreče se dogajajo, ampak verjetno bo vsak reševalec potrdil, da jih je več zaradi nepripravljenosti in neznanja ali precenjevanja samega sebe in podcenjevanja narave kot zaradi nesrečnega spleta okoliščin.

Ali reševanje postaja del (avan)ture?

Preteklost in izkušnje so nas naučile, da nesreča ne počiva in lahko udari tudi med nas. *Vrnite mi moje sinove z gore*¹ so besede, ki me spremljajo vsako intervencijo. Žare Trušnovc je slikovito opisal stisko reševalca: "Vsakič me stisne, ko zazvoni telefon in moram fantom sporočiti, da je akcija. Strah me je, ko se vklopi sirena na avtomobilu in gredo na pot – skrbi me že to, kaj se bo dogajalo na cesti. Doma imajo

zvezdami. Vedno več ljudi je, ki si želijo gora, avanture, a ko se znajdejo v njej, obupajo in se ne potrudijo ..."²

V letu 2015 smo se s podobnimi primeri srečevali tudi v Sloveniji. Večkrat smo kolebali, ali sprožiti akcijo ali ne. Z nekaterimi smo se pogovorili in jih skušali usmeriti; sploh ko nas je turist prosil, da mu pripeljemo vodo in bo potem pot nadaljeval sam. Da, tudi s takšnimi bizarnimi primeri se srečujemo. Vse več je "planincev", ki so jim hribi motiv za shujševalno kuro ali so prebrali na Facebooku, da je *ful hudo*, če gredo na Mojstrovko, ali pa so ugotovili, da so tik pred udarom srčne ali možganske kapi zaradi zapackanosti ožilja s hitro hrano in transmaščobami iz sladkarij.

Statistika ne laže vedno

V letu 2015 smo zabeležili 434 intervencij, kar je bistveno več kot leto poprej. Žal

1 Helikopter – leteči rešilec

Foto: Matjaž Šerkezi

2 Vsaka intervencija zahteva dobro pripravo.

Foto: Matjaž Šerkezi

neprimerne obutve, precenjevanja lastnih sposobnosti, utrujenosti in manjše koncentracije ob sestopu. Sledijo si nepoznavanje terena, telesna in duševna nepripravljenost ter neprimerna oprema in neznanje rokovanja z njo. Podobno beležijo tudi ostale alpske države, kot sta Italija in Avstrija. Če pogledamo starostno strukturo ponesrečencev, so najbolj ogroženi posamezniki med dvajsetim in devetindvajsetim letom, pri katerih je nesreča največkrat posledica zaletavosti, iskanja samega sebe, neprimerne in pomanjkljive priprave na turo, in posamezniki med petdesetim in devetpetdesetim letom, pri katerih je zaznati t. i. drugo puberteto. Vsem tem svetujemo, da izpustijo kakšen vlak, da odpelje naprej, in naj ne tečejo za njim.

¹ Naslov knjige Cirila Pračka, Jesenice 2000.

² Čufar Potard, M. Chamonix močnejši od Sorbone. *Planinski vestnik*, 2016, št. 2, str. 24.

3

3 Na intervenciji: reševanje na Kobali, 6. maja 2009

Foto: Miljko Lesjak

4 Plazovna žolna, del plazovnega trojčka, ki bi moral biti v vsakem nahrbtniku.

Foto: Matjaž Šerkezi

V letu 2015 beležimo 211 nesreč pri hoji po planinskih poteh in 39 nesreč na brezpotjih. 35 nesreč se je zgodilo pri plezanju in 30 pri drugih športnih dejavnostih. Posebej spodbudno je dejstvo, da so bili vodniki v nesrečah udeleženi samo v treh primerih in da so se vse ostale pripetile pri individualnih dejavnostih, kar pomeni, da je sistem usposabljanja Planinske zveze Slovenije kakovosten. Nikakor pa to ni razlog za ležernost v prihodnosti.

Leto 2016 se v smislu gorskega reševanja ni začelo obetavno. Triintriideset intervencij, pet mrtvih. V dveh mesecih! Želim si, da tega ne bi bilo oz. da bi ostalo pri tem.

Preprečiti!

Čeprav vsaj približno vemo, katere vse nevarnosti prežijo na nas v gorah, imam včasih občutek, da jih kljub vedno boljši opremi, možnostim izobraževanja in znanja preprečimo premalo. Kako in kje začeti? Kratko vprašanje, ki skriva veliko težavo. Večkrat sem poslušal izkušnega gorskega reševalca in starosto Danila Škerbinka, da je premalo pozornosti posvečene mladim. Sam bi dodal, da jim je posvečena napačna pozornost in da se jih vse preveč usmerja

v tekmovalnost, k pridobivanju nagrad, k teženju k temu, da so prvi, najboljši, najpomembnejši. Pozabljam pa na moralnost, delo, marljivost in doseganje ciljev na dolgi rok. Življenje je maraton, ne tek na kratke proge.

Gorska reševalna zveza Slovenije že od ustanovitve daljnega leta 1912 skrbi, da so ponesrečenci v gorah čim prej v profesionalni medicinski oskrbi, zadnja leta pa vse več energije skupaj s Planinsko zvezo Slovenije preusmerja tudi v preventivno delo z namenom zmanjšanja števila gorskih nesreč. Gorska reševalna zveza Slovenije in Planinska zveza Slovenije bosta še naprej vlagali energijo v preventivno dejavnost s ciljem

zmanjšanja gorskih nesreč. Sodelovanje drugih državnih institucij, kot sta slovenska policija in Slovenska vojska, je pri celotni zgodbi dodaten plus. Spomnim se, da še ni tako daleč nazaj, ko so naše gore bile polne smeti. Danes so čiste. Vse to smo dosegli z vzgojo mladih v vrtcih in šolah. Večkrat sam odvržem kakšno plastenko, da vidim reakcijo ljudi. Starejši se redko odzovejo – morda zaradi svoje obremenjenosti, da bodo koga užalili, se izpostavili. Mlajši so brezkompromisni, iskreni. In ti bodo nekoč učili mlade planince, da je hoja v zasnežene gore brez plazovnega trojčka in nahrbtnika kot odvržena plastenka na čudoviti planinski poti. ◻

4

Nevarnosti skozi oči gorskega reševalca

Pogovor z gorskim reševalcem Juretom Jeršinom

Marta Krejan Čokl

"Kje točno ste? Kaj se je zgodilo? Koliko je ponesrečenih? Kakšne so razmere? ..." Takšna in podobna vprašanja lahko slišimo, če pokličemo center za obveščanje, torej številko 112. In takšna vprašanja se postavljajo gorskim reševalcem med hitenjem na reševanje, ko dobijo obvestilo, da je v hribih prišlo do nesreče. Nevarnosti v gorah ni malo, za gorske reševalce jih je zaradi narave tovrstnega dela še več, a se veliko zaljubljenecv v hribe kljub temu odloči za izpolnjevanje tega tveganega, a nesebičnega poslanstva. Jure Jeršin, član Gorske reševalne zveze Slovenije (GRS), je v otroških letih gorske reševalce videl kot stripovske junake, kar je zagotovo vplivalo na odločitev, da sprejme povabilo v to družčino, kjer so ga želeli zaradi njegovega znanja, sposobnosti in tudi načina življenja. Jeršin je namreč rojen med gorami in doma v gorah, da pa je zares poklican za delo reševalca, potrjuje že dejstvo, da je poklicni gasilec.

Kaj vam predstavlja nevarnost, ki je sestavni del dela gorskega reševalca?

Res je, nevarnost je pač del našega poslanstva, vendar menim, da reševalci nismo brezglavi adrenalinski odvisniki, ki silimo v nevarnost. Z znanjem, s fizično in psihično pripravljenostjo omilimo učinke

nevarnosti, je pa res, da tveganje kljub vsemu obstaja.

Kdaj naj pokličemo GRS?

Kadar je prišlo do nesreče ali pa menimo, da smo sami ali nekdo drug v nevarnosti. S klicem ne odlašajte, četudi še ni prišlo

do nesreče. Tu predvsem mislim na ljudi, ki se izgubijo, odlašajo s klicem na pomoč in zato še bolj zabredejo v težave.

Ali ob svojem delu kdaj pomislite na možnost, da bi se kaj podobnega zgodilo vam?

Da lahko opravljáš to delo, moraš v prvi vrsti živeti s hribi v vseh pogledih, torej smo potencialni kandidati, da se lahko znajdemo na "drugi strani". Občutek je nekako pomirjujoč, če pomislim na vrhunsko usposobljenost naših članov, čeprav moram priznati, da se takih misli, da bi me reševali, nagonsko oteparam.

Toni Smolej, GRS Radovljica: "Vsaka reševalna akcija je smrtno nevarna, ker se reševalci izpostavljajo zelo težkim pogojem dela. Vsak reševalec da več od sebe, kot je sposoben, velikokrat se tudi znajdemo v nevarni situaciji, ki se je ne zavedamo."

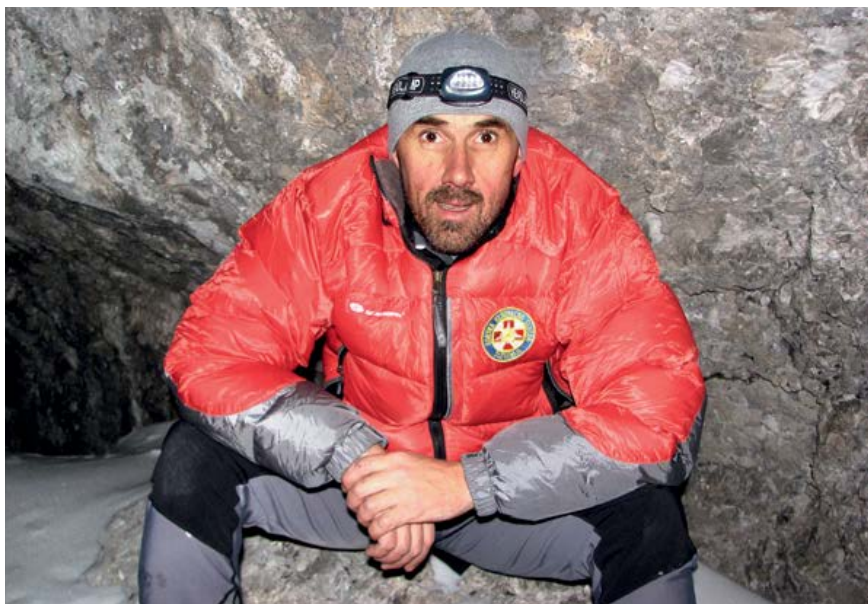
So vam zaradi lastne nesreče že kdaj pomagali gorski reševalci?

Ne. Sicer sem si pred mesecem dni zvil gleženj v Tamarju, a sem s stisnjenimi zobmi še zmoget pot do doma brez klica na 112.

Katere napake so v gorah najpogostejše? Je več subjektivnih ali objektivnih razlogov zanje?

Prav gotovo je več subjektivnih. Nepoznavanje terena, neznanje pri uporabi opreme, slaba fizična pripravljenost. No, ko je subjektivnih preveč, nam jo rade zagodejo tudi objektivne.

Jure Jeršin, GRS Radovljica
Arhiv Jureta Jeršina

Vaje GRS v Završnici Foto: Robert Kralj

v odločitvi, da vztrajam v vrstah gorskih reševalcev. Morda mi pri tem pomaga tudi dejstvo, da že nekaj let zapisujem potek intervencij, na katerih sem sodeloval, na bolj osebni način. Torej pišem o občutkih, strahu, čustvih, ki te prevevajo v takih situacijah. Očitno to deluje.

Vas je katera nesreča zaznamovala za vse življenje?

Kar nekaj jih je, vendar pa je moja pot reševalca najbolj zaznamovala nesreča Staneta Belaka - Šraufa in Jasne Bratanič v plazju pod severno steno Male Mojstrovke decembra 1995. Takrat sem bil še *zelenec* v GRS in odseku za reševanje izpod plazov z mladim psom Arijem. Prav Ari je 24. maja leta 96, torej pet mesecev kasneje, našel truplo pogrešanega Staneta. Nesreča me je res zaznamovala na moji kasnejši poti, nekako sem si očital, od kod pravica takemu *zelencu*, da je našel tako legendo, kot je bil Šrauf ... Vse sem moral izliti na papir in od takrat pišem, pomaga!

Kako je živeti s spomini na toliko tragičnih in težkih dogodkov? Ali je vse to sploh možno potisniti v ozadje do te mere, da vas ne obremenjuje?

Sam sem, kot sem že omenil, nekako našel uteho v pisanju o teh stvareh. Tudi fizična in psihična pripravljenost ter tehnično znanje znatno pripomorejo k uspešnemu spopadanju s tragičnimi zgodbami. Imamo pa omoženo tudi strokovno pomoč, kar pomeni predvsem pogovor s psihološkim zaupnikom. So pa tudi stvari, na katere te nič in nihče ne more pripraviti.

Glede na veliko število "zaplezanih" planincev, ki so jih morali letos gorski reševalci že reševati, utegne adrenalinska športna panoga "zaplezanje" postati še olimpijska disciplina, dasiravno utegnejo biti člani GRS, ki morajo "zaplezance" reševati, precej strogi sodniki. (www.kamnik.info)

Kaj bi lahko planinska društva, alpinistični odseki in druge članice in člani Planinske zveze Slovenije še naredili za večjo varnost v gorah?

Mislim, da je v teh društvih že dosti postorjenega za preventivno ozaveščanje članstva. Verjetno so težave pri tistih, ki niso člani omenjenih društev in se zaradi neznanja niti ne zavedajo nevarnosti v hribih. Vendar pa mislim, da dokler bodo hribi obstajali, bo prihajalo do nesreč, takšnih in drugačnih.

Letošnje in lansko leto sta za članice in člane GRS črni. Kako se sami spoprijemate s strahom, kadar gre za najnevarnejša reševanja?

Osebnostno me je najbolj strah tega, ali imamo res natančne podatke o lokaciji nesreče. Tako v intervencijah GRS ali gasilcev. Vožnja na mesto je vedno tista, ki te postavlja na preizkušnjo. Sam sebi postavljaš vprašanja, na katera nimaš odgovora: Smo na pravi poti? Je teren tak, da ponesrečenca lahko pobere s helikopterjem? Bo vreme zdržalo? So poškodbe lažje, kot trdijo očitvidci? Ko si enkrat na mestu, stvari stečejo same od sebe. Je pa res, da so nekatere intervencije zelo nevarne, predvsem gre tu za objektivne nevarnosti, kot so padajoče kamenje, nevihte s strelami ali snežni plazovi.

S kakšnimi nevarnostmi se še srečujete pri reševanju?

Nevarnosti so lahko zelo različne. V krajših zimskih dnevih se večina

reševanj odvija ponoči, že gibanje po hribih v takih razmerah zahteva maksimalno zbranost, če temu dodaš še zahtevnost reševanja ... Poletja so znana predvsem po popoldanskih nevihtah in kdor je že doživel nevihto nad dva tisoč metri, ve, o čem govorim. Zime so znane predvsem po plazovih in ti so žal kosili tudi med reševanjem. Seveda pa je vsako reševanje zgodba zase in vsako postreže s svojim repertoarjem nevarnosti.

Ste kdaj, ko ste doživeli tragičen dogodek v gorah, pomislili, da bi se nehali ukvarjati s tem?

Teh dogodkov je bilo kar nekaj oziroma preveč, vendar me to ni omajalo

Matjaž Šerkezi: "Bil je začetni alpinistični tečaj v kopni skali. Dopoldne smo preživeli v koči, ker je bilo slabo vreme. Okrog 12. ure se je zjasnilo, nebo je bilo pokrito s posameznimi oblaki. Inštruktorji smo se odločili, da popoldan izkoristimo za plezanje. Nekaj jih je odšlo v Brano, drugi pa v Planjavo. Po nekaj urah čudovitega plezanja z umitim nebom in odličnim razgledom smo se tri naveze dobile na vrhu Planjave. Malo smo posedali, pospravljali opremo v nahrbtnik, ko je počilo. Vidim, kako tečajnica leti po zraku, inštruktor Blaž jo prime za nogo in položi na tla. Je v nezavesti, manjka ji pol čelade in kape, po obrazu pa ji teče rdeča črta, ki se skriva za oblaci. Takoj kličem 112, dobim Rada, helikopter je v bližini. Poškodovanko prenesemo z vrha na nižje pobočje in jo opremimo za transport. Med tem časom se zave, vendar se ničesar ne spomni. GRS Kamnik uredi transport do bolnišnice. Tečajnica se nam naslednji dan popoldne pridruži in nadaljuje s tečajem. Razmišljam o vzroku. Strela?! Ni bila strela. Če bi bila, nihče od nas ne bi bil več živ. Razelektritev, kovinska zakovica na čeladi, vsi smo sedeli, ona je stala. Splet naključij, ki so se končala srečno. Pred strelo in razelektritvami ni obrambe. So moj največji strah."

Franc Miš, podpredsednik GRZS: "Helena pod Presedlajem, Martin pod Skokom, Sandra v Skuti, Robi na Veliki planini ... Nisem naštel vseh, niti nimam tega namena. Vsem je skupno, da smo jim zagotovo rešili življenje. Na to smo lahko in moramo biti ponosni."

Ste kdaj sami potrebovali pomoč ali pogovor strokovnjaka zaradi psihične obremenjenosti?

Ne, nisem, je pa pomembno, da se po vsaki intervenciji odkrito pogovorimo o poteku reševanja in o posledicah nesreče.

Kako vaše delo oziroma poslanstvo sprejema vaša družina?

Seveda jim ni vseeno, če moraš ob polnoči skočiti iz postelje, ropotati z opremo po hiši in oditi v nepredvidljivo noč. Brez podpore domačih tega dela ne bi mogel opravljati. Tu ne gre samo za reševanja, ogromno je usposabljanj, ki pa so večinoma obvezna in skoraj vsa se zgodijo med konci tedna, tako da brez kompromisov tega posla ni mogoče opravljati. Če k temu prištejemo še dejstvo, da vse opravljamo prostovoljno, se družinski sestanki ne končajo vedno po volji reševalca.

Kaj vam pomeni uspešno opravljena reševalna akcija?

Daje mi potrditev, da sem na pravi poti, da sta moje znanje in moja pripravljenost

Jeršinova psa reševalca Moon in Jack
Foto: Jure Jeršin

nekomu rešila življenje. To so občutki, ki jih ne prinese nobena materialna dobrina. Prinaša pa še eno pomembno stvar, in to je samozavest. Ta te še podžiga, da bi delal bolje in širil svoje znanje o tehnikah reševanja.

Zaradi malomarnosti in lahkomišelnosti je nesreč vse več. Se kdaj sprašujete, zakaj takim ljudem sploh pomagati, nekaterim celo večkrat?

Mogoče s tem odgovorom ne bom zadovoljil večine, ki bi lahkomišelnosti najraje pustili na gori na milost in nemilost svojih odločitev. Menim, da gorski reševalci pomagamo vsakomur, ki je pomoči potreben, pa naj bo to vrhunski alpinist ali tujec v sandalih. Naše poslanstvo je tudi biti človek, ki premore kanček empatije za ljudi, ki se znajdejo v težavah v prav bizarnih zgodbah. Če se končajo srečno, so neizmeren vir anekdot, če ne, so to tragične zgodbe, ki jih ne bi smelo biti. Sam pred reševanjem nikoli ne razmišljam o teh stvareh, enostavno vzamem nahrbtnik in z ekipo naredim vse, kar je v moji moči, da človeka varno spravimo v dolino. Na koncu je važno le, da živi in zdravi pridemo domov in objavemo svoje drage.

Ali v kakem primeru zavrnete reševanje?

Kolikor je meni znano, GRS še ni zavrnil reševanja. Se pa poraja vprašanje, v katerem primeru bi se to lahko zgodilo. V Italiji so leta 2010 v snežnem plazju umrli štirje reševalci, tudi nad Krmo je med reševanjem plaz vzel reševalca iz Mojstrane. Tudi mi nikakor nismo imuni na nesreče in mogoče bi v prihodnosti lahko razmišljali o lestvici objektivnih nevarnosti. Enostavno bi te nevarnosti

ocenjevali in ob določeni stopnji tveganja reševanje zavrnili. Vendar pa je o teh rečeh lažje govoriti, kot pa ji udejanjiti. Ko pride do reševanja, se pokaže, iz kakšnega testa so naši člani.

Razvija se oprema, možnosti za dostope na razne vrhove so večje, pojavljajo se novi športi v planinskem svetu ... S tem se verjetno pojavljajo tudi nove nevarnosti in nesreče v gorah?

Če povem za našo postajo, GRS Rateče, je porast nesreč največji pri pohodništvu, in sicer pri pohodnikih, ki se le občasno podajo v hribe. Zanimivo je dejstvo, da smo v dveh mesecih trikrat intervenirali na cesti Planica-Tamar, kjer je prišlo do relativno hudih poškodb pri običajnih padcih. Da, res je, v zadnjih letih se je razmahnilo obilo adrenalinskih športov, ki jim prej nismo bili priča. Od letenja z jadralnimi padali, njih nesreče so najbolj obremenile GRS Tolmin, skokov *base*,¹ soteskanja, gorskega kolesarjenja, lednega plezanja, smučanja po deviškem pršiču, ekstremnega smučanja ... Vse te športe bo treba vzeti v zakup tudi pri našem delu, kar pomeni, da se bodo usposabljanja, potreba po opremi, novih tehnikah reševanja in članstvu samo še povečevali.

Ali lahko "pozabite" na dejstvo, da ste član GRS, in v hribih, ko niste na intervenciji, neznancev ne opozarjate na morebitno nevarnost?

Redkokdaj se ugriznem v jezik, če opazim kakšno "cvetko". Mislim, da si po toliko letih reševanja lahko vzamem to pravico. Mogoče sem s tem že preprečil tudi kako resno reševanje.

Če bi strnili svoje izkušnje v nekaj navodil gornikom, katera bi bila najpomembnejša?

V hribe nikoli ne hodite sami, predvsem ne na poti, ki jih ne poznate dobro! Pozanimajte se o vremenu, stanju na poti, o svojih namerah obvestite svoje in na koncu se vedno vprašajte: "Sem res kos poti, ki sem si jo zastavil?"

Se strinjate s trditvijo, da si je vsak v resnici najbolj nevaren sam?

Se popolnoma strinjam. Kakor poznamo svoje *limite* na osebem računu, bi morali poznati osebne *limite* v hribih. ◉

¹ Pri skokih BASE padalec skoči s stoječega objekta. BASE je angleška kratica za Building (zgradba), Antenna (antena - nenaseljen stolp), Span (most, obok, kupola) in Earth (klif ali katera koli druga naravna formacija).

Največja nevarnost v gorah

Plaz je zasul skupino turnih smučarjev, ki se je kljub opozorilom, sicer odlično opremljena, vzpenjala na goro v novo-zapadlem snegu ob razglašeni nevarnosti plazov 4. stopnje. Pet jih je umrlo. Kamen je padel na glavo planinca, ki se je brez čelade vzpenjal po strmih poti v zelo krušljivem terenu. Poškodbe ni preživel. Trije mladi, premalo izkušeni plezalci so podlegli v zimskem viharju, ker niso imeli opreme za bivakiranje, niso poznali sestopa in si niso znali izkopati zavetja v snegu. Starejši moški, znan srčni bolnik, se je kljub opozorilom zdravnikov in domačih v vročem poletnem dnevu odpravil na zahtevno turo. Njegovo srce se je za vedno ustavilo sredi razgretega pobočja, daleč od vrha gore. Strela je udarila v skupino planincev, ki so kljub opozorilom na bližajočo se nevihto nadaljevali vzpon po grebenu proti vrhu ...

Kaj je skupnega opisanim in neštetim podobnim primerom, kaj povzroča stotine vsakoletnih smrti v plazovih, ducate mrtvih v nevihtah in viharjih, nepregledno množico zdrsov in padcev in vsega drugega, kar se dogaja obiskovalcem "nekoristnega sveta"? Kaj je največja nevarnost v gorah? Napredek tehnike, predvsem na področju komunikacijske, zaščitne in tehnične gorniške opreme (oblačila, varovalni pripomočki ...) je vsekakor prispeval k občutku večje varnosti v gorah. Enako velja tudi za koristne informacije,

saj še nikoli ni bilo dostopnih toliko uporabnih podatkov. A proizvajalci gorniške in druge varnostne opreme doslej še niso našli učinkovitih rešitev za zmanjševanje ali celo obvladovanje največje nevarnosti za človeka v gorah. Opazili so celo paradoks, da lahko najkakovostnejša in "najvarnejša" oprema to zagonečno nevarnost še poveča. Zakonodajalci v različnih državah so jo z različnimi ukrepi, predvsem prepovedmi in omejitvami, uspeli nekoliko ublažiti, prav nikjer pa je niso odstranili. Nekateri menimo, da so se ji najuspešneje približali psihologi, psihiatri in nevroznanstveniki.

Največja gorska nevarnost se pojavlja v neštetih oblikah, v najbolj neverjetnih vzročnih zvezah. Velika večina nesreč v gorah se zgodi zaradi nje, tako v sredogorju, na pohlevnih vrhovih, v prepadnih stenah pa seveda tudi v visokogorju tja do najvišjih vrhov sveta. V času vse bolj virtualnega, poplitenega in storilnostno naravnanega življenja je temeljna nevarnost v gorah še izrazitejša. Pod različnimi družbenimi vplivi in zgledi hočejo mnogi postati "instant junaki" in se lotevajo stvari, ki jim niso kos ali pa so preblizu njihovih meja. Pogosto se tveganja niti ne zavedajo. Takrat je njihov najpomembnejši "varnostni pripomoček" sreča. Očitno je ta pripomoček zelo razširjen, saj je v primerjavi z lahkomišelnostjo, neupoštevanjem osnovnih varnostnih navodil,

objestnostjo, precenjevanjem lastnih sposobnosti, nespoštovanjem zakonov narave in še marsičem, kar pogosto opažam v gorah, resnih nesreč pravzaprav zelo malo. Zanašanje na odlično opremo, na srečo in na gorsko reševalno službo, ki bo že pomagala, če se bo kaj zalomilo, motiviranost z množico dosežkov in "dosežkov", ki krožijo po svetovnem spletu, poskusi posnemanja tistih, ki so uspeli in preživeli zaradi resnega, odgovornega pristopa ali pa zaradi sreče, so katalizatorji nesreč v gorah.

Če odmislimo mistiko in metafiziko, gore najbrž niso hudobna, maščevalna ali obrambno napadalna bitja, ki bi se pred človeškimi vsiljivci in onesnaževalci (pogosto upravljeno!) branila z raznimi nevšečnostmi ali pa nas celo napadala z viharji, strelami, kamenjem in snežnimi plazovi. Nekatere nesreče lahko raziskujemo tudi v polju metafizičnega, a temelj je in bo

Foto: Zdenka Mihelič

človekova odločitev, da se sam spravi v položaj, ki ga potencialno ogroža zaradi mnogih možnih vzrokov: fizikalnih zakonitosti na primer ob nevarnosti plazov ali strele, zdravstvenih težav, če pretirava glede na svoje zdravstveno stanje, objektivne specifične gorskega sveta (strmina, globina), kjer zaradi lastne nerodnosti ali premajhne sposobnosti lahko pade, in podobno.

Vsak obiskovalec gora je z vsvojo enkratno, razgibano, poglobljeno in občutljivo eksistenco le skromen utrinek v mogočnem gorskem svetu. Gora mu je nevarna samo toliko, kot je nevaren sam sebi. Če bo med nevihto pohajkoval po izpostavljenem grebenu, ga bo lahko zadela strela, ne zaradi maščevanja ali agresivnosti gore, temveč zaradi fizikalnih zakonitosti v povezavi z njegovo nespametjo. Če bo prečil sveže zasneženo pobočje, ga bo morda odnesel

... ali vsestranskost raznih pripomočkov

Langrimen¹

plaz, ne zaradi tega, ker bi se zahrbtna gora želela otresti vsiljivca, pač pa zaradi njegove lahkomišelnosti v povezavi z zakonitostmi snežne odeje. Če bo zaradi nerodnosti ali nepazljivosti zdrsnil v strmini, se bo boleče soočil z gravitacijo in njenimi posledicami, ki jih poznamo v podrobnostih ... Skratka, dobro se je zavedati, da smo, s svojimi šibkostmi, pomanjkljivostmi, nepoznavanjem svojih omejitev, nekritičnostjo, nesposobnostjo "začutiti situacijo" in še s čim sami sebi največja nevarnost ne samo v gorah, pač pa tudi v mnogih drugih okoljih. Najboljša preventiva pred največjo nevarnostjo v gorah je torej odnos do sebe, do gorskega sveta, do življenja nasploh. To pomeni predvsem samospoznavanje, samokritičnost in upoštevanje ter spoštovanje naravnih danosti. Kritično ozaveščati in upoštevati je treba svoje številne omejitve (zdravje, izkušnje, telesne in duševne sposobnosti, starost, oprema ...) v kontekstu gorskih izzivov, ki bi se jih radi lotili. Spoštovati je treba gore, ki so ne samo nepopisno lep, temveč tudi zahteven svet, ki za varno bivanje in gibanje zahteva marsikaj. Včasih tudi umik, ki nikoli ne bi smel biti doživljan kot poraz. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Poznam ga še iz šolskih let. Iz časa brez velikih skrbi, pohajkovanja po svetu, morju, raznih tekmovanj, muziciranja in bežnih srečanj z lepšim spolom. Predvsem pa po napetih hribovskih dogodivščinah. Ena od teh je bila tale: V šoli sva opravila že vse izpite, ki so bili pogoj za vpis v višji letnik, le z izpitom iz politične ekonomije, opisane v debeli in težki knjigi, sva odlašala do onemoglosti. Na misel mi je prišlo, da bi jo naštudirala v planšarski *bajti* na planini, ki sem jo takrat imel v najemu že nekaj let. Tisti hribovski škrtak, ki ga vsak nosi v sebi, mi je takoj pritrnil: "Dobra ideja!" "Aja?" je rekel drugi. "Že vem, kako se taka stvar konča. Nič ne bo." In res ni bilo nič. Iz knjige sva že prvi dan iztrgala zadnje strani, da sva lahko zakurila ogenj v štedilniku, zvečer pa sem jo dal pod glavo, ker na pogradu nisem imel blazine. Sošolca pa je zanimal predvsem "smuk korajžnih", o katerem sem mu pripovedoval med hojo na planino. Prebudila sva se v kristalno ledeno jutro. Sneg se ni prediral – torej idealni pogoji za smuko. Vedel sem, da bo hotel takoj na start, da mi s tem pokaže,

da fantje iz njegovega kraja niso kar tako in da ni zastoj eden najboljših športnikov v tamkajšnjem Partizanu. Prvi del smuka je precej strm, nato sledi oster levi zavoj v kotanjo z malim zamrznjenim jezerom, od tam pa smukača velika hitrost vrže na nasprotni breg, porasel z redkimi smrekami. Kdor je ta smuk prestal, si je med bajtarji pridobil velik ugled. Na startu sva si smučič z *langrimnom* privezala na fiksne čeljusti. O varnostnih vezeh takrat pri nas še nismo vedeli prav veliko. Pri hudem padcu je sledil zlom noge, smučke ali pa kar obojega. Smučič si še nisem privezal do konca, ko je že drvel po strmini proti ostremu levemu ovinku, kjer ga je nenadoma dvignilo v zrak. Napravil je salto in pri tem zlomil obe smučki. Na nasprotnem bregu je bilo okrog njega takoj vse krvavo. Ko sem prišel tja, sem videl, da močno krvavi iz zapestja, kjer si je natrgal žile. Pri sebi sem imel škatlico kreme za obraz, ki sem mu jo položil nad zapestje, ter vse prevezal z *langrimnom*. Šele takrat sem se zavedel resnosti položaja. Na planini sva bila sama, dom pa je bil zaprt. Do vespe, ki sva jo pustila pri gostilni v dolini, je bilo dobri dve uri hoda. *Bajto* sva pustila kar odprto, saj sem vedel, da tečejo dragocene minute, in že sva se spuščala po strmem

ozebniku na spodnjo planino. Navezal sem ga na en *langrimen*, z drugim pa sem mu prevezoval ranjeno zapestje. Bil je že precej bled, ko sva prišla do gostilne. Pod bundi sva si natlačila časopise, da bi naju na motorju manj zeblo. Bal sem se, da ga bo med vožnjo odneslo, zato sem ga z *langrimnom* privezal nase. V bolnišnico sva prišla še pravi čas. Mračilo se je že, ko se je prikazal iz operacijske dvorane. Na roki je imel vse mogoče opornice in povoje, a je bil vseeno dobre volje, h kateri so pripomogli predvsem kozarec kajaka ter nekaj jajčnih rumenjakov in sladkornih kock. Mislim sem, da je zgodbe konec. Da pač greva domov. "Si zmešan!" pravi. "Dogovorila sva se, da greva študirat na planino, ne pa domov!" Šla sva spet na motor in na planino, kamor sva prispela malo po polnoči ob polni luni in veselju, da se je zgodba srečno končala. Naslednje jutro sva pred domom zagledala skupino smučarskih tečajnic, ki so naju zvečer povabile na veselico s petjem in plesom. Pa sva šla še tja študirat politično ekonomijo, *langrimna* pa tam nisva več potrebovala. Nekoč kasneje mi je prijatelj himalajec vneto razlagal, da dan brez zgodbe sploh ni dan. Vedno bolj sem prepričan, da je imel prav. ●

¹ Iz nemščine: der Langrimmen, približno 5 m dolg jermen za privezovanje smučič na smučarski čevlji.

Najpomembnejše so dobre odločitve

1

Pogovor z Jackom Tacklom

Mire Steinbuch

Imel je srečo, da je na Aljaski začel plezati v zlati dobi, ko je bilo na voljo še dosti deviških gora in velikih sten. Lahko bi rekli, da je prišel, se razgledal in preplezal. Ni le uresničeval svojih sanj, temveč je lahko sanjal o svojih že uresničenih vzponih. Na Aljaski, kjer je bil več kot 30-krat, je preplezal 15 novih smeri.

V knjigi *Voices from the Summit*¹ je objavljen vaš esej *The Accidental Mentor*.² To je lep hommage Bradu Washburnu³ in Mugsu Stumpu,⁴ prijateljstvu in zaupanju med plezalci. Kaj vam pomeni pisanje?

Tudi jaz sem bil naključen pisec.

Bernadette McDonald me je povabila, naj napišem esej. Že prej sem kaj napisal, toda nič tako dolgega ali kompleksnega. Razen

za *American Alpine Journal* nisem dosti pisal. Od leta 1999 me to bolj zanima, napisal sem več esejev, zdaj se ukvarjam s knjigo. V Gorniškem centru v Banffu so pred desetimi leti začeli z delavnicami o pisanju gorniške literature. Pred dvema letoma sem se ene udeležil. Pri pisanju uživam, čeprav je težko, a je velik izziv. Mislim, da lahko povem nekaj zanimivih zgodb, slišal sem glasove nekaterih zanimivih ljudi. Kako pa ste našli to knjigo?

Zagledal sem jo v ljubljanski knjigarni, v njej sem videl prispevek Silva Kara. Bila je predraga, nekaj let pozneje sem kupil rabljeno po spletu. Optimist je človek, ki verjame, da je prihodnost negotova, ste zapisali v tem eseju. Vas je optimizem kdaj zapustil?

Ne. (*smeh*) Je kot življenje, zapustil me bo, ko bom umrl.

O vas na spletu ni veliko informacij. Plezate od leta 1973, gorski vodnik ste od leta 1978. Kaj je bil vaš motiv, da ste začeli plezati, in koliko ste bili takrat stari?

Začel sem z 19 leti, vendar sem jih imel že čez tri tedne 20. Še preden sem postal gorski vodnik, sem poučeval plezanje. Nikoli nisem živel od vodništva. Zaposlen sem bil kot prodajni zastopnik v podjetju za dejavnosti na prostem. S tem sem zaslužil večino prihodkov. Poleti sem vodil v Tetonu za Exum, najstarejšo vodniško agencijo v ZDA. To je bila majhna dodatna poletna zaposlitev. Zame sta plezanje in vodenje dve popolnoma različni stvari, ki se med seboj izključujeta. Moje zasebno plezanje je bilo vedno pomembnejše.

Ste delali za Vasque?⁵

Za njih sem delal trinajst let, za Patagonio devet, za Black Diamond skupno štirinajst, krajša obdobja pa še za nekaj drugih podjetij.

Zakaj je Aljaska vaše najljubše igrišče, če smem tako reči?

⁵ Izdelovalec gorniških čevljev

¹ Glasovi z vrha. Uredila Bernadette McDonald in John Amatt; Adventure Press, 2000; National Geographic in The Banff Centre for Mountain Culture.

² Naključni mentor

³ Brad Washburn (1910–2007), ameriški raziskovalec, alpinist, fotograf in kartograf, umrl zaradi infarkta.

⁴ Terrence Mugs Stump (1949–1992) je med sestopom po Južnem stebru Denalija padel v razpoko in umrl. Po njem se imenuje skladišče, ki vsako leto finančno podpre nekaj vzponov posameznikov ali navez.

Hja, nanoslo je, da je Aljaska v Združenih državah. Z geografskega stališča ni taka kot ostala Amerika. Gore so višje, bolj mrzle. Zdi se mi podobna Himalaji, vendar je bližja in cenejša. Ampak tudi če bi bila enako draga, bi še vedno zahajal tja zaradi raziskovanja prostranstev, v katerih ni ljudi. Zaradi neraziskanih gora in nepreplezanih smeri je na voljo še precej prvenstvenih vzponov. Zame je bila Aljaska vedno kombinacija lepih krajev, lahkega dostopa, ni tako draga, ni se treba ukvarjati z birokracijo kot v Aziji, veliko je (bilo) *za podelati*.

Se strinjate, da je egoizem del alpinizma; boljši alpinist – večji egoist?

Egoizem se mi ne zdi najboljši izraz, ker to pomeni, da misliš samo nase in na nikogar drugega. V alpinizmu pa moraš misliti na druge ljudi, vsaj na soplezalca, sicer bi bilo nevarno. Sprejemati moraš

1 Jack Tackle v smeri Elevator Shaft, Mt. Johnson, Aljaska, 1995
Arhiv Jacka Tackla

2 Jack Tackle med vzponom na Chiling II, 6253 m, Indija, 2015
Foto: Renny Jackson

dobre odločitve. Če misliš samo nase, se slabo odločaš oz. bi se lahko. Je pa med zaupanjem, predanostjo in egoizmom zelo tanka črta. Poznam le malo plezalcev, ki bi jih lahko opredelil kot egoiste.

Če imate družino, kako prenaša vaša tveganja?

Imam družino, štiri posvojene otroke, bil sem več kot enkrat poročen. Žena Pat in njena otroka, hčerka Paige in sin Kyle, me podpirajo pri mojem alpinizmu. V resnici je problematično oditi; vedo, da se morda ne bom vrnil, v gorah ne moreš imeti vsega pod kontrolo. Priznam, da to ni pošteno do njih. Če pomislim na vaše prejšnje vprašanje – če dovoliš ego, da on sprejema odločitve, te morda ne bo nazaj. Prijatelj je nekoč rekel, da je dobra odločitev posledica preživetja slabih odločitev. Različne žene in punce sem deloma privlačil zaradi tega, kar sem počel in kar sem bil. Plezanje predstavlja velik del mene. Če ne bi šel plezat, da bi jim ustregel, bi to pomenilo, da sem drugačen človek od tistega, ki ga imajo rade. To je težavno in kompleksno vprašanje. Veliko ljudi, s katerimi sem plezal, se ni vrnilo. Žena moje odsotnosti prenaša zadnjih 16 let, prej se nisva poznala. V tem času

sem bil samo na nekaj velikih himalajskih odpravah. Bilo je veliko krajših izletov na Aljasko in v Južno Ameriko, ko nisem bil dolgo zdoma.

Preteklo jesen sem bil dva meseca v Indiji, to je bila najdaljša odsotnost, odkar sva poročena. Pred 30 leti je bil v Indiji satelitski telefon prepovedan, kar je bilo neumno. Zdaj sem ji lahko skoraj vsak dan pošiljal kratka sporočila, zato je bilo za oba lažje. Takšen pač sem. Dvomim, da bi se zaljubila v vodovodnega inštalaterja, slučajno sem alpinist. Kot zastopnik sem veliko potoval. Na neki način plezanje zahteva manj časa, kot ga je služba. Lahko razpravljava o tem, da je vožnja po ameriških avtocestah nevarnejša od plezanja, ampak to je že kliše.

Cesare Maestri je leta 1970 navrtal smer Kompresor v Cerro Torreju.

Leta 2012 sta Hayden Kennedy in Jason Kruk med spuščanjem po vrvi v njej odbila čez sto svedrovcev. Sta po vašem mnenju ravnala prav?

Oba poznam. Prvi del mojega odgovora se glasi, da je izvirni greh Maestrijev, vendar ni tako preprosto. Sam te smeri nisem plezal, vendar poznam Martina Boysena.⁶ To smer so Britanci plezali v 60. letih, prišli so skoraj do glavnega dela stene, ne da bi zavrtali en sam svedrovec. Lahko bi se pogovarjala tudi o letu 1959. Zame najjasnejši dokaz o Maestriju je – poleg laganja, da sta leta 1959 s Tonijem Eggerjem dosegla vrh – vzpon po smeri Kompresor 1970. Zakaj se je vrnil, če je že bil na vrhu? To je zelo kompleksno, dobro vprašanje. Kratek odgovor se glasi: ne vem, če sta naredila prav, vendar me ne moti, kar sta naredila. Bilo bi pa ravno tako v redu, če tega ne bi storila. *(smeh)*

Do zdaj ste prejeli tri nagrade za svojo alpinistično dejavnost. Kaj menite o nagradah, posebno o zlatem cepinu?

Najbolj sem vesel Underhillove nagrade.⁷ Dobitnika izbira skupina alpinistov, ki jih spoštujem. Nagrade so prijetne, najbrž si vsi ljudje želijo priznanja. Odnos do priznanja je pomembnejši kot sama nagrada, tudi utemeljitev je pomembna. Lagal bi, če bi rekel, da priznanja kolegov niso pomembna. Važno je tudi, kdo jo je že dobil. Razumem jo kot priznanje dolgoletne predanosti in odličnosti v alpinizmu. To je vse.

⁶ Britanski plezalec, eden vodilnih v 60.-70. letih.

⁷ American Alpine Club je leta 1983 osnoval nagrado v spomin na Roberta in Miriam Underhill. Vsako leto jo podeli za izjemne alpinistične dosežke. Jack Tackle jo je dobil leta 1999.

Veseli me razvoj zlatega cepina. Zdaj je veliko boljši, kot je bil na začetku. Zadnja leta je zvestejši prvotnemu namenu, bolj odprt, dobila sta ga tudi Alex Honnold in Tommy Caldwell, čeprav sta "samo" skalna plezalca. Zanimivo bo spremljati, kakšen bo po selitvi iz Chamonixa v La Grave, kako bo ta sprememba vplivala na naravnost in odnos do nagrade. Mislim, da je bil na začetku "mešana roba", nekoliko nacionalističen. Včerajšnje popoldne sem preživel z Markom Prezljem, ki ga je dobil trikrat (ob izidu te številke že štirikrat, op. a.). Njegovi vzponi so bili fantastični, vredni takega ali drugačnega priznanja. Zlati cepin ima možnosti, da postane celo boljši in prepozna, da v plezanju ni pomembna samo težavnost, ampak tudi predanost, ustvarjalnost, žrtvovanje.

Na Aljaski sta z Jayjem Smithom v dveh tednih in pol preplezala štiri nove smeri. Zapisali ste, da je "bil to verjetno moj najboljši izlet na Aljasko, odkar sem začel zahajati tja". Zakaj?

Bila je ena tistih stvari, ki jih ne moreš predvideti, ko vse *štima*. Z Jayjem sva odšla na Aljasko z mislijo na novo smer v Mt. Huntingtonu, a je nisva niti poskusila, ker so bile slabe razmere. Ko sva prišla pod vstop, je bila stena kopna. Izbrala sva lažjo smer v sosednjem vrhu Rooster Comb, ki je bila do takrat preplezana le štirikrat. Nato sva se vrnila v tabor in se začela razgledovati. V južnem vrhu Huntingtona sva preplezala daljšo, 18-raztežajno novo smer v dobri skali, v vzhodni steni pa se dve krajši ledni. Mislila sva, da sva končala. Ko smo poleteli proti letališču, sva iz letala zagledala severno steno Mt. Thunderja, v kateri so bile dobre razmere, vreme je bilo dobro;

za vrnitev sva se odločila, še preden smo pristali. Ženi sem sporočil, da bom ostal par dni dlje, ker moram še nekaj opraviti. Poleteli smo nazaj, pilot naju je odložil blizu stene. Tisoč tristo metrov dolgo smer sva preplezala z najnujnejšo opremo, bila sva precej hitra za stara fanta. To je bil vrhunec izleta.

Leta 2002 vas je v Kanadi med plezanjem nove smeri v Mount Augusti v hrbet zadela skala in vam polomila nekaj vretenc. Vaš soplezalec Charlie Sassara vam je rešil življenje. To se je zgodilo 23 let po tistem, ko je Ken Currens padel med plezanjem nove smeri v severovzhodni steni Denalija in ste vi njemu rešili življenje. Gre za krog, v katerem se dobro poplača z dobrim?

To je dobro vprašanje. O tem bom govoril med nočnejšim predavanjem, napisal sem tudi esej *Down to the Wire*, ki je izšel v prvi številki *Alpinista*. Videl sem vzporednico s tistim, kar se je zgodilo Kenu in meni. V obeh primerih ni bilo zgolj enostavno tako, da sem jaz rešil življenje Kenu in Charlie meni; vpletenih je bilo še veliko ljudi, ki so zaslužni, da sva preživela. Meni sta Mugs Stump in njegov partner pomagala spraviti Kena iz stene. Enako je bilo v Augusti. Veliko prijateljev je pomagalo, da so me na žici potegnili iz stene v helikopter ...

Vse to drži, toda vi oz. Charlie sta morala najprej splezati dol na ledenik in se med razpokami prebiti do kraja, od koder sta lahko poklicala pomoč. Če vam ali Charlieju ne bi uspelo, bi vaš partner, vi ali pa oba umrla.

... npr. šef *rangerjev*, vojska, reševalci, pilota helikopterja in letala, reševalec na

3 Jack v severni steni Mt. Kennedyja, Yukon, Kanada

Foto: Jack Roberts (1952–2012)

4 Jack Tackle na bivaku v severni steni Mt. Kennedyja, Yukon, Kanada, smer Arctic Discipline

Foto: Jack Roberts (1952–2012)

5 Jack Tackle pod severno steno Mt. Kennedyja, Yukon, Kanada, 1996

Foto: Jack Roberts (1952–2012)

žici ... brez njih ne bi preživel. Charlie me je spustil do police, oskrbel in postavil bivak šotor.

Ironija v tem, kar se je v Denaliju zgodilo Kenu in meni v smeri Isis (to je naslov pesmi Boba Dylana in nima nič opraviti z današnjo Sirijo) je, da sem imel med ležanjem v šotoru dovolj časa za razmišljanje, tako da sem videl vzporednice med obema nesrečama. Izkušnja s Kenom mi je med okoli 40-urnim čakanjem pomagala, da sem zdržal, ko nisem vedel, kako se bo končalo.

Manj kot dve leti pred nesrečo v Mt. Augusti ste že bili v smrtno nevarni situaciji, ko vas je med vodenjem gosta na Aconcagua prizadel Guillain-Barréjev sindrom (GBS), motnja obkrajnega živčevja. Kako sta obe nesreči vplivali na vaše življenje?

Zbolel sem januarja leta 2001. Ta bolezen avtoimunskega sistema se je pojavila kot strela z jasnega. Na Mt. Augusto sem šel ugotavljat, če sem že dovolj zdrav za plezanje, ko me je zadela tista prekleta skala. Zelo boleča izkušnja z GBS, zaradi česar sem bil skoraj dva meseca v bolnišnici, paraliziran in sem se moral veliko stvari naučiti iz *nule*, mi je pomagala pri nesreči, ko sem tudi delno ohromel, a sem bolečine vseeno zelo čutil. Čez pol ure je začela ohromelost v nogah in eni roki popuščati. Torej, posledice udarca skale so bile podobne kot pri GBS, zato sem jih lažje prenašal.

Koliko je plezanje podobno ruski ruleti? Kako ravnate, da ne bi bilo?

Ruske rulete še nikoli nisem igral, zato ne vem, kako je to. No, resno, ne mislim, da je moje plezanje podobno ruski ruleti. Gotovo vsebuje tveganje, jasno. Vendar je le-to premišljeno, zdaj se reče sprejemljivo tveganje. Gre za sprejemanje dobrih odločitev, za znanje in izkušnje, kontroliranje ega. Včeraj me je nekdo vprašal, če je bila vzrok za nesrečo v Mt. Augusti slaba odločitev. Ko sva s Charliejem začela plezati, je bila temperatura -10°C , razmere so bile dobre. Dvanajst

ur kasneje je bilo +5. Stena je začela razpadati, po zraku so letele skale in led. Kot kovček velika skala je pristala na mojem hrbtu. Če zdaj pogledam nazaj, bi se morala pravočasno obrniti. *(nasmešek)* Tako hitra sprememba temperature je za Aljasko zelo nenavadna. Med dvodnevni čakanjem je bilo zelo toplo, kamni so luknjali šotor, jaz pa se niti premakniti nisem mogel. To je bilo podobno ruski ruleti. Najboljši in najslabši primer tistega, o čemer sprašujete.

Za nekatere smrti se zdi, da bi se jih dalo preprečiti. Mislim na Dana Osmana, Todda Skinnerja in Tomaža Humarja. Če bi ravnali drugače, bi bili morda še živi.

Če gledaš nazaj, bi se dalo mnogim nesrečam v gorah izogniti, čeprav so se zgodile iz drugačnih razlogov, kot te, ki jih omenjate. Strinjam se, da je nekatere primere smrti težje sprejeti. Mislim, da gre tu za tri različne primere, nisem prepričan, da so vsi trije za skupaj ... vem, da ste omenili, da bi se jih dalo preprečiti. Dan Osman⁸ je bil zelo dober prijatelj Jayja Smitha, s katerim sem se pogovarjal o tem, kaj se je zgodilo. Recimo, da bi se to dalo preprečiti. Zadeva s Toddom Skinnerjem,⁹ ki se ni zmenil za

⁸ Dan Osman (1963–1998) je z vrha sten, navezan na dve vrvi, skakal v t. i. prostem padu. Zaradi slabega vremena je pustil vrvi viseti v steni. Več kot en mesec sta bili izpostavljeni dežju in snegu. Vrnil se je, da bi jih pospravil, a je prej še skočil. Preiskava je pokazala, da sta se vrvi zaradi spremenjenega kota skoka prekrizali, prišlo je do topljenja in pretrga vrvi.

⁹ Todd Richard Skinner (1958–2006) je znan po prvih prostih ponovitvah težkih smeri. Med spuščanjem po vrvi z vrha nove smeri se je 150 metrov nad tlemi pretrgala obrabljena zanka na starem plezalnem pasu.

obrabljeno zanko na plezalnem pasu ... nov pas bi spremenil izid. Torej bi se tudi to dalo preprečiti. Tomaža sem leta 1999 spoznal v Trentu, večkrat sem ga srečal na lednem festivalu v Ourayju v Koloradu. Njegov primer se razlikuje od prejšnjih dveh, kolikor pač vem o tem. Dalo bi se preprečiti, gotovo. Ne bi smel iti tja. *(nasmešek)*

Če Humar po fiasku v Nanga Parbatu zaradi ranjenega samoljubja ne bi šel v Langtang Lirung, žal, sam, bi mogoče še danes živel.

Zaradi pritiska ...

... medijske navlake ...

... je odšel v steno Nanga Parbata v slabem vremenu. Poročanje v živo in po spletu iz snežne luknje – tega si ne morem predstavljati. Ogrožal je tudi druge ljudi. Ne bi se želel znajti v takem položaju.

Nikoli nisem bil sponzoriran plezalec, ker sem se tako odločil. Delal sem za družbe, od katerih sem dobil nekaj opreme, nikoli denarja, do njih nisem imel nobenih sponzorskih obveznosti. Bil sem na par odpravah, ki jih je finančno podprl *National Geographic*. Med odpravo na Everest leta 1993 sem skušal narediti drugi vzpon v Slovenski smeri po zahodnem grebenu. Zavedal sem se moči slovenskega alpinizma, zato sem skušal ponoviti Zahodni greben direkt. Nismo imeli šerp niti dodatnega kisika. Dosegel sem najvišjo točko odprave, soliral sem do 8300 metrov, lahko bi še nadaljeval. Prepričan sem, da bi dosegel vrh, še bolj sem prepričan, da se ne bi vrnil, zato sem obrnil. Ta odprava je bila zelo dobro sponzorirana, dvanajst

alpinistov in še pet za podporo, na tone opreme in hrane. To je moja edina ekspedicija te vrste, na kateri sem se veliko naučil o višini in svojih zmožnostih, vendar nisem sam odločal, s kom bom plezal, kaj je moj cilj, v kakšnem slogu. Sponzorske zadeve – to je preveč zapleteno. Na drugih odpravah sva bila dva ali največ štirje, ni bilo treba posneti filma, odgovarjati marketinškemu oddelku in podobno. Morda zato niste našli veliko o meni po spletu. Nisem veliko pisal o svojem početju, niti o Isis.

Komu najbolj zaupate – Bogu, sreči ali samemu sebi?

V Boga verjamem na zelo nereligiozen način, ne preveč, nisem zelo veren. Lagal bi, če bi rekel, da sreča ni del zadeve, a mislim, da ni zelo velik del ... razen včasih. Rad bi verjel, da se skupaj s so-plezalcem dobro odločava, da se skušava dobro odločiti. Odvisen si predvsem od samega sebe, ali se odločiš preživeti. Ne morem zanikati, da druge stvari niso prisotne, a najpomembnejši del si sam. V Avgusti sem imel srečo. Če bi skala priletela osem centimetrov bolj na levo, bi bil na mestu mrtev. Je bila to sreča? Gotovo. Je bilo tako zaradi božje intervencije? Ne vem. *(smeh)* ◉

6 Jack Tackle v severni steni Grand Tetona v Wyomingu, ko sta z Alexom Loweom opravila prvi kompletni zimski vzpon, december 1987.

Foto: Alex Lowe (1958–1999)

7 Jack Tackle v Južnem stebru Mt. Morana med prvim zimskim vzponom, december 1988

Foto: Alex Lowe (1958–1999)

ZAČUTI SVOBODO, RAZŠIRI SVOJE MEJE!

Uživajte v naravi brezkompromisno z opremo, ki vam bo hkrati nudila izjemno kvaliteto in odličen izgled.
Lahkotnost, udobje in vsestranskost za vse tiste, ki želite razširiti svoje igrišče.

#EXPANDYOURPLAYGROUND

Strokovnjaki pa taki

Z razstrelivom in brez izkušenj nad plaz

France Zupan

Zima leta 1952. Petnajstega februarja je zapadlo v Ljubljani meter in pol snega. Nihče ni govoril o "vremenski kataklizmi epskih razsežnosti", življenje se ni ustavilo, zdravi moški so preprosto dobili v roke lopate in šli odmetavat sneg. Odvažali so ga v Ljubljanico s konjskimi vpregami. Danes panično solimo ceste zaradi avtov, tega takrat ni bilo treba, očistiti pa je bilo treba strehe. Ostrejša mestnih hiš so nevarno škripala pod pezo snega in takrat sta zaslužila nekaj dinarjev tudi moja soplezalca Miha Verovšek in Rado Kočevar, ki sta po plezalski navadi to počela navezana. Še dobro, ker je Miha zdrsnil s stavbe Kompassa s snegom vred in ga je Rado, za dimnikom varujoč, ročno ujel, tako da je obvisel na vrvi nad tedanjo Titovo cesto.

Naslednje dni je oblast poslala skupino ljubljanskih gorskih reševalcev na Tolminsko, kjer je snega padlo okoli dva metra in pol. Plazovi so zasuli vas Borjano z ljudmi vred, ogroženi pa naj bi bili še nekateri kraji. Nekateri smo že imeli izkušnje z iskanjem zasutih v plazovih in tako sem kot ostali vpoklicani reševalci vzel svoje lesene smuči, ("220 cm je moška mera!"), usnjene gojzarice, platneno vetrovko, volneno kapo, pulover, rokavice in iz skladišča prastare lavinske sonde. Za povrh pa so nam dali še porcijo razstreliva, ki so ga nekoč delali v Kamniku, kamniktita, da bi kakšen plaz tudi razstrelili. O miniranju plazov smo vedeli toliko kot tisti, ki so nas poslali, torej nič – smo pa bili voljni poskusiti.

Izredne zimske razmere leta 1952

Tako smo se znašli na vlaku proti Gorici. Do Tolmina je bilo namreč mogoče priti le po velikem ovinku. Vodil nas je Bine

Ostrejša mestnih hiš so nevarno škripala pod pezo snega in takrat sta zaslužila nekaj dinarjev tudi moja soplezalca. Miha je zdrsnil s stavbe Kompassa s snegom vred in ga je Rado, za dimnikom varujoč, ročno ujel. Ilustracija Milan Plužarev

Vengust, kasnejši načelnik komisije za GRS pri PZS, za pomoč je imel Kolomana, prijetnega možaka iz neke republiške službe. Med "predvojnimi" je bil tudi akademski kipar Marjan Keršič - Belač iz

Ljubljanske postaje GRS. Mlajši del ekipe smo bili ljubljanski gorski reševalci, takrat študentje: "dohtar" Evgen Vavken - Muma, muzikus Dane Škerl, kemik Miha Verovšek, geograf Rado Kočevar in jaz, umetnostni zgodovinar. Iz Kamnika pa se nam je pridružil Franci Mulej. Pisana družba, dolgčas nam ni bilo. Tam okoli Gorice sem z vlaka gledal kmete, ki so v srjcah že delali na svojih njivah. Prihajali smo iz zime in vozili smo se spet nazaj v zimo, zato pa je bilo nenavadno za hip pogledati kraje z milo klimo, "deželo rajsko milo", kot je zapisal pesnik Simon Gregorčič.

V Tolmin smo prišli v mraku, na kamionu. Od tam naprej proti Kobaridu je bilo mogoče le s smučmi in ko smo pustili za seboj zadnje ulice, ki so jih z lopatami čistili vojaki jugoslovanske armade v svojih debelih šinjelih, smo

se znašli sami sredi zasnežene zimske pokrajine. Nobenih cest, nobenih luči, tema, sneg vsepovsod, le samotna smučina, ki je peljala proti Kobaridu. Koliko je snega, je kmalu ugotovil Vavken, ki se mu je pokvarila smučarska vez, pa jo je odpel, stopil v sneg – in izginil. "Fantje, ne me pustiti samega tukaj!" se je slišalo pod našimi nogami iz snega, ki ga je bilo čez glavo. Jasno, da našega Mumo, kot smo mu rekli, pod nobenim pogojem ne bi pustili samega, torej smo ga potegnili spet na plano, popravili vez in šli lepo počasi naprej po smučini, ki se je vila po tihi pokrajini. Res da je nismo dosti videli, je pa bilo doživetje. Celo srečali smo smučarja, ki je potoval iz Kobarida v Tolmin, s svetilko okrog vratu, mladega fanta, ki je bil neverjetno podoben pesniku Gregorčiču. Imel je celo taka okrogla očala, pa smo malo pokramljali, kot je bila to navada v tistih časih, ko so ljudje še potovali peš po svetu. V Kobaridu, po kakih 16 kilometrih, smo hodili med hišami po snegu, ki ga je bilo do oken prvega nadstropja, česar ne doživiš ravno vsak dan. Večerjo smo dobili v gostilni, kjer je bilo kljub snegu zbranih nekaj domačinov tiste vrste, ki jim je zvečer doma dolgčas.

Prišli, videli, razstrelili

Nekateri teh možakarjev so služili v italijanski armadi in kmalu se je razvila zabavica; eden je zaplesal na mizi, drugi so

zapeli poskočno italijansko pesmico ... melodija je bila tako drugačna od kranjskih, da mi je ostala v ušesih do danes. Žal smo morali spat, kajti drugi dan nas je čakala naloga razstreliti velik snežni plaz, ki je ogrožal zaselek Livške Ravne. Spali smo na zastekljeni gostilniški verandi. Zjutraj je, kdo drug kot Muma, odpiral okna, pa smo pod odejami vpili nanj, naj tega nikar ne počne, ker je že tako ali tako mraz. "Škoda, da te nismo sinoči pustili v snegu! Zapri!"

Muma je okno brez besed zaprl, odstopil par korakov, se odhrkal, na debelo pljunil skozi "zaprto" okno, se nam poklonil in nas, občutljive revčke, zmagoslavno pogledal skozi svoja očala. Bilo je ena proti ena! Očitno so bili v Kobaridu mnenja, da so za kremenite gorske reševalce tudi pozimi primerna okna brez šip. Dan je bil lep in po zajtrku smo se odpravili kakih sedem kilometrov po spluženi ozki poti iz Kobarida proti jugu. Naš cilj Livške Ravne, zaselek, ki leži na nadmorski višini približno tisoč metrov pod Kukom, 1243 metrov visokim razglediščem, od koder je čudovit pogled na Krn in Julijce. Ima pa ta Kuk ravno prav strmo in takrat s travo poraščeno dvesto metrov visoko južno pobočje, na katerem je čakalo na tone in tone snega, da zgrmi v dolino. Zato so, kot nam je bilo rečeno, prebivalce evakuirali in res tam naokoli ni bilo videti žive duše. Ker nismo prišli občudovat razgleda, ampak nas je čakala resna naloga, smo se ga kar

lotili. Takorekoč zgodovinski trenutek za GRS! Prvo miniranje plazů!

Mine počijo, plaz pa kot pribit

Nekje tam proti vrhu plazů, na nekakšni prelomnici, smo ročno izkopali povprek čez vso širino kakih dvajset ali več lukenj, potaknili vanje razstrelivo, namestili vžigalne vrvice in to je bilo to. Dan je bil lep, topel, poznalo se je, da smo na sončni strani Alp in kar sámo se je na včerajšnjo italijansko melodijo pritaknilo novo besedilo:

"Poln ruzak ekrazita, poln ruzak ekrazita, je nevarnost strahovita, je nevarnost strahovita!"

Belač se je spravil prižigat zažigalne vrvice. Te so počasi gorele, zborček, ki se je umaknil vstran s plazů, pa je zapel: "Če Belaču *rit* raznese, če Belaču *rit* raznese, samo da Murna jo odnese, samo da Murna jo odnese!"

"Puf, puf, puf ..." se je slišalo s plazů, ko so druga za drugo eksplodirale naše snežne mine, vse lepo po vrsti, od prve do zadnje.

In potem? Potem je nastopila tišina, plaz pa se ni ganil ... Ne vem, kaj natančno smo pričakovali, mogočen grom, valjenje snežnih gmot, skratka

Od leve: Franče Zupan, Jože Govekar, Jože Mulej, Dane Škerl, Marjan Keršič, Miha Verovšek in Evgen Vavken
Arhiv Rada Kočevarja

nekaj dramatičnega, ne pa tale bedni puf, puf ... Še malo smo počakali, pa ni bilo nič.

"Fantje, gremo!" je bila komanda in odsmučali smo se tistih dvesto metrov nižje, pa ne k hišam, ampak k obmejni karavli. Ta je stala na malem pomolu, od koder je bil lep razgled na "naš" plaz, na zaselek, do katerega je vodila izhrojena steza povprek pod plazovitim pobočjem in na grape, ki so se spuščale pod nami na italijansko stran. Prizor je bil idiličen. Pravkar sta se dva graničarja, ki sta šla po vodo, vračala po tej stezici s kotlom vode, ki sta ga nosila na drogu.

Takrat pa je nad nami nepričakovano zagrmelo in na pobočju Kuka se je pojavil velikanski bel sneženi val grozečega videza. Snežne mase, ki so mimogrede lomile drevje in ga nosile s seboj, so se začele valiti v dolino. Plaz, ki smo ga očitno le pretresli in se je za kako urico potuhnil, se je sedaj nenadoma zganil.

Več sreče kot pameti, naloga pa izpolnjena

Istočasno so se začele dogajati zanimive stvari tudi okoli nas. Stražar je bliskovito snel z rame brzostrelko in sprožil rafal v zrak. Vojaka pa sta odvrгла kotel v sneg in stekla proti nam. Ko sta se zavedla, da sta izgubila kotel, sta obrnila, stekla nazaj ponj in se še pravi čas rešila na varno – k sreči ni bil pršni plaz, ki drvi v dolino s tristo kilometri na uro, ampak kljub temu je šel kar nevarno hitro. In še eno presenečenje: med hišami praznega zaselka se je naenkrat pojavil cel kup možakarjev s kozarci v rokah, eden celo s steklenico rdečega, ki so nejeverno strmeli v snežno gmoto, ki se jim je bližala. Bilo je očitno, da so razumeli evakuacijo malo po svoje: tečnih bab in mularije ni bilo – kakšna imenitna prilika, da človek v miru kaj malega popije in reče kakšno s prijatelji. Sedaj pa tole! Nekam preplašeni so pridrli iz kleti, v kateri so bili do tedaj skriti. Ampak njihovi predniki so dobro vedeli, kam so postavili svoja bivališča, da jih plaz s Kuka v prejšnjih stoletjih

Med hišami praznega zaselka se je naenkrat pojavil kup možakarjev s kozarci v rokah, eden celo s steklenico rdečega, ki so nejeverno strmeli v snežno gmoto, ki se jim je bližala.

Ilustracija Milan Plužarev

ni ogrožal. Tik pred hišami je rahla vzpetina pobočja zasukala gmoto snega in drevja v desno in tako je ta velikanska bela reka kot besneča pošast drvela naprej dol, dokler ni izginila daleč spodaj v velikih grapah in rohnenje je utihnilo. Tiho smo bili nekaj časa tudi mi. Polagoma se nam je začelo svitati, kaj se je pravkar zgodilo in kakšno srečo smo imeli mi, zaselek, njegovi moški prebivalci in dva graničarja. Res je, nalogo smo opravili, hiše so ostale cele, toda ne po naši zaslugi, saj si terena spodaj sploh nismo ogledali in smo plaz minirali, kakor nam je bilo naloženo, ne glede na škodo. Tudi nismo preverili, če so hiše res prazne.

Novim dogodivščinam naproti

Kar vidim današnje gorske reševalce, ki jih na tečajih učijo, kako se izdela snežni profil, kako se ugotavlja sestavo snežnih plasti, kakovost snega, meri temperatura, ki imajo na voljo snežne žolne, radio postajice, puhovke in goretex vetrovke, kako se kot pravi profesorji za plazove, pokroviteljsko nasmihaajo.

Že prav, ampak sreča je več vredna kot vse lavinske žolne, snežni profili in fancy

garderoba. Obstaja pa železno pravilo o plazovih: če nisi ravno gorski reševalec ali vojak, če te ne veže dolžnost, potem se ne vtikaj vanje, ogibaj se jih na daleč, ker so močnejši od malih človečkov, ki jim pridejo na pot. Pametno pravilo, ki ga velja spoštovati, razen seveda če naletiš na deviško pobočje prekrasnega pršiča, ki čaka prav nate, da ga povijugaš. Zasvojevci z vijuganjem po celcu že vedo, kaj govorim – takrat preprosto pozabiš na vse.

Tu ni bilo več kaj reči, kaj dodati in čas je bil, da smo odsmučali v dolino po tistem snežnem toboganu z visokimi stenami. Ko je padel prvi, smo popadali vsi v kup teles, palic in smučí. Nič hudega, zlomil sem le svojo leseno smučko, kar pa smo po tedanji tehnologiji popravili s pločvino od konzerve in žeblički. Na eleganco mojih plužnih zavojev taka malenkost ni vplivala. Spodaj v Kobaridu smo izvedeli, da moramo takoj naprej v Bovec, kjer čakajo na nas, sedaj priznane eksperte za plazove, nove naloge. Tako smo torej odšli, novim dogodivščinam naproti. Toda to je že druga zgodba. Tistega travnatnega pobočja nad vasjo pa že zdavnaj ni več, zarasel ga je gozd. ●

Dohitela sem pomlad

Po obronkih Trnovskega gozda na Veliki rob

Olga Kolenc

”Žal mi je, ker letos ne boš mogla z zvrhano žlico užiti pomladi,” mi je po rutinskem operacijskem posegu rekel prijatelj. Vse skupaj se je odlično izteklo in po dveh tednih sem se že sprehajala ob bližnji Soči. Pomlad je pravkar ”norela” in razbita pobočja nad strugo so že kazala svoje nežne in mehke plati. Takšni sprehodi so se nadaljevali še ves mesec in bila sem globoko hvaležna, da vidim stvari, ki jih v običajnem ritmu morda sploh ne bi zaznala. Prebujajoča se narava se mi je zdela še lepša, nedosegljivi hribovi, potisnjeni nekam na rob, še vabljivejši. V spodnjem delu Vipavske doline so kmalu zapele kosilnice in vedela sem, da bo treba oditi navzgor, čez južni rob Trnovske planote, kjer pomlad nadaljuje s pohodom. Letos je kljub občasni moči nekam suha in v dolini se je njen mimohod zgodil nekam hitro. Kraški izvir Lijak je v območju bruhalnikov že povsem izsušen, prav tako tudi struga potoka Slatna. Malce bolj oddaljeno, meni tako priljubljeno Doberdobsko jezero kaže za ta čas povsem neobičajno podobo. Vseeno je lepo, če narava nekje zataji, zna na drugem koncu vedno dodati z obrestmi. Mehki, svilnati kosmiči topolov plešejo kakor snežinke.

Vonj akacij, pomešan z vonjem bezga in drugih dišečih cvetov, nas občutljive ”zadenejo” s pravo mero opoja.

Pogosto se vprašam, se v naših celicah res prebujajo spomin, kri preteklih rodov, zapis celovitega in izjemnega sporočila slovenske mitologije, ki govori o karantansko-karniolskih božanstvih? Se temu posledično v nas prebudi hrepenenje po soncu, po novem življenju, ki ga po dolgi mrtvi zimi s svojo močjo spet prebudi? Nikoli še nisem slišala, da bi kdo dejal tako omalovažujoče: ”Ah, pomlad bo!” Beseda pomlad vselej predrami čute. Ob misli nanjo se še tako črnogledemu bitju utrne svetel preblisk.

Čaščenje sonca in sončnih božanstev številnih prastarih kultur nezavedno prebiva v nas vseh. Oživi mi spomin na otroštvo, ki takšna razmišljanja le podkrepi. Prebivalci na naši Vojskarski planoti so po dolgi, polletni zimi spet oživeli kot mravlje na okopnelem mravljišču. Z velikimi oguljenimi sivozelenimi nahrbtniki so polni novih načrtov sledili svojim potem. Na razmočenem makadamu so znova zaškrtnili z žebliki okovani čizmi.

”Pa smo le prestali še eno zimo,” so se pohvalili drug drugemu. Stari in bolehnici pa:

Spodnji del Vipavske doline in Goriška ravnina od Lovskega zavetišča pod Čavnom
Foto: Olga Kolenc

”Sem pa mislil, da ne bom učakal še ene pomladi!” Novo upanje je zasijalo iz njihovih skoraj že ugaslih oči.

Jutro v Krnici

Obšla me je neustavljiva želja sprehajati se po pomladno prebujajočih se obronkih Trnovskega gozda. Legenda pravi, da je bog na tem območju ob koncu stvarjenja sveta nazadnje še ”žakelj otresel”. Kdor ne verjame, se o tem zlahka prepriča na lastne oči! To otresanje žaklja opazimo brž, ko iz zaselka Trnovo po asfaltirani cesti, ki vodi v Krnico, dosežemo gozd. Negovani travniki skoraj v trenutku preidejo v grobo, z gozdom poraslo pustinja. Sveže zelene krošnje bukev blažijo razbit skalnat svet in človek se vpraša, kako skozi takšna kamnita nedrja sploh prodira življenje? In bog je tako iz poslednjih ostankov, ki so ostali v žaklju, naravi dodal dekoracijo neobičajne lepote. Kopitnik, kjer ljubiteljem jadriranja zrastejo krila, že odstira širok razgled na del spodnje Vipavske doline. Bilo je zgodaj in to jutro je še sameval.

Očem že na prvi pogled ne ostane prikrito, da se tukaj z roko v roki že srečata sever in jug. Narava je vpeta v večno dualnost, nekako tako, kot je v nas samih. In prav ta zabrisana meja ustvarja pogoj za drugačnost. V prepletu različnih dejavnikov se je razvil bogat svet flore in favne, kjer najdemo danes tudi številne ogrožene vrste. Južni in zahodni obronki Nanosa, Nanos – južna in zahodna pobočja z vrhovi Pleše, Grmade in Ture, južni obronki Trnovskega gozda in Zgornja Idrija, vse to je danes krajinski park. Južni rob Trnovskega gozda, Nanos in osrčje Trnovskega gozda pa spadajo tudi v območje Nature 2000.

Zapeljala sem se mimo gozdarske kočice v Krnici, ki je nedaleč stran od Kopitnika. Gozdna cesta se za kočico v nekaj zavojih dvigne do jase, ki služi spravlilu lesa.

Stopila sem iz avta in se ob sunkih hladnega vetra zgrabila vase. Od kod ta veter, ta mráz? Ob vseh izkušnjah sem se čudila, kako je lahko na tej kratki razdalji od Nove Gorice kontrast tako velik. Narava, ki se je v dolini že na veliko razdala, se tukaj šele dobro prebujala, leze vse bolj navzgor. Sveže zelene krošnje bukev so v simbiozi bivanja svoje veje prepletle z iglavci, obronke barvajo bele narcise. Ptice z glasnim petjem oznanjajo svoj teritorij, čeprav njihov spev deluje predvsem kot neukrotljiva radost življenja.

Odprla sem vrata avtomobila, da se je celostno prevetnil in napolnil s pravo svežino. Od hlobovine, ki čaka na odvoz, je zadušilo po smoli. "To je moj gozd, da, to je moj gozd," me v hipu prešine. Z očetom sem kot otrok pogosto odhajala v gozd, pravzaprav smo otroštvo živeli kar v gozdu. Še tistih nekaj malih jas, našo ravan in sosedov griček nad njo, so

predniki v sli po preživetju že zdavnaj iztrgali gošči. Začutilim širino svobode, ki jo nezavedno nosim s seboj. Tako varna sem, zdi se mi, da bom zdaj zaslišala glas očeta, ki budno spremlja vsak moj korak. Z njegovim značilnim humorjem mi je začinil vsako pretečo nevarnost. Tudi sama, polna otroških strahov, nisem odhajala dlje, kot je segal odmev njegove ročne žage, sekire ali *plejnkace*.

Stopila sem do podrastja med mlada stebela malin in pokukala v gozd. V značilnem vonju mladih rasti sem zaznala še en kontrast, vonj po zemlji, vonj po trohnečem se listju, po gobah. V takem obdobju smo vedno nabirali mavrahe. Stala sem nekaj trenutkov in zrla v svet mojih nešteti otroških igral, ki za vselej presegajo vso domišljijo sodobnih izdelkov.

Proti Velikemu robu

Lepo mi zveni njegovo ime, posebno sedaj, ko imam prepovedane večje podvige. Sama bom šla na ta rob, da s svojo počasno hojo ne bom koga ovirala. Ni mi všeč, kadar vidim nekoga, ki le preveč pogleduje na uro in hkrati računa čas, ko bi moral prispeti na vrh. Ko je najlepše, se mu jasnemu nebu navkljub strašno mudi in obnaša se, kot da bo pravkar udarila strela. Prijateljem pripoveduje, kje vse je bil, kajti zanj je najpomembnejši le čas, v katerem ure hoje natančno preračunava vse do minut.

Izbrala sem krožno pot, ki nas iz Krnice, ob južnem pobočju Čavna, popelje tik pod njegov, v grmovju skrit vrh in preko Velikega roba zložno nazaj v Krnico. No, če sem bolj natančna, ta pot ni ravno krog, bolj je podobna elipsi. S seboj sem odnesla le fotoaparata, sendvič in pol litra vode. Nekam lahka sem se zdela sama sebi,

ko sem jo ubrala najprej rahlo navzdol, v smer Sekulaka. Široka gozdna pot preide v kolovoz, nato pa v stezo. Kako posebno je skrivenčeno listnato drevje, ravno prav zračno je, da tla poraščajo trave. Pod stezo je na levi strani mala travnata uvala s sveže *prestihano* njivico. Kaj bi dala za takšen košček sveta, daleč stran od izpušnih plinov!? Vse bi dišalo po svežih začimbah širokega spektra.

Po kakšnih desetih minutah lagodne hoje sem stopila na rob razgledišča. Malo lovsko zavetišče se kot orlovo gnezdo oklepa roba prepada. O, kako je lepo! Voda v zadrževalniku Vogršček, ki je od blizu bolj rjava kot modra, zdaj odseva svežino narave, odseva nebo. Modrozeleno je, razliva se v obrasle rokave in ne opazi se, da je jezero ustvaril človek. Vrnila sem se za par raztežajev nazaj, do razpotja. Ena steza vodi navzdol proti Vitovljam, druga v smer Velikega roba.

"To bo to," si rečem in previdno zagazim med šmarnično listje. Razpotegnjen porasel greben nad menoj ne daje slutiti, kje bi bil vrh, skriva se namreč v ozadju. Steza se dviga navzgor in se izgublja v skalovju, ki je obrasel s travo. Tam je, skalovje mislim, raztreseno po pobočjih tako, kot je priletelo ob "otresanju žaklja". Markacije, ja, te pa so, tako velike in sveže, da te udarijo v čelo! Bravo, markacisti, brez panike se bom privlekla čez zapreke, ki jih ponuja strmo pobočje. Žive duše ni, čeprav je nedelja. Čudim se, da je ta posebni košček sveta tako blizu naselij tako zelo osamljen. Hčeri sem sporočila, kam bom odšla, tako, za vsak slučaj, če se srečam z lačnim medvedom.

"Počasi se daleč pride," je menda nekoč rekel polž. Mnenju se pridružujem. Pot se mestoma širi, malce položi, pa

znova dvigne. Pridem do ogromne, zidu podobne skale, kjer mi dve veliki markaciji znova sporočata, da grem v pravo smer. Steza tik pod njim zavije strmo navzgor, tik pod vrh Čavna (1185 m), kjer lahko le po nekaj korakih brezpotja dosežemo vrh. Rada imam takšne vrhove. Deviško bele narcise v pasovih krasijo male zelene zaplate, ki so na skromni prsteni podlagi užete med skale. In potem znova sledi še malo prijetnega vijuganja navzgor in navzdol in zopet navzgor. Zadiši po borovcih. S pogledom iščem vrh, ki ga ni, skriva se v ozadju. Ko ga končno uzrem v daljavi, srce zaigra na vse strune.

Svet se odpre, pljuča zajamejo zrak. Tam zadaj se razkazuje ON v vsej veličini. Greben, ujet med vzpetini, se skoraj položi, je kot nekakšen podaljšan balkon, ki ponuja razgled na dolino in na steno Velikega roba. Odsekana pada navzdol, nato se ujame v ozek, poševni pas gozda, pod njim pa nato kot nekakšen podpornik sledi še ena stena. Dva planinca, ki sta pravkar dosegla vrh, sta videti le še kot palčka. Mehka steza zaokroži proti vrhu, zadiši mi po avriklju. Cveti iz skalnih špranj in ne morem drugače, kot da počepnem na tla in nos pomolim proti čašam. Zaprem oči, s spontanim dihanjem se predajam omami, nato pa stopim na vrh.

Cilj in povratek

Prej videna "palčka" na vrhu Velikega roba sta že odšla, bila sem popolnoma sama. Ko sem stala ob dolgem ozkem križu, postavljenem čisto na rob, sem se zazrla tja čez, kjer se srečujeta sever in jug. Kadar lazim tu naokrog, se večkrat spomnim zelo posrečene misli. Resnična je, povedal jo je umetnik iz Nemčije (imena žal ne vem), ki je bil pred leti udeleženec slikarske

kolonije na Sinjem vrhu nad Vipavsko dolino. Z roko je pokazal čez rob in v šali dodal, kako domačim pojasni, kje se nahaja:

"Sinji vrh je tam, kjer se na eni strani konča krompir in na drugi začena vino!" Lepo zaobljen vrh v smeri vzhoda preide v skalnat, polkrožno grebenast podaljšek. Severnovzhodna stran je poraščena, južna pa tik pod vrhom povsem gola. Vanjo in vame se je v močnih sunkih zaganjala burja, skoraj bi me odnesla. Ob pogledu na Kuceľj v daljavi se mi je zazdelo, kot da je sneg pravkar skopnel. Sveže zeleni bukovi gozdovi Trnovskega gozda so v smeri severa tako zeleni kot na kakšni že malce kičasti oljni sliki.

Dinarski visokokraški svet preraščajo mešani gozdovi, v katerih na vsakem koraku srečujemo kras, in to kar v vseh njegovih odtenkih. Dodane so mu sledi ledene dobe, sledi časa, sledi preobrazb, ki se nikdar ne končajo. Preplet različnih podnebnih pasov in različnih habitatnih tipov ustvarja pokrajino lepote brez primere. Toliko protislovij, toliko kontrastov, vse na enem samem dosegu oči, in to tako blizu našega hišnega praga! Želim si, da bi steza ostala tako prvobitna za vse, ki znajo hoditi s srcem.

Na hitro sem se zabeležila v vpisno knjigo in se brez želje po hrani in pijači spustila v nasprotno smer prihoda. Steza je tudi tukaj komaj opazna, na ozkem skalnem robu se pravkar bohota svišč. Po kratkem in strmem spustu sem pristala na ravnini, ob tabli, ki kaže pot za Krnico. Desno bi si lahko podaljšala pot do vozne gozdne ceste, ki levo prav tako vodi v Krnico, desno pa proti Kuceľju in koči na Čavnu. Gost pas smrekovega gozda preide v bukov gozd in lepa steza se znova drži

senčnega levega brega. Skoraj položna je, šele v spodnjem delu se malce razgiba. V zatišju diši po vlagi, pomlad je pravkar dosegla rob. Cvetijo podlesne vetrnice, pa spomladanski grahor, ki mu mi pravimo petelinčki. Burja, ki se je z vso ihto zagnala čez rob, se je v svežih bukovih krošnjah uglasila na veter. Prislunhem šumenju, tako enakomerno je, kot da bi oblaki pravkar prinesli svežo pomladno ploho. Šum prehaja v šumenje oddaljene reke. Spominja na tisti značilni zvok, ki globoko pomirja. Nobenega drugega zvoka ni, le oddaljena ptica s svojim žgole-njem zvesto sledi klicu dneva. Postojim in prislunhem. Polžka v mojih ušesih mi posredujeta dar, ki zaokroži celoto mladega majskega jutra. Za čaj nabere prgišče svežih listov malin, ki pravkar preraščajo novo poseko.

Nič kaj se mi ni mudilo navzdol, kazalca na uri sta komaj presešla enajsto. Tisti sendvič bo treba pojesti. Za malico bo in še za kosilo, pa še pomivati mi ne bo treba. Ob misli, kako je lahko enostavno in lepo življenje, me je obšlo otroško veselje. Kako me ne bi, dohitela sem vendar pomlad, dohitela, le malce višje bi jo celo prehitela! A kaj morem, Veliki rob ima svoj vrh in višjega vrha, kot je njegov, ni daleč okrog. Sedla sem v senco in izkoristila hlad, saj so spodaj v dolini v teh dneh že pošteno podkurili s soncem. Vлага kar puhti, asfalt se segreva in ko se človek vrne s *treka* po mega centrih, postane iztrošen in len. ●

- 1 Tik pod vrhom Velikega roba
  - 2 Vrh Velikega roba, pogled proti vzhodu
  - 3 Vrh Velikega roba, pogled proti Trnovskemu gozdu
- Vse foto: Olga Kolenc

Slikovita pot in bogato doživetje

Narodni park Ordesa

Jana Remic

Gorska veriga Pirenejev, ki ločuje mogočen Pirenejski polotok od Evrope, je bila zame neznanka. Prav zato toliko bolj vabljiva ... Med načrtovanjem je bil pravi projekt, kako priti do čim točnejših informacij, zato sva se odločila za obisk Narodnega parka Ordesa. Obisk Španije je bil že sam po sebi prijeten, saj naju je prav povsod presenetila naravna prijaznost domačinov. Toda živahen vrvež se je že kako uro nad izhodiščem v gore umaknil tišini in lepotam gorskega sveta. Na najinih poteh sva bila samotna popotnika in nekaj dni sva uživala v pravem gorskem miru. Moja radovednost in želja po doživetjih lepot vrhov je botrovala predolgim pohajkovanjem dan za dnem ...

Pravljčna dolina in nenavaden bivak

Pot po dolini Valle de Ordesa vodi ob rečici Rio Arazas, ki je sprva široka in zelo lepo urejena. Najprej sva hodila po počasi vzpenjajoči se dolini, kjer rečica Arazas ustvarja čudovite slapove in kaskade. Ustavljala sva se in občudovala tolmunčke – nekje je voda žuborela med

Kaskade na Rio Arazas
Foto: Jana Remic

plastmi skalovja, spet drugje je pršla v širokem, svetlem slapu v globine, kjer so kapljice izginjale v turkiznem tolmunu. Lepota stopničastih kaskad se je stopnjevala in uživala sva v vse lepših prizorih. Prišla sva iz gozda in dolina se je razširila med visoko vzpenjajočo se goro Punta Tobacor na levi in strmimi pobočji Puerta Bajo na desni. Znašla sva se na zelenem travniku, pašniku, čez katerega še vedno žubori širok potok Arazas. Opazila sva prvi bivak, ki je označen tudi na karti, in si ga z zanimanjem ogledala. Ker doma nisva uspela rezervirati prenočišč v planinskih postojankah, sva videla možnost prenočevanja kot zasilno rešitev tudi v bivakih. Pričakovala sva bivak, kakršne srečujeva v naših Alpah – z ležišči in odejami, ki so stare in utrujene od vsega, kar so že prenesle, pa kljub temu dajejo še nekaj zaščite pred mrazom. Toda ... bivaki v tem delu Španije so bili vsi enaki – голе stene zelo majhnih bivališč, mogoče nekoč bivališč pastirjev, gola tla, največkrat steptana zemlja. Bila sva neprijetno presenečena. Bivakiranje v teh hišicah je bilo zadnje, kar bi si želela, še posebej, ker so bile septembrske noči v gorah že precej hladne. Vsekakor morava dobiti prenočišče v planinski koči, sva bila trdno odločena po ogledu "bivaka". V zatrepu doline sva šla mimo visokega slapu ter se kmalu tudi sama strmo

vzpela. Prelepa dolina je bila kaj hitro za nama, vendar se nisva več ustavljala, saj sva želela priti do strehe nad glavo pred nočjo. Planinska koča Refugio de Góriz leži na višini 2195 metrov in je dokaj velika. Večerni hlad naju je takoj pregнал v kočo, kjer sva potem potrpežljivo počakala, da sva dobila prenočišče. Nekateri od tistih, ki so prenočišče rezervirali, niso prišli in nekaj ležišč je celo ostalo praznih. Večerja je bila za vse goste hkrati in za vse enaka. Vsekakor odlična in obilna. Za primerjavo naj omenim, da so cene celo za malenkost nižje kot v Sloveniji. Edino, kar sem pogrešala, je bil topel čaj, saj ob večerji na vsako mizo postavijo vrč zelo hladne vode, katere lahko spiješ neomejeno.

Obogatitev predvidenega pohajanja

Andrej si je zamislil, da bi naslednje jutro nadaljevala pot proti dolini Valle de Pineta, vendar ga ni bilo treba kaj dosti prepričevati za obogatitev ture. "Tako blizu Monte Perdida sva, res bi bilo škoda, da greva le mimo ... Le kdaj bova še imela priložnost, da ga obiščeva?" sem ga vprašala. Tako sva naslednje jutro startala proti Monte Perdidu in že na samem začetku zgrešila pot. Naj povem, da poti od planinske postojanke naprej niso označene, skromno označena je le pot GR 11. Vse druge poti, označene na kartah, so le uhojene.

V planoto izdolbena Valle de Ordesa in Rio Arazas

Foto: Jana Remic

Nikjer ni smernih tabel ali markacij. To naju je zjutraj presenetilo, vendar sva v prepričanju, da gre večina planincev na tretji najvišji vrh v Pirenejih, sledila neki skupini ljudi. Dobro pol ure pozneje sva že vedela, da naju pot ne vodi v pravo smer. Prečila sva pobočje, da sva nato prišla na pravo stezico. Medtem sva občudovala mizasto goro Punta Tobacor, ki se nad kočo dviga v različnih niansah sive, rjave in zelene barve, kar je obogatila še zlata jutranja svetloba. Vzpenjala sva se na zahodni, zjutraj senčni strani gore, vendar sva celo takrat opazila neverjetne barve gore. Pozdravila sva modre, od mraza že nekoliko utrujene trebušaste zvončnice in se veselila, ko so kosmi meglic okrog vrhov postajali vse manjši. Med skalovjem sva sem ter tja opazila kakega možica, sicer pa sva smer poti najlaže določila, ko sva opazovala, kod so šli najini predhodniki. Zdelo se mi je neverjetno, da na to lepo goro ne vodi označena pot! Obšla sva manjše snežišče in se vzpela na strm greben, ki se je dvigal sredi doline. Potem je sledil še naporen, strm vzpon po melišču in znašla sva se na rami gore, nekaj minut

pod vrhom. V dolinicah med grebeni so ležale snežne krpe, globoko pod meliščem, od koder sva prišla, je rahlo valovilo temno jezerce.

Na rami gore so se odprli široki razgledi na okolico, kar pa je bilo najbolj neverjetno, zdelo se je, da se meglice umikajo. Pohitela sva na vrh ... Res, odprli so se nama prečudoviti razgledi! Strmela sva nad širino pokrajine, nad vrhovi, ki jim ni bilo videti konca, strmela sva v nežne nianse barv, ki

so se nizale čez vrhove in doline. Predvsem pa sva obstala nad neverjetno zgradbo doline, iz katere sva prišla, in vrhov nad njo. Strma pobočja se nad robovi položijo v obširne planote in dolina je kot razpoka v gladkem, mehkem svetu travnikov na planoti. Še neverjetnejši je ozki kanjon Cañon de Añisclo, ki razpara planoto vzhodno od doline Ordese. Niti dokaj močan veter ni motil najinega navdušenja in veselja ob razgledih. Vendar so se že čez nekaj

minut megle kot zavesa raztegnile okrog naju in tako sva se laže poslovila od vrha. Sonce je že doseglo zahodna pobočja gore in ob povratku sva se čudila ob prelivajočih se barvah. Bledo sivo pobočje se je na tanki črti spremenilo v temno sivo ali rjavo, ponekod so barvo tal popestrile osamljene jesenske rožice. Vrnila sva se v svet že rahlo rumenečih trav in si privoščila počitek ob bistrem studenčku, ki sva ga našla zjutraj, ko sva zgrešila pot.

Tretjič je šlo

Monte Perdido ali Izgubljena gora

Anton Pustovrh

Gora je bila izgubljena le za Francoze, ker jim je ob približevanju s severa nenadoma izginila in se skrila za grebenom, katerega najvišji vrh je Monte Cilindro de Marboré. Za Katalonce se je vedno odpirala proti Huesci, ki je ena od pomembnih provinc v centralnih Pirenejih, in gore torej niso nikoli izgubili.

Monte Perdido je osrednja gora Narodnega parka Ordesa in Monte Perdido, ki je eden prvih narodnih parkov v Španiji. Njegov nastanek sega v dvajseta leta dvajsetega stoletja, podobno kot nekateri pomembni parki v Švici pa tudi prve ideje za naš Triglavski narodni park (TNP). Režim v narodnih parkih v Pirenejih je sicer strog, a vendar ne tako kot v TNP, saj je tu možno kampirati, čeprav le za kratek čas, recimo eno noč, a nihče tega ne kontrolira. Zato ob planinskih kočah vedno vidite veliko šotorov, v katerih prenočujejo planinci. Pireneji so pač veliko pogorje z malo planinskimi kočami, tako da je to edina resna možnost za temeljitejši obisk vrhov.

Monte Perdido ...

... je zelo popularna gora. Njena višina 3355 metrov jo postavlja na tretje mesto med velikani v Pirenejih, čeprav je res, da je najvišji vrh Španije na Kanarskih otokih, drugi najvišji pa v Sierra Nevadi. Po navedbah španskih vodičev je to najvišji apnenčasti vrh v Evropi. Dostop na vrh je možen s treh strani, in sicer iz doline Ordesa/Valle de Ordesa, iz doline Pineta/Valle de Pineta in iz vasi Torla. Slednji pristop vodi po gorski cesti proti koči Refugio de Góriz, kamor vas pripelje avtobus na štirikolesni

pogon, s katerim pa je potovanje prava avantura; namreč, ko avtobus pripelje na višino približno 2200 metrov, od koder je izredno prijeten dostop do koč po izohipsi, se nam odpre čudovit pogled na ledeniško dolino Ordesa. Po tej poti je možen dostop na vrh in nazaj v Torlo v enem dnevu, ostali dostopi pa so daljši in je treba prespati v eni od koč.

Vrh me je dolgo privlačil. Od začetka bivanja v Barceloni sem poskušal

priti nanj vsaj trikrat, preden mi je uspelo. Ker je zemljevidov, opisov in drugih materialov v Kataloniji malo, je vsako planiranje poti vedno trdo delo. Čeprav so Katalonci eni najboljših alpinistov na svetu in imajo preplezane nekatere ekstremne smeri po Kataloniji pa tudi zunaj nje, pohodništvo ni prav popularno, kar je razumljivo, saj je to dežela morja, plaž, mornarjev in ladij. A malo zmešani Slovenci, živeči ob morju, vseeno raje pogledujejo proti vrhovom kot na morje. Zato pa je treba nekaj stvari v glavi spremeniti. Ena je ta, da je možno pohode na resnejše vrhove v Pirenejih iz Barcelone izvesti v enem dnevu. Pot z avtom iz Barcelone v Torlo traja kakšne dobre štiri ure v eno smer, če so razmere na cestah normalne, kar pa običajno niso.

V dolino Pineta

V koči Rifugio de Góriz sva poravnala račun in se poslovila od prijaznih mladih oskrbnikov. Čakala naju je še pot do doline Pineta. Tudi ta pot ni bogato označena, vendar je bila vsaj vsake toliko časa kakšna oznaka, ki nama je olajšala orientacijo. Zapuščala sva dolino Ordesa in se nevede podala na dolgo prečenje pobočja okrog vrhov Monte Perdido in Pico de Anisclo. Uživala sva ob igri nežnih belih oblakov, ki so

risali sence na travnike, ustavljala sva se ob nekoliko drugačnem cvetju, kot ga vidiva v domačih gorah. Travnato pobočje se je dvignilo na neizrazit greben, potem sva pot nadaljevala v skalnem svetu. Čeprav je bilo videti, da pot le obkroži pobočje, sva se znova dvignila na višino 2500 metrov. Vedela sva, da naju čaka še dobrih šest ur hoje, zato sva se le sem ter tja ustavila v občudovanju neverjetnih slik pokrajine. Verjetno bi se bistveno dlje zadrževala

nad kanjonom Anisclo, ki leži, kot da bi raztrgal visoko zeleno planoto, vendar so se neverjetne strmine kanjona vse pogosteje skrile pod kosmi meglic, ki so valovili pod stezico. Čez travnik in pozneje čez skale so žuboreli številni mali potočki in z veseljem sva ugotovila, da pomanjkanja vode v teh dneh ne bova doživela. Pogosto sva se čudila različni strukturi tal; nekje so bile tanke plasti kot lapor, ogromno je bilo svetlih skal, da sva imela občutek, da

Več poskusov na goro

Poskusov je bilo torej več in prvi je bil iz doline Pineta, kjer sem zaradi slabih oznak zgrešil celo goro. Namesto proti Monte Perdido sem jo mahnil proti masivu Marboré, torej proti francoski meji. V drugem poskusu sem goro sicer zadel, sem pa po kakšnih 1200 višinskih metrih prišel na Balcón de Marboré, kjer sem ugotovil, da je treba za dostop na vrh premagati še kakšnih 1000 višinskih metrov, vključno s prečenjem malega ledenika, za kar seveda nisem bil opremljen. Naslednjič sem poskusil iz doline Ordesa, kjer pa je treba pustiti avto na parkirišču in prehoditi celo dolino Ordesa (kakšnih 12 kilometrov), se povzpeti najprej do kočice Góriz na višini 2200 metrov in nato še nadaljnjih 1100 metrov do vrha. Do kočice je šlo brez problemov, ampak prišel sem prepozno, da bi lahko dostopil na vrh in sestopil ter se pripeljal v Barcelono (spet štiri ure vožnje). Naslednji dan pa služba! Torej je ostala edina alternativa pot iz vasi Torle, tam prespati in zjutraj z avtobusom do konca ceste, od tam pa na vrh. Uspelo je brez težav, čeprav imajo

nekateri že kar probleme z dihanjem na škrge. Ampak hudič v meni mi ni dal miru in moral sem poskusiti še enkrat iz doline Pineta. Sedaj sem poznal že vse skrite podrobnosti in do Balcón de Marboré je šlo kot po maslu, čeprav je pot, ki je malo podobna Kalvariji, postavljena precej pokonci pa še sonce zažiga. Balcón de Marboré je res to, na kar namiguje samo ime – balkon. Štrleča skala z mehкими travami na vrhu je kot nalašč primerna za razgledovanje po ledeniški dolini in zbrati je treba vso voljo, da se premakneš naprej. Sledilo je iskanje prehoda čez planoto do vstopa v severno pobočje Monte Perdida, ki se dviga kakšnih 1200 metrov nad tabo. Ker so plasti postavljene vodoravno, so nekateri prehodi prav sitni in lahko se zgodi, da se zavozlaš, ko poskušaš najti dostop do majhnega ledenika, čez katerega je treba prečiti do sedla, kamor se pride tudi z druge strani, od kočice Góriz. Tik pod sedlom je majhno ledeniško jezerce, ki ga gledaš ves čas vzpona na vrh in ker je vročina huda, je pogled na hladno vodo jezera tam spodaj prav zoprna. Na vrh se zadnjih 200 metrov vzpneš po

strmi poti, podobni melišču, kot da bi te po zares dolgi turi hrib želel še zadnjič prepričati, da raje obrni. Ampak če si že tako visoko prigaral, menda ne boš odnehal pod vrhom. Z vrha je osupljiv razgled tako na Pireneje kot na francoske in katalonske predpirenejske hribe, ki so tudi izredno lepi. Hrib ti povrne vse, kar si vložil v dostop na vrh. Pot nazaj je bila še bolj zoprna in dolga, vendar pa jo je lajšal spomin na krasno dogodivščino s čudovitim razgledom. Monte Perdido ni najvišji vrh v Pirenejih, je pa lepši kot na primer Pico Aneto, ki je najvišji. To je le visok hrib z dolgim pristopom in kolonami zagrizenih in z osvojitvijo vrha zaslepljenih planincev, od katerih nekateri zaradi višine res dihajo na škrge. Ampak potem je bilo treba s "Pozabljene gore" spet nazaj v Barcelono, spet štiri ure vožnje – groza.

1 Jezerce na prelazu pod vrhom Monte Perdido

2 Robovi ledeniške doline Ordesa

3 Vrh iz doline Ordesa

Vse foto: Anton Pustovrh

pohajava v domačih Alpah. Spet dalje se je pobočje naenkrat obarvalo skoraj črno, hkrati pa sva resnično obstala ob pogledu na El Zucón. Vrh je žarel v večerni svetlobi, iz nežno zelenih trav je prehajal v svetle sive, ponekod rumenkaste skale. Na zgornjem delu pobočja je bila v tanki črti naložena bela kamnina, nad njo pa svetlo rjava skala. Slika gore je bila izjemna in bogastvo barv resnično navdušujoče. Korak nama je zastajal, ko sva okrog širokega pobočja s pogledi zajemala vse več vrhov proti vzhodu. Toda preden sva dosegla sedlo, ki je bilo videti že na dosegu roke, sva se znova vzpela, tokrat v temno skalovje, čez katerega je curljal širok potok. K sreči je bila mokra skala zavarovana z varovali, da je bilo prečenje varnejše. Sestopila sva na precej dolgo sedlo, Collata la Valle d'Añisclo. Nekoliko pod sedlom so naju tiho opazovali gamsi, ki so se že počasi

umikali. Kmalu so spoznali, da so dovolj daleč, da se lahko počutijo varne, in mirno so nadaljevali s pašo. Čeprav sva želela še uživati v lepoti dneva, ki se je prevešal v večer, sva se spustila proti dolini Pineta. Dolga dolina je bila videti še precej daleč. Takoj pod sedlom sva se znašla v večerni senci in pohitela sva. Vendar so bila še doživetja, ki so nama ustavila korake ... srečanja z gamsi ... presenečena sva ugotovila, da sva se znašla na pravih vrtovih modrega irisa, ki je na mojo veliko razočaranje pravkar odcvetel ... preletelo naju je nekaj mogočnih jastrebov ... vrtiček modre preobjede ... in neznani cvetovi rož, ki sva jih srečevala. Pot je bila neskončno dolga in želela sva si, da bi bila kje kakšna oznaka, koliko hoje naju še čaka. Seveda na vsej poti ni bilo niti ene take table. Pač pa so se Španci potrudili in označili, kje hodijo planinci; na poti proti dolini sva srečala vsaj deset tabel z napisom Parque Nacional. Stemnilo se je in midva sva še vedno vztrajala na poti. Table z napisom so naju prav zabavale,

na poti so bile edini znak civilizacije. Končno sva po trinajstih urah hoje tega dne prispela v dolino in v temi poiskala samotno planinsko kočo. Znova sva doživela izjemno prijaznost Špancev. Čeprav je oskrbnik najprej zatrdil, da nima ničesar za v lonec, se je pozneje potrudil in nama za večerjo pripravil odlične testenine. Odločila sva se, da bo naslednji dan namenjen počitku ter da si bova privoščila urico več spanja in krajšo planinsko turo.

Za nama sta bila dva dneva, polna bogatih doživetij, sonca in barv. V Pirenejih sva preživela še nekaj dni, srečevala sva se s svetom živali, mogočnih pašnikov, gostoljubnih domačinov, občudovala sva nama neznano rastlinje, se veselila sončnih planjav in rahlega vetrca. Ostajajo nama prekrasni spomini, še vedno se vračajo slike pastelnih barv gora in travnikov, blagega miru, prostranstev in prijaznih ljudi ter velika želja še kdaj obiskati prijazno in neverjetno slikovito deželo Pirenejev. ●

Barvita gora El Zucón

Foto: Jana Remic

Franica in Štefuc

Iz Idrije navzgor po spomine

Rafael Terpin

Tisti najedeni kolovoz skozi Skrnik, ki se začenja takoj za *britofom* v Idriji, ni nič posebnega. Na vprege in vozove iz starih časov je gladko pozabil. Grmovje ga vse bolj zagrinja. Morda se je v letih po drugi svetovni vojni le še globlje užrl v breg. S sencami se je opredel. Današnji *trimarji* in gorski kolesarji rajši ubirajo gladke gozdne steze.

A v mojih spominih je pot še vedno dovolj strma, trda, kamnita, tu in tam še preveč sončna. Saj, nad Boštjanovo *rajdo* se je vedno odpiral prelep pogled na zeleno Idrijco, cesto ob njej, na dolino s travniki. Zadaj je med Ključi in robovi nad Ravbarsko jamo zija Strug, od koder se je proti mestu valila Idrijca. Tako je tudi danes.

dedov počivalnik smo vsako *rajžo* znova zvedeli. Bila je to zaokrožena smrekova korenina. Toliko je štrlela iz *grive*, da se je dalo nanjo lepo prisloniti. Občudovali smo Idrijco in imenitno Zagodovo domačijo. Košenico med našim razglediščem in cesto v dnu doline, tudi reko, so še vedno kosili. Enkrat na leto. Svet je bil odprt

starimi štorijami. A nekdanj smo starše vsaj poslušali.

Saj vem, ko je stopil moj ded Štefuc 1922. leta v *penzijo*, je imel *pribranih* šestinpetdeset let. Kar mlad je še bil, bi se reklo. Vendar je kot rudar v idrijskem rudniku srečno preстал devetintrideset let v jami, v topilnici in v čuvajnici jaška Kajzer. Posebno zadnja leta ga je močno zdelovala naduha. Zaradi naduhe se je celo ognil prvi vojski.

Odhod v *penzijo* mu je grenko zaobrnil življenje. Z družino vred so ga vrgli iz rudniškega stanovanja v Cegovnici. Posloviti se je moral od skrbno urejenega vrta, od zajcev in zajčnikov, od dišečih vrtnic v bregu. K sreči ga je pod streho vzela Štekarjeva (še prej Kobalova) Marička, hči njegovega brata Pepeta. Iz Ceglarjev so se prelevili v Podgorce. Pri Ta debeli skali. Po tistem, so mi velikokrat pravili, se je le še bolj zagnal v *sujšna*, kot so takrat pravili popoldanskemu zaslužkarstvu. V *litnprugu* (dnevni kop) nad Likarco ali, še bolje, nad današnjo klavnico je kopal *litnu* (temno sivo mastno glino). Pri rudniku so iz njega delali *nudlne* (svaljke), uporabne kot mašilo pri jamskem razstreljevanju. Pri prefarskem Tinčunu pa so iz njega oblikovali zelene lonce in pečnice. Doma je pletel koše, sestavljal ptičje kletke. Prerad je nabiral gobe. In seveda – lotil se je trebljenja Štekarjevega gozda nad Idrijco. Skoraj vsak dan se je podal s samotěžnim vozičkom na pot. Enkrat čez dan je že prisopel nazaj do Ta debele skale. Les je znosil na dvorišče za hišo in ga ročno razžagal na primerna polena. Zložena v drvarnici pod strmim lesenim stopniščem so bila paša za oči. Lepše poravnanih polen svet še ni videl. Pač. Po usojeni knapovski naturi jih je enako natančno znal zlagati tudi moj drugi ded – Pepe Kosov z Luže.

Gore nad Idrijo s cerkvijo sv. Marije Magdalene

Akvarel: Rafael Terpin

Pri Ta debeli skali

Tam nekje smo se vedno ustavili. Je bilo pod mogočno smreko? Običajno smo bili v štirih: oče, mama, midva z bratom. Za

in priljuden. Nekaj više smo spet stopili v senčnat gozd, oče nam je vsaj stokrat pokazal na smrekovo hosto pod potjo: "Vidita, *poba*, tiste smreke je vse vajin ded Štefuc posadil." Malo sva ga bila že sita, vsaj toliko, kot sta danes moja dva sita mene, kadar napletam kakšno staro zgodbo. Ne sredi pripovedi, že vnaprej me prekineta, češ, kaj boš tratil čas s

Knapovske zgodbe

V Skrniku in nad njim je moj Štefuc očitno dobro skrbel za svoje zdravje. Gibanje v hosti mu je koristilo, naduha ga je skoraj zapustila. Mislim si tudi svoje: Štefuc je bil staroverski knap, avstro-ogrski knap. Težke razmere v jami so vsaj idrijskega knapa zmeraj silile v bolj zložno delavnost.

Vrh Kojnakov na Gorah
Akvarel: Rafael Terpin

"Počasi pa gvišno!" so pravili. Fantine, ki so k rudniku prihajali z vasi, vsi strupeno zagnani, je bilo treba najprej *zaloviti* in jim hitro dopovedati, da se tako v jami ne dela. Saj se uničiš! V nekaj tednih te garanje lahko nese! Zmeraj moraš misliti nase in na družino. Kaj bo s tvojimi, če se pretegneš, če stakneš silikozo ali pa še srebrno? V *penziju* je res več ali manj podobno – kot vidim pri sebi. Dela se bolj na lahko, a življenje gre vseeno le hitro naprej. Nekaj postoriš, nekaj malega obrneš – in je tu večer, tema, noč. Kar sámo ti oči skup potegne. Le kmalu se utegne po Idriji na debelo govoriti: "Nanaglomaga je zvililo." Ži *maji na ciglu!* V Ljubljani te v dveh dneh skurijo. *Glaz* z nekakšnim pepelom vsadijo za ped globoko. Naslednjega dne sinice pod Skrnikom pojejo enako miloglasno kot dva dni prej. Idrija ostaja zelena, tudi njen tisočletni zven se ne spreminja kaj posebno.

Zadnje *rajdo* v Skrniku smo presekali z dedovo bližnjico. Naprej se je šlo dokaj po ravnem. Levo in desno ob poti so se dolgo držale lisičke. Potem smo rade volje pogledali iz hoste. Na obrobjih košenic so se radi pokazali jurčki, jurčki. Vedno smo vse *prezevali*. Spodnji del Štekarjeve senožeti je bil osojen, celo *marosen*, smo rekli. Pod debelim bukovjem se je močilo razpadajoče korito. Do njega je bilo le nekaj metrov blatne poti. Krave so vse dodobra precokljale. Razen v poletni suši se je iz studenčka vedno vzpodbudno cedilo. Bil je seveda Štekarjev. Lepo smo se odžejali in planili po odprtem, po šibki

in zelo razgledni stezici. Spomnim se: nekoč, ko smo s seboj vlekli še staro mamo Franco ali Trpinko in njeno hčer teto Fanči, je stara mama v travi ob poti našla dva jurčka. Po tistem sem jo imel še rajši. Vse, ki so imeli za gobe prave oči, sem globoko spoštoval. No, tudi starejšo sestro Marijo sem imel od nekdanj rad, čeprav o gobah ni imela *dunsta*. Prej jih je pohodila kot zagledala.

Stara mama se je v bregu nad koritom kar zasopla. V figo zviti lasje so se ji delno osvobodili sponk, nekaj jih je veselo zaplesalo okrog ušes. Zelo nenavadno jo je bilo gledati. Vedno je bila namreč urejena. Kadar me je bolj zgodaj prineslo v njeno izbo, sem jo ulovil pri razčesavanju do pasu dolgih las. Daleč v starost je imela skoraj črne lase, le lesk so zgubljali in bledica je udarila vanje. Včasih ji je figo pomagala utrditi teta Fanči. Še dolgo po drugi vojni je večino idrijskih starejših žensk nosilo figo.

Z vijugave stezice preko košenic, Štekarjevih in Govekarjevih, se je videlo pol sveta: del Idrije, dolino, nekaj Idrijce, velikanski dimnik nad topilnico, Kobalove planine, Cerkovni vrh, Jelenk, Bevkov vrh, Kovačev Rovt in Gore. *Že* zaradi Gor je bilo po očetovi presoji vse skupaj res za pol sveta.

Pri Govekarjevem koritu ob starem vozniku v Jelični Vrh smo zopet sreballi hladno studenčnico. Čez Govekarjevo dvorišče je v polno sijalo sonce. Saj res, čez Zagodov vrh (730 m) se nismo niti enkrat povzpeli, z gozdnatega vrha se

ni nikamor videlo, ni bil po očetovem okusu. Imenovati bi se moral pravzaprav Govekarjev vrh, svet je namreč njihov, torej Govekarjev. Govekarjevi so zaradi dolgoletne nerodnosti na Idrijčane kar nekam hudi.

Po letu 1909, ko je moja stara mati, takrat še Franica, vzela vdovca Štefuc s štirimi otroki, je ob večjih kmečkih delih hodila h Govekarjevim v dnino. Samo sporočili so v Cegovnico in se je vzpela skozi Skrnik. Mislim, da ji je kmečko delo nekako lajšalo družinsko življenje. Še v visoki nosečnosti se klicu z Jeličnega Vrha ni znala upirati. Šušljalo se je, da je prav zaradi žernad izgubila dva svoja malčka. Veliko dni jima bog *že* ni naklonil. Štefuc je bil otročjih pogrebov vajen. V prvem zakonu je zaradi davice izgubil tri. Po vsakem obredu se je zapil, so mi rekli. Če mu je kdo poočital, mu je preprosto vrnil: "Kaj pa ti veš!"

Malo sem in tja

Nekaj dlje od Govekarjeve *štale* in *šupe* še danes rastejo v vrsti ob poti slivova drevesa. Mislim na drevesa z rumenimi plodovi. Slive so pač rumene, *češpe* pa plave. No, levo ob široki poti, skoraj cesti, k sosedom v Jeličnem Vrhu, stoji na sončnem kraju prijetna kapelica. Na zahod obrnjena. Vse popoldansko in večerno sonce je njeno. Kadar je bila z nami teta Fanči, smo pri kapelici tudi obrnili. A ne takoj. Najprej je naju z bratom pocukala:

"A sta se pokrižala?"

"Sva se!" sva v duetu zapela.

Potem je teta v debel *glaz* vsadila pušeljca, ki ga je sproti natrgala. Tako okrašena kapelica je bila kljub odlučenemu ometu videti mikavnejša. Malo smo pomolili in menda uživali na popoldanskem sončku. Pa nazaj proti Skrniku. Tudi proti domačemu *britofu*.

A teta in stara mama sta se našim potem skozi Jelični Vrh strašno redko pridružili. Največkrat smo rinili v *štirih*. Ob kapeli smo se pokrižali in šli dalje. Brez tete so bile naše poti bolj posvetne. Naju z očetom so gnale gobe. Zdi se mi, da še zdaj po pretečenih desetletjih vidim vse jurčke, ki so mi v otroštvu stopili na pot. Levo in desno ob potoku, v zakotjih orlove praproti je bilo sto drobnih gobarskih prostorčkov. *Punkti* so si kar sledili. Ja, saj! Očeta je gnalo tudi k Arbanovcu na en *štuc* vipavca. Nama z bratom se je le malinovec prikazoval. Mama je ob strani

molčala. Ona se je znala vedno zadržati. Pri koritu se je napila vode in je bilo opravljeno.

Pri Arbanovcu smo se vedno zasedeli. S tem mislim najbolj na očeta. V nekdanji kmečki oštariji je bilo zmeraj zelo družabno. Arbanovka je s svojim močnim glasom držala vse pokonci. Prav rad se je spomnim.

Sonce se je že spuščalo nekam proti Špičastemu vrhu nad Zadlogom, ko smo jo Žnidarjevi iz Gase mahali pod Lešernico proti Rebru (Danes se reče Lešnica). Spotoma smo nalovili za cekar lisičk. Tudi kakšen jurik se je znašel zraven.

V Rebru, kjer se ceste domišljavo cepijo na vse konce, nismo *cinjali*. Spustili smo se proti Kovačevemu Rovtu. Tam sta tudi na Žnidarjeve čakali dve oštariji – Pri Albini in Pri Felkotu. V križišču, kjer je ena od tabel zelo očitno kazala proti Goram, je ata običajno vzdihnil:

"Na Gore bomo šli pa drugo nedeljo!"

Mimo Črnega studenca je temno že sredi dneva, kaj šele pod večer. Pri Albini je bilo, ko se je tema naredila, najbolj veselo. Seveda le ob nedeljah. Oglasila se je harmonika, vesela družba je po plohih hrupno tolkla *rašpo*. Svinje v najbližjem svinjaku so se nedeljskih večerov na smrt bale. ◊

Zlati cepin ponovno Slovincem

Z novico nekoliko prehitavamo, saj podelitve zlatih cepinov za leto 2015 še ni bilo (podelitev bo potekala od 14. do 17. aprila 2016 v francoskem kraju La Grave), vendar so dobitniki že zdaj znani.

Nagrajeni bodo štirje najvidnejši alpinistični vzponi v letu 2015. Med njimi je tudi smer Light before Wisdom (slov. Svetloba pred modrostjo) v vzhodni steni Cerro Kishtwarja (6173 m) v indijskem Kašmirju, ki jo je med 5. in 8. oktobrom 2015 kot prva uspela preplezati mednarodna naveza, in sicer Slovenca Urban Novak in Marko Prezelj (oba AO Kamnik), Američan Hayden Kennedy in Francoz Manu Pellissier. Tehnično izjemno zahteven vzpon, ki so ga ocenili z ED+, povišano najvišjo stopnjo francoske ocenjevalne lestvice, in izvedli v alpskem slogu, so zaznamovali spremenljivo vreme in zahtevne razmere. Zlati cepin bo tako že sedmič romal v roke tudi slovenskim plezalcem!

Zlati cepin 2016 bodo poleg njih prejeli še ukrajinska naveza Nikita Balabanov in Mikhail Fomin za vzpon na Talung (7348 m, Nepal), angleška alpinista Mick Fowler in Paul Ramsden za vzpon na Gave Ding (6571 m, Nepal) ter francosko-ameriško-argentinska naveza Lise Billon, Antoine Moineville, Jerome Sullivan in Diego Simari za vzpon na Cerro Riso Patron (2550 m, Čile).

Nagrado za življenjsko delo bo letos prejel znameniti Voytek Kurtyka, poljski alpinist, ki je pomembno zaznamoval zgodovino plezanja v alpskem slogu v Himalaji.

Tina Leskošek

Naklofen® gel

Naklofen gel vsebuje cefitamonijev diklofenakat.

- NANESI GEL.
- BRIŠI BOLEČINO.
- GIBAJ SE NAPREJ.

www.naklofengel.si

Zanesljiv spremljevalec na vsakem koraku.

Proti bolečinam v mišicah in sklepih.

www.krka.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Posoška karizma

Poskus predstavitve Gregorja Rupnika

Žarko Rovšček

Soški ovinki nas premetavajo med vožnjo v Mojstrano – v Slovenskem planinskem muzeju je spet neka prireditel. Skrbna žena Gregorju večkrat ponudi plastenko z magnezijevim napitkom, obvezno spremljevalko, potem ko ga je oplazilo, a on se ne da. Vneto, kot bi polpreteklo in neprijetno bolezensko opozorilo hotel pomesti pod preprogo, pripoveduje o svojih nedavnih, za okrevanca kar dolgih planinskih turah.

Gregorja Rupnika, aktualnega predsednika Meddruštvenega odbora PD Posočja (MDO), prejemnika priznanja Občine Bovec (2004) in svečane listine PZS (2015), doživljam večplastno. Je karizmatična osebnost Planinske zveze na domačem terenu in širše, že več kot pol stoletja trden člen njenega organizacijskega kolesja. Vselej želi zaznati izvorni utrip planinskih društev, zato je prisoten skoraj na vseh društvenih prireditvah in shodih, resen ali z rahlim nasmeškom na obrazu, odvisno od danega trenutka in razpoloženja. Včasih je med množico preprostih navdušencev, udeležencev kakega pohoda komaj zaznaven, drugi pozdravi zbrane kot predsednik MDO, tretji jih nagovori, ko nadomešča odsotnega predsednika Planinske zveze. Planinskih druženj se kar nabere, od delovnih na različnih nivojih, preko zborov številnih odsekov do predavanj, planinskih in drugih svečanosti, društvenih občnih zborov in žal tudi slovesov, koliko in kakšnih dogodkov, to vé najbolje on sam.

Ožje sodelavce nagovarja tudi telefonsko, s kratkimi elektronskimi naročili ali sporočili, v jutranjih urah, ki so za nekatere nemogoče. "Največjemu" pridelovalcu bovških čomp¹ in repe (njegova hudomušna pripomba) in vnetemu kozjerejcu se rana ura spodobi. Ko te po sestanku prejšnjega večera naslednji dan navsezgodaj preseneti z zabeležko, začutiš njegovo vestnost in prostovoljsko predanost – drugače v planinski organizaciji pač ne gre. "Nekaj posebnega se mi zdi njegovo vodenje sej, na katerih nihče ne more zaspiti," pravi njegov najožji sodelavec v MDO, Dušan Plesničar. Poln

gorniških doživetij se sredi najbolj suhoparnega razgovora rad "zapeza" v kakšen doživljaj, iskriv dogodek iz preteklosti in sledijo mu lahko le posvečeni poznavalci. "Pri tem se večkrat tako vživi, da nekako pozabi na vodenje seje /.../, pravzaprav se povsem povrne v tisti dogodek. Seveda ga potem spomnimo, da je treba z delom nadaljevati."

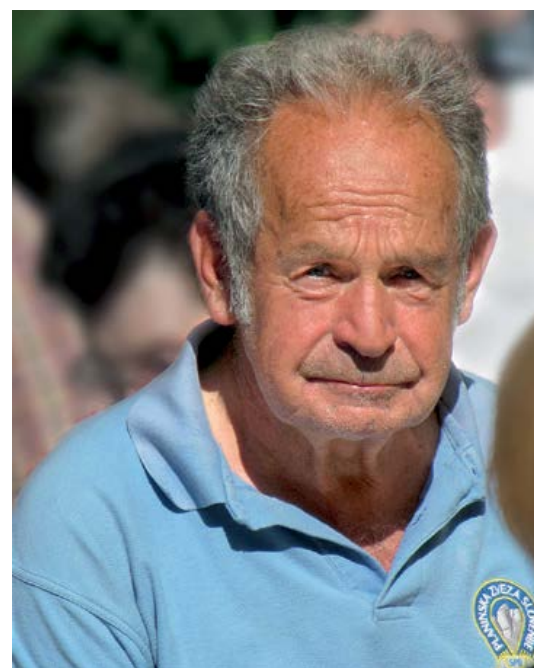
Plesničar še dodaja, da je skromnost Gregorjeva največja odlika, da ima običajno kratke in vsebinsko polne nagovore, kar ga loči od drugih predsednikov.

Gorniški curriculum

Pred več kot 70 leti se je rodil v številni kmečki družini v Stari Oselici v Poljanski dolini. Po domači osnovni šoli, nižji gimnaziji v Novi Gorici in srednji tehnični šoli v Ljubljani je zaključil prvostopenjski študij na Fakulteti za strojništvo.

Družinska romanja, ko so mimogrede obiskali še hribe (npr. Mrzli vrh, Blegoš, Porezen), so bila njegov prvi stik z gorskim svetom. Štirinajstleten se je vpisal v PD Ljubljana - Matica (1958), kjer je pod vodstvom prof. Pavla Kunaverja opravil tečaj gorske straže. Naslednja leta je veliko zahajal v gore in prehodil Slovensko planinsko in razširjeno pot. Alpinistični tečaj ga je pritegnil v Akademsko PD (1963). Potem je v letih 1966–1971 veliko plezal (do 130 vzponov letno). Nekdanje *Alpinistične novice* so redno poročale o njegovih podvigih, npr. o taboru Komisije za alpinizem PZS v Zahodnih Julijcih in tečaju v Grbaji (Karanfil, 1967), kjer je sodeloval kot inštruktor, o plezanju v Paklenici (1968), o prvem zimskem prečenju zahodnega dela Košute,

prvenstveni zimski varianti Radovljiške v Vrhu kraj sten (Prisojnik), zimskem plezanju v spodnjem delu Stebra v Križu in ponovitvi Belač-Zupanove smeri v Šitah, o prvi slovenski alpinistični odpravi Akademškega PD na Visoki Atlas (vodja), zimskem prečenju grebenov nad Bavšico, Akademski smeri

Gregor Rupnik
Foto: Žarko Rovšček

v JZ steni Dinare (1969–1970), o prvi jugoslovanski alpinistični odpravi na Lofote (1971) in še o čem. Presenečal je z nekaterimi solo ponovitvami. Denarna pomoč Univerzitetnega odbora zveze študentov matičnemu društvu mu je omogočila tudi plezanje s številnimi vzponi in prečenji v francoskem in švicarskem delu Centralnih Alp. Danilo Škerbinek, njegov sošolec na fakulteti in soplezalec, obnavlja spomine s skupnih doživetij, med njimi tudi iz Belač-Zupanove smeri v Šitah: "Vstop nama je dal kar precej vetra. Gregor je ušel iz smeri ter zabijal, da je bilo veselje. Ni želel polovičarskega odnosa s težko steno." Spominja se, da

¹ Krompir

je bil premalo pozoren pri preizkušanju oprimkov. "Skalna luska, ki je bila videti kot stebriček, mi je ostala v rokah ter me spravila iz ravnotežja. Drsel sem po gruščnatih policah, za kratek trenutek prestregel Gregorjev presenečeni izraz na obrazu in par metrov pod njim začutil blagodejen stisk vrvi okoli pasu. Kljub slabim razmeram me je dobro varoval. Bil je preudaren in vesten soplezalec."

Ujela ju je nevihta. Med bivakiranjem ju je zasipavala sodra in kmalu je bilo moko tudi nadomestno perilo. Drgetajoča od mraza sta dočkala jutro in v soncu zaključila vzpon na vrhu Šit.

Gregor priznava, da je v začetku, ko je kakega tečajnika vodil v plezalne smeri in bi nadobudnež lahko dobil napačno predstavo o težavnosti stene, upošteval usmeritve izkušenih sodelavcev Jožeta Melanška, Petra Sokliča in Danila Škerbineka. Slednji se spominja: "Gregor je želel vse zadeve jasno opredeliti in sprejeti rešitve. Očiten pristop tehnika. Veliko zadev smo urejali ali reševali kar vzporedno s potekom tečajev za mladinske vodnike. Inštruktorje planinske vzgoje, ki smo sodelovali na tečajih, je ob večerih enostavno zbral, da smo kar na terenu razpravljali o odprtih vprašanjih. /.../

tudi inštruktor za gibanje v gorskem svetu.

Kako dihajajo društva

V zgodnji jeseni 1972 je odslužil vojaščino v Tolminu, se naselil in oženil v Bovec. Sredi priprav na nadomestno gradnjo pogorele Skalarjeve kočice na Kaninu se je takoj vključil v upravni odbor PD (predsednik 1997–1999, naslednjih 12 let podpredsednik, trenutno član častnega razsodišča). Svoje delo predsednika MDO PD Posočja (od leta 2000 dalje) označuje takole: "S takimi društvi, kot so v Posočju, je prijetno delati. V vsem času niti enkrat nismo bili nesklepčni. Probleme smo reševali sproti. To štejem v velik plus. Ob drugih nalogah je najbolj intenzivno od konca februarja do aprila, ko sem po usklajenem koledarju občnih zborov vse petke in sobote zaseden. Tako najbolj neposredno sledim, kako posamezno društvo diha."

Včasih s svojo neposrednostjo tudi preseneti. "Konec lanskega leta, en dan pred sejo MDO, na kateri smo obravnavali organizacijo tradicionalnega pohoda spomina in srečanja pri Krnskem jezeru, sem poklical predsednika PZS in mu rekel: Sedmega novembra boš pri Krnskih jezerih govornik." Mislim, da je bil daleč najprimernejši.

V reševanju sporov je razumevajoč: "Prostovoljca, ki opravlja društvene naloge, ima svoj dom in družino, ne moremo nadirati, ampak se je treba o problemih z njim lepo pogovoriti." Anka Vončina je prepričana, da vedno vé, kaj je prav, in tako tudi postopa. "Čas za izvedbo tega vedno najde in nikoli ne reče ne morem. /.../ Neizmerna dodana vrednost je, da o tem, ali bo dogovorjeno stvar opravil ali ne, ni treba nikoli podvomiti, saj besedo vedno drži."

Svojo usmeritev, da je možno s pomočjo politike kaj rešiti tudi v korist kraja ali organizacije, Gregor udejanja kot vodja gradbenega odbora KS Bovec in Kal - Koritnica. Kot predstavnik Občine Bovec v PUS Bavšica skrbi tudi za sodelovanje s PZS.

Dolgotrajna prizadevanja za razcvet organizacije, tudi bogate dogodivščine in anekdote v zvezi z njim, ga uvrščajo v kolektivni spomin planinske srenje in v njeno kroniko, med prejemnike najvišjih priznanj Planinske zveze in širše skupnosti. ○

Med odprtjem kočice na Sabotinu; Gregor je skrajno desno. Arhiv PD Brda

Med mladimi

Že zgodaj ga je v društvu pritegnilo vzgojno delo z mladino (npr. sodelovanje s planinsko skupino na Osnovni šoli in Gimnaziji Ljubljana Vič). "Najpomembnejše je, da smo uspešno delovali tudi na Pedagoški akademiji, kar se ni dogajalo ne prej ne pozneje," ocenjuje plodno obdobje (1969–1971), ko je bil hkrati predsednik Akademiskega PD in Mladinske komisije PZS. Takrat je začel sodelovati na tečajih za mladinske vodnike in različne inštruktorje v Šlajmarci² v Vratih.

Naloge, vprašanja ter nove in nove izzive je urejeval ter reševal sproti."

Ko je vodstvo MK z obiski društev tipalo utrip dela z mladimi v planinskih društvih, ga je v Ilirski Bistrici čakalo presenečenje. Pedagog in planinski aktivist Vojko Čeligoj s sodelavci je imel že razpredeno mrežo planinskih skupin v vseh vrtcih in osnovnih šolah v občini. Gregor je tam večkrat predaval. Včasih se mu je prikradel kakšen diapozitiv, obrnjen na glavo ali zrcalno. Z vzdihom "O, pardon" se je opravičil, kar je mladim poslušalcem tako zlezlo pod kožo, da ga je naslednjič kar cel razred učencev prehitel z enoglasnim pojočim "O, pardon".

Po zaključku mandata na čelu MK so ga pritegnili v novo oblikovano Komisijo za vzgojo in izobraževanje. Postal je

² Šlajmarjev dom v Vratih

Vse življenje nekakšna reševalka

Alenka Pavlovčič Klemenčič, zdravnica in gorska reševalka

Irena Mušič Habjan

Drobno kratko pristrženo svetlolaso dekle sem prvič videla v Mihovem domu na Vršiču na izpitih za alpiniste. Po nekaj letih sem njeno ime zasledila med zdravnicami gorskimi reševalkami, na turnosmučarski turi pred štirimi leti pa sem jo povabila, naj kaj napiše za *Planinski vestnik*. S širokim in prijaznim nasmehom je obljubila in čez nekaj mesecev poslala članek o svojem prvem dežuranju. Zdravnico, specialistko družinske medicine, zaposleno na splošni urgenci Nujne medicinske pomoči (NMP) v Ljubljani, alpinistko, gorsko reševalko letalko in ljubiteljico turnega smučanja sem zaprosila za krajši pogovor. Vzajemno sva se dogovorili, da se tikava.

Kot alpinistka in zdravnica si se vključila v družino gorskih reševalcev in reševalk.

Zdi se mi, da je to povezano z mojim značajem, saj sem nekakšna "reševalka" že celo življenje. Zdravniški poklic me je zanimal, v hribih mi je bilo všeč in naravno se mi je zdelo, da to lahko združim. Kot študentka sem dobila povabilo Gorske reševalne službe (GRS) Ljubljana, vendar takrat samostojno še nisem smela delati in tudi opreme nisem imela. Po strokovnem in kasneje licenčnem izpitu sem nato lahko tudi sama zdravila.

Za *Planinski vestnik* si opisala prvi dan dežuranja kot zdravnica letalka.

Kako je s stresnimi situacijami pri reševanju zdaj, ko si že kar nekaj let aktivna v helikopterski posadki?

V glavi moraš imeti urejeno, biti moraš trden in si zaupati, ker lahko pridejo taki dnevi, kot je bil tisti, moja prva intervencija, opisana v *Planinskem vestniku*. Zdaj mi je lažje, ker poznam večino posadk in si zaupamo. Na delo s helikopterjem sem se že navadila – kolikor se to sploh da, saj je vsaka intervencija svoja zgodba. (smeh) Delam na splošni urgenci. Imamo veliko dela na terenu, veliko intervencij, veliko zanimivih stvari se zgodi in izkušnje te pripravijo do tega, da nisi tako napet in zaupaš vase, da boš nekaj prav naredil. So pa te situacije zmeraj nepredvidljive, vedno moraš improvizirati.

Plezanje v Ailefroide v Franciji

Foto: Luka Pavlovčič

A z gorskim reševanjem se ne morejo primerjati, še posebej ne s helikopterskim reševanjem. Imamo slabše pogoje, prenos informacij je slabši zaradi neenotnega dispečerstva, kar je pereče že več let. Ko prejmeš klic kot zdravnik, si moraš zapomniti in poznati mesto nesreče, vedeti, kaj se je zgodilo, vedeti moraš tudi, kakšno je vreme, ne moreš se ukvarjati samo s ponesrečencem. Zgodilo se je že, da naj bi bil ponesrečeni nezavesten, potem smo na mestu nesreče ugotovili, da je izplezal in nas čaka. Ali pa naj bi ponesrečeni imel zlomljeno roko, potem pa smo ugotovili, da ni roka, temveč noga, ti pa si bil pripravljen na dvig s trikotnim sedežem, in tako naprej ...

Ko gledaš nazaj na kakšne dogodke, na oskrbo ponesrečenca in podobno, ali bi zdaj oskrbela ponesrečenca kako drugače? Idealna oskrba ponesrečenca v gorah – ali obstaja?

Seveda bi, če bi imela kakšno dodatno informacijo. Ravno pri nesreči v Aschenbrennerjevi smeri v Travniku bi vse spremenila. Do nas je prišla prva

informacija, da je nekdo nezavesten, in smo bili pripravljene za stensko reševanje, ki bi ga izvedel letalec reševalec. Potem smo prileteli tja in videli, da oba, ponesrečenec in nepoškodovani soplezalca sedita na gredini, zato sem si mislila: "Saj ni tako hudo." Ko pa je ponesrečenec v helikopterju povedal, da ima mravljinice, po pregledu pa sem ugotovila, da ga boli vrat in sem videla njegovo počeno čelado in razbite sprednje zobe ... Samo vročina me je obšla in sem pomislila: "O, nee ...". Narediti pa nisem mogla nič. Samo vrat sem prišla in čakala, da smo pristali na Jesenicah, morali pa bi odleteti v Ljubljano zaradi suma poškodbe hrbtenice. V tem primeru bi naredila čisto vse drugače. Na srečo se je vse srečno končalo, ponesrečeni je brez posledic in zdaj poročen z menoj. *(smeh)*

Idealna oskrba v teh pogojih ... Izboljšana oskrba bi bila, če bi združili helikoptersko nujno medicinsko pomoč (HNMP) in helikoptersko službo GRS. So situacije, ko veš, da če bi se nesreča zgodila na cesti, bi bil ta poškodovanec bolje oskrbljen

Ali si pri gorskem reševanju že doživela situacijo, za katero si želiš, da se ne bi ponovila?

Bile so takšne situacije, ko se zaveš, da je bolje, da se naslednjic ne ponovijo. Manjši problem je, da mogoče nismo dovolj zreli, da bi se o napakah ali skoraj dogodkih pogovorili. Ljudje na splošno jemljejo stvari preveč osebno, a ne bi smeli, saj smo tu zato, da se kaj takega ali podobnega ne bi zgodilo komu drugemu.

Kako se počutiš med gorskimi reševalci kot ženska?

Med reševalci se počutim sprejeto, morda kdaj kdo z menoj ravna bolj spoštljivo, vendar upam, da me imajo za sebi enakovredno. Nikoli nisem imela slabih izkušenj. V tem vidim prednost, da mogoče na kakšnega poškodovanca ali soudeleženca pri nesreči delujem na drug način kot moški. Imela sem primer, ko je pri smrtni nesreči ostal mlad soplezalec v stiski, z njim se ni nihče ukvarjal, jaz pa sem ga posedla in se malo ukvarjala z njim. Mogoče mu je to

ni v redu, da znaš potem priti tudi dol brez klica za helikopter. Vidim, da jih zdaj tega dosti ne zna. Ker nisem imela rednih soplezalcev, sem veliko plezala s tečajniki, pripravniki in svojimi prijateljicami, zato sem vedela, koliko so sposobni. Raje sem šla plezat nekaj lažjega, in to s prijateljico, ker sem točno vedela, kako in kaj, in da sem sama odgovorna za vse.

Kakšnega soplezalca najraje privežeš na drugi konec vrvi?

Večinoma sem plezala z ljudmi, ki sem jih poznala. Po možnosti smo si bili malo bližji prijatelji. Odkar sem spoznala moža, plezam večinoma z njim. Nekajkrat sem se tudi opekla. Eno je, ko greš plezat s tečajnikom in veš, kaj lahko pričakuješ. Drugače je, ko greš z nekom, ki naj bi bil enak tebi, a z njim še nisi plezal ... Ugotovila sem, da ni nujno, da tako pleza kot ti. Opazila sem, da sem rajši plezala v lažji smeri z nekom, ki mi je bil blizu, in sem se imela bolj fino, kot pa da bi šla v nekaj težjega z nekom, ki ga mogoče ne poznam tako dobro.

Še klasično vprašanje na koncu: zakaj gore in ne kaj drugega?

Oče mi je želel priljubiti hribe, pa mi jih mogoče ni predstavil na pravi način. Kot otroka me niso zanimali. Šla sem bolj zato, ker sem morala. Ko sem bila majhna, sem smučala na smučiščih in ko sem pri tabornikih odkrila turno smuko, sem nehala smučati po urejenih progah. Hodili smo na redne turne smuke, spoznala sem mnogo ljudi in šla k AO Rašica. Ker imam res rada hribe, sem jih zmeraj jemala kot doživetje. Narava in hribi mi ogromno pomagajo pri obvladovanju vsakodnevnega stresa. Malo je tudi pomembno, kje plezaš. Ne moreš plezati vedno v enih in istih smereh, želela sem si tudi kaj težjega. Ko sem se navezala z Lukom (Pavlovčič, op. ur.), sva skupaj obdelala tiste smeri, ki sem si jih želela preplezati, pa nisem vedela, če jih bom. Eno leto sem imela same take; v Dolomitih je bil odličen teden, nekaj klasik, nekaj novejših malo težjih smeri. Ko sva prišla nazaj, pa JLA, Čopov steber, v Špik sva šla ... Vedno so se mi zdele težko dosegljive. Poleg doživetja je pomembno tudi, kaj boš preplezal. Zmeraj bolj mi je všeč plezati v Dolomitih, ker je bolj kompaktna skala, ker je bolj varno, ravno tako na Korziki, kjer so tudi lepe in opremljene smeri. Nič se mi ne zdi narobe, če je smer opremljena s svetrovci. Očitno to pride z leti. In uživaš. Moj načrt ni bil, da bi bila alpinistka, vse mi je prišlo kar samo naproti ... ●

Priprava na intervencijo
Foto: Alja Pregl

kot v hribih. Enostavno ne moreš – s tem se jaz težko sprijaznim. Potem se pogovoriš s kolegom in rečeš: "Tako in tako je bilo ..." On pa pravi: "Saj, vidiš, da nisi mogla bolje. Vse si naredila." Tako je v hribih. Vsak se mora tega zavedati, ko gre v hribe.

Vsaka uspešna intervencija, ko pomagamo ljudem, mi veliko da in vedno pozabim, kako je kdaj težko, ko je treba zapustiti družino, pozabiti na svoje načrte in se odzvati klicu.

malo pomagalo, saj se mi je prišel zahvalit. Si pa kar malo ganjen in to odtehta marsikaj. Da ljudje prepoznajo, da nisi samoumeven. To je zame velika nagrada. Precej sta pomembni kondicija in moč (tukaj smo ženske zanesljivo na slabšem), kar pa ni vse. *(smeh)*

Ali si sama kdaj poklicala na pomoč?

Ne in sem kar malo ponosna na to. V tej družbi je zdaj tega kar veliko. Vedno sem imela spoštovanje do hribov in v alpinistični šoli sem ga še dodatno pridobila. Pomembno je, da se pripraviš na turo, imaš pravega soplezalca, veš, kam greš, in si toliko samostojen, ko vidiš, da nekaj

Busmen's Holidays

Prečenje grebena Rochefort na Grandes Jorasses

Klemen Gričar

V naslovu je angleški izraz za voznike avtobusov, ki se v nedeljo s svojim avtom odpeljejo na izlet. Uporablja se za poklice, pri katerih tudi v prostem času opravljáš isto ali podobno dejavnost. Precej priljubljen je med gorskimi vodniki, kadar se v prostem času odpravimo na turo v visoke gore.

Najprej greben Rochefort ...

Vroče poletje je dodobra sesuvalo stene, sneg na ledenikih se je vidno tajal. Najbolj opazni podori so bili na Mont Blancu, ozebnik pod Aiguille du Goûter je dobesedno razpadel do take mere, da se je najbolj priljubljena običajna smer na goro zaprla. Ker pa je Chamonix še vedno meka alpinizma, se skoraj vedno ponudi možnost za kakšen drug vzpon. Rocio

in Alasdair sta imela v načrtu prečenje grebena Rochefort do Grandes Jorasses. Zadnji trenutek sem se jima priključil, predvsem z namenom narediti dobre posnetke na turi. Logistiko za turo smo dobro organizirali, kombi smo pustili v dolini Val Ferret in se z novo gondolsko žičnico odpeljali do kočé Torino. V kočí je bilo precej ljudi, nekaj vodnikov smo poznali, in večer je minil v sproščnem

druženju. Zajtrk ob četrti uri zjutraj; na ture v Visokih Alpah se odhaja zgodaj. Prvi svit nas je ujel na ledeniku Géant. Na vzponu do Salle à Manger (Jedilnica) smo prehitevali naveze, ki so šle večinoma na Dent du Géant (Velikanov zob), in prvi začeli prečenje po rochefortskem grebenu. Izpostavljeno plezanje je zahtevalo stalno koncentracijo, vendar je bilo vse skupaj čisti užitek. Čeprav smo bili trojna naveza, smo hitro napredovali. Občasno smo se fotografirali, pazil pa sem, da s tem nismo po nepotrebnem izgubljali časa. Razgledi so bili čudovito lepi. V desetih letih poklicnega vođenja sem obredel že marsikaj in lahko rečem, da je to prečenje med desetimi *top* turami v Alpah. Dan je mineval, splezali smo na Aiguille du Rochefort, nato še na Dôme

- 1 Južna pobočja Grandes Jorasses s Pt. Young
- 2 Jutro v bivaku pod Pt. Marguérite, v ozadju Mt. Blanc
- 3 Med seraki na grebenu Rochefort
- 4 Sestop z Aiguille Rochefort proti bivaku Canzio

Vse foto: Klemen Gričar

de Rochefort ter okrog pol dveh popoldne prišli do bivaka Canzio na škrbini Col des Grandes Jorasses. Ustavili smo se za dobri dve uri, skuhali kosilo in potem sem celo malo zadremal, kot se spodobi za *siesto*.

... nato še Grandes Jorasses

Tu nismo imeli namena prenočiti, vreme je bilo toplo in nadaljevali smo turo čez tehnično najzahtevnejši del prečenja Grandes Jorasses čez Pointe Young do Pointe Marguérite. Razlog za podaljšek je tudi zahodna stena, ki zna biti v zgodnjem jutru hladna. Okrog osmih zvečer smo našli spodobno mesto

Malo pod vrhom Pt. Croz, v ozadju skupina Mt. Blanca Foto: Klemen Gričar

na najudobnejši polici, kar smo sicer ugotovili šele naslednji dan. Večerja je bila iz vrečke, čeprav nisem ravno oboževalec te prehrane, ampak druge možnosti tu ni bilo. Sonce se na višini okrog štiri tisoč metrov kar ni hotelo posloviti. Nekajkrat

sem zlezal iz spalne vreče in fotografiral. Ponoči ni zeblo kot po navadi na bivakih, moram reči, da sem dobro spal. Temperatura je bila okrog ničle, jutro je postreglo s še enim lepim dnevom. Začeli smo z varianto za "pridne", no, potem pa smo le ujeli pravo smer in malo pred enajsto dopoldne dosegli Pointe Croz. Fotografiranje na vrhu in nato sestop po smeri običajnega pristopa. Prvi del

do kočice Boccalatte je še zahteven, tudi običajna smer vzpona na Grandes Jorasses ni kar tako. Potem pa se pot neskončno vleče, saj je višinska razlika z vrha do doline kar dva tisoč petsto metrov! Ob pol šestih smo bili pri kombiju v kraju Planpincieux. Po taki turi smo si zaslužili pivo in pico pa še na pravem mestu za to smo bili. Naslednji dan pa nazaj na delo, počitnic je bilo konec. ●

informacije

Greben Rochefort sega od sedla Col du Géant do sedla Col des Grandes Jorasses, kjer se pripenja na masiv slednjega. V grebenu so tri pomembnejše vzpetine: znani Velikanov zob (Dent du Géant), 4014 m, Aiguille de Rochefort, 4001 m, in Dôme de Rochefort, 4015 m. Prečanje grebena pogosto nadaljujejo še s prečanjem Grandes Jorasses, kjer se pne v nizu kar šest vrhov: Pointe Young, 3996 m, Pt. Marguérite, 4065 m, Pt. Hélène, 4045 m, Pt. Croz, 4110 m, Pt. Whympfer, 4184 m, in na vzhodnem koncu najvišji vrh Pt. Walker, 4208 m. Dvo- ali celo tridnevno prečanje je po mnenju poznavalcev ena največja tur v Alpah.

Zahtevnost: D/IV/P3/4b. Zelo zahtevna mešana ledeniško-skalna tura, ki poteka stalno na veliki višini in v primeru poslabšanja vremena ne omogoča hitrega umika z grebena. Najtežja odseka celotnega prečanja sta greben od Dôme de Rochefort do sedla Col des Grandes Jorasses in prečanje treh zahodnih vrhov Grandes Jorasses.

Oprema: Set metuljev, set zatičev, 4 kompleti, 6 neskončnih zank, vponke z matico, oprema za ledenik, vrv (60 m), oprema za bivak, kuhalnik.

Koči in bivak: Koča Rifugio Torino, 3375 m, telefon +39 340 227 01 21, +39 016 584 40 34, na sedlu Col du Géant, dosegljiva z gondolsko žičnico iz kraja La Palud (Entrèves) pri Courmayeuru. Bivak Canzio, 3810 m, na sedlu

Col des Grandes Jorasses; dostopi iz dolin so dolgi, težavni in nevarni. Dostop po grebenu Rochefort v okviru prečanja Rochefort-Grandes Jorasses, 8-11 h od Rifugio Torino.

Koča Rifugio Gabriele Boccalatte e Mario Piolti, 2804 m, telefon +39 (0)165 84 40 70, ob običajni smeri pristopa na Grandes Jorasses, 4 h po označeni poti iz kraja Planpincieux v dolini Val Ferret.

Literatura: Richard Goedeke: *Vsi širitišočaki Alp*. Sidarta, 2004; Martin Moran: *The 4000 m Peaks of the Alps*. Alpine Club, 2007.

Zemljevida: *Massif du Mont Blanc*, IGN 1, 1 : 25.000; *Monte Bianco/Mont Blanc*, Kompass 85, 1 : 50.000.

Andrej Mašera

Z majhnimi koraki do velikih ciljev

107 dni po poti Via Alpina

Zdenka Mihelič

Velenjčanu Igorju Gruberju, vodniku PZS, navdušenemu planincu in turnemu smučarju, je v lanskem poletju uspelo uresničiti svoje sanje in prehodil je Rdeča pot Via Alpina od Monte Carla do Trsta. Ta epski pohod ga je popeljal prek celotnih Alp in osmih držav. V 107 dneh je prehodil 2640 kilometrov in se skupno povzpel za 140 kilometrov. Na poti ga je spremljalo pet parov planinskih čevljev ter 14-kilogramski nahrbtnik, naredil pa je kar 12.000 fotografij.

Via Alpina je inovativni evropski projekt, ki od leta 2000 naprej združuje zasebne in javne partnerje iz osmih alpskih držav, da bi skupaj ovrednotili dediščino in izmenjali čezmejne izkušnje. Markirane poti, po katerih pohodnike vodi logotip Vie Alpine, vam omogočajo

odkrivanje številnih krajev, poti in vrhov. Via Alpina združuje pet pohodniških poti skozi osem alpskih držav z začetkom v Trstu in zaključkom v Monaku, vmes pa obišče Alpe ter Monako, Italijo, Avstrijo, Nemčijo, Lihtenštajn, Švico, Francijo in Slovenijo. Najdaljša je Rdeča

pot, ki je dolga skoraj 2640 kilometrov, za katero bi rabili okrog 885 ur ali 161 etap oz. dni, najkrajša pa je Zelena pot, za katero bi potrebovali 110 ur ali 15 dni. Igor je Rdečo pot, na katero je krenil 6. junija iz kneževine Monako, natančneje izpred prinčeve palače v Monte Carlu, prehodil v pičlih 107 dneh.

Zakaj?

Že sprejeti odločitev, da boš prehodil tako dolgo in naporno pot, ni mačji kašelj, kaj šele pot tudi dejansko prehoditi. Vendar pa to ni edini Igorjev planinski projekt. Pred osmimi leti je v enem kosu v 24 dnevih prehodil tudi našo Slovensko planinsko pot (SPP). "Ko sem hodil po SPP, sem že srečeval znake Via Alpina. Trasi Via Alpina in SPP se namreč na Primorskem in v Julijskih Alpah pokrivata. Vendar pa se mi je takrat zdela ta pot predolga in preobsežna. Ko pa sem lani dopolnil 40 let, kar mi je bil mejnik, ki mi je postavljal mnogo vprašanj, sem ugotovil, da potrebujem nekaj časa zase in za temeljit premislek, kako naprej v svojem življenju. Odločil sem se, da si vzamem približno tri mesece, in na podlagi tega sem iskal približno tako dolgo pot. Takrat sem se spomnil tudi na Vio Alpino. Zanimal sem se seveda tudi za nekatere druge poti, na primer v ZDA in na Novi Zelandiji. A glede na finančne zmožnosti mi je bila bolj dosegljiva Via Alpina, ki je v primerjavi z ostalimi možnostmi razmeroma blizu in zaradi tega cenovno nekoliko ugodnejša. Nagovorile pa so me tudi vrednote Vie alpine, ki posredno izhajajo iz Alpske konvencije." Via Alpina je nastala kot nekakšen končni produkt Alpske konvencije,

Igor Gruber (zadaj Tre Cine) doživetjem naproti

Foto: Igor Gruber

mednarodnega sporazuma, ki ga je podpisalo vseh osem alpskih držav za varstvo naravne dediščine in trajnostni razvoj v Alpah na vseh področjih. "Da v ključnih ali težkih trenutkih veš, zakaj nekaj počneš, pa sem si zadal tudi neke namene, cilje. In sicer približati mladim preživljanje prostega časa v naravi in ohranjanje nedotaknjene okolja za bodoče generacije. S tem je povezana tudi promocija planinstva, gorništva in predvsem večdnevnega pohodništva. Nadalje sem želel mlajšim generacijam približati dejstvo, da se svet ne vrti samo okoli računalnikov in ekranov, ampak da je treba iti v naravo in jo doživeti z vsemi petimi telesnimi in tudi s kakšnimi drugimi, duhovnimi čuti. In ne samo v območju ugodja, ampak če želiš naravo doživeti v polnosti, jo moraš izkusiti tudi v tistih ekstremnih pogojih, v samosti," je pripovedoval Igor.

Najlepša doživetja

Igor je na svoji poti, ki ni bila posejana samo z rožicami, doživel marsikaj. Tudi neurje, dež, žulje in samoto v najčistejšem smislu besede. Pa vendar je vedno znova našel trenutke, ko je spoznaval,

da vendarle ni tako sam. Da so tu divje in domače živali, popotniki, ki jih je kar nekaj srečal na poti, pa številni domačini ... Poskušal je užiti vsak trenutek tega privilegija, da je bil lahko v naravi, v čudovitih gorah. "Samota ni bila ovira, prej pomoč, da se srečam s sabo, s svojim življenjem. Da od zelo daleč pogledam na stvari in vidim, prepoznam in nato spustim, odložim to, česar ni treba več nositi s sabo. Spone in ograje, ki so mi jih postavili drugi ali sam sebi, so padle, druga za drugo so odpadle tudi

maske. In sem bil tam sredi prostranega gorovja sam, tak, kot sem. In to je zelo osvobajajoče ..."

O lepotah doživetij in poti, ki je vodila tudi mimo takih gorskih velikanov, kot so Mont Blanc, Aletschgletscher – najdaljši ledenik v Alpah, Tre Cime, Igor pravi, da je bil vsak dan poseben in neponovljiv. "Treba se je le dati z vsem srcem in dušo na voljo in sprejeti vse za dobro. Vse dogodke in tudi morebitne težave, ki se mogoče zgodijo na poti. Gotovo je veliko doživetij, predvsem

- 1** Proti kraju Viano, Švica, "nekaj korakov" od italijanske meje
Foto: Igor Gruber
- 2** Jezero Malinvern v Italiji
Foto: Igor Gruber
- 3** Kot safir modro jezero Castel v Italiji z vncem italijanskih Alp v ozadju
Foto: Igor Gruber

tegot, povezanih s tako intenzivnim gibanjem v naravi.

O oskrbi s hrano pa pravi: "V civilizacijo, v vasi sem se vračal vsake toliko. Kjer so imeli trgovino, sem si osvežil zaloge hrane in živel iz nahrbtnika. Veliko pa sem se zanašal tudi na ponudbo koč in gorskih hotelov. Vsake 14 dni me je obiskala žena, ki je bila moja tehnična in oskrbovalna ekipa. Takrat sem zamenjal obleko in prilagodil opremo za del, ki je bil pred menoj. Zamenjal sem tudi čevlje, da so šli na popravilo ali pa so se morali posušiti do suhega."

Cilji, sanje in odprto srce

Po koncu tega epskega pohoda Igor že gleda za naslednjimi cilji, ki ga bodo navdihovali in morda navdušili tak ali še večji krog ljudi kot na tej poti, ko ga je na socialnih omrežjih redno spremljalo več kot 10.000 ljudi. Igorjeva zgodba s poti in njegova spoznanja so se dotaknila številnih. Tudi tistih, ki jim je svoje popotovanje predstavil s predavanjem in filmom, kmalu pa sledita še knjiga in DVD o poti.

Ni treba dosegati rekordov za izjemna doživetja, le odprto srce in oko za vse okoli nas, mir, stik z naravo in s seboj ter velika hvaležnost za vse, kar nas obdaja. Igor tudi vam polaga na srce, kar je v projektu Via Alpina Direct vsakodnevno udejanjal: "Sanjajte svoje sanje, upajte si postaviti na videz nemogoče cilje in se nato z majhnimi, a vztrajnimi koraki pogumno podajte proti njim. Pri vsem tem pa ne pozabite užiti vsakega trenutka na vaši poti. In četudi ne dosežete svojega cilja, vas bo obogatila že sama pot do vaših sanj in zavedanje, da ste imeli pogum vsaj poskusiti." ○

takih, povezanih z naravo in z bivanjem v naravi. Na dan sem preživel okoli 10 in tudi do 16 ur na prostem med hojo. Kadar pa sem prenočeval na prostem, pa še toliko več. Tako da se ti na koncu začne dozdevati, da si postal že del narave. Narava pa vendarle da vedeti tudi, da si tam lahko le, ko vladajo dobri pogoji, lepo vreme ali morda zaradi

ljudmi, ki so vpleteni v hitenje, potrošniško nasičenost, vsakodnevne skrbi ..."

Na poti

Igor vsem, ki bi se podajali na tako ali podobno pot, svetuje, da je potrebna dobra psihofizična priprava. Prav tako je pomembno, da si ogledaš pot na zemljevidih, narediš časovnice po dnevih,

"Človek po naravi ni nesrečno bitje. V nas sta položena sreča in veselje. V vsakdanjem življenju pa to dvoje nenehno utapljamo v množici skrbi." (Igor Gruber)

tehničnih pripomočkov. Ko pa se vreme poslabša, ko pokaže tiste svoje zobe, kar kmalu ugotoviš, da tam nimaš kaj iskati in je bolje čim prej stisniti rep med noge in se umakniti na varno," malo za šalo, a tudi v premislek oriše mogočnost Narave.

V spominu pa mu bo ostalo srečanje s pastirjem v italijanskih Alpah, ko je v precej slabem vremenu vodil veliko čredo koz in s katerim sta spregovorila par besed. "Kar me je najbolj nagovorilo ob srečanju s tem pastirjem, so bile njegove oči, ki so izžarevale resnično globoko veselje in navdušenje nad življenjem. Nekaj, kar pogrešam pri vsakodnevni srečanjih z

pogledaš višinske profile, vneseš poti na primer tudi v GPS naprave (le-te je imel Igor tudi s seboj), pa da si priskrbiš informacije za prenočišča, splet namreč ni vedno na voljo, da bi to sproti urejal. "In ker so naše noge tiste, ki nas na takih poteh nosijo in so naše največje bogastvo, je zanje treba dobro skrbeti. Vzeti si je treba čas in se naučiti morda tudi od prijateljev ali znancev kakšnih trikov, kako zanje najbolje poskrbeti." S seboj je tako v nahrbtniku poleg oblačil, tudi takih proti vetru, dežju in mrazu, ter opreme za zasilna prenočevanja, poleg tehničnih pripomočkov, prve pomoči, nosil še razna mazila za noge za lajšanje

Knjiga in DVD epskega pohoda že na voljo v prednaročilu.

Igor je pot preko Alp in dogodivščine na poti strnil v potopisni predstavitevni film in knjigo. K temu pa je dodal precej vzpodbud in razmišljanj o življenju in naravi. Zanimivo osebno izpoved in doživljanje poti, popestrjeno z mnogimi fotografijami, si lahko ogledate na DVDju ali v knjigi z enotnim naslovom: **107 dni Alp. Ne zamudite izredno ugodnih prednaročniških cen in cene kompleta.** Prednaročniška cena velja do 1. 6. 2016. Prednaročilo lahko oddate na naslovu: <https://goo.gl/7YJhdz> ali vialpinadirect@gmail.com ali na facebook strani: **ViaAlpinaDirect** ali tel. št.: **041 712 188**. **Knjiga obsega:** 304 strani, format 210 x 297 mm, mehka vezava, 600+ barvnih fotografij, opremljenih z GPS lokacijo. **Cena:** € 24,00 + € 2,5 poština. **DVD vsebuje:** 67 min dokumentarni film, ki vključuje 1000 fotografij narave in poti, KMZ datoteke etap celotne poti rdeča Via Alpina s preko 6000 avtorjevimi fotografijami. **Cena:** € 12,00 + € 1,5 poština. **Cena kompleta:** € 32,00 + € 3,0 poština.

Smučal sem med sončnim mrkom

Spomin na ponesrečeni turni smuk

Izidor Tasič

Petek. Vremenska napoved je nekoliko slabša kot včeraj, a tukaj, na prelazu Vršič, sem danes. Avto počasi zapeljem na parkirišče, kjer kljub relativno pozni uri ni veliko pločevine. Pogledam proti zasneženemu pobočju Mojstrovk. Nekje v daljavi, na poti proti sedlu, opazim premikajočo se piko in, presenetljivo, še dve v smeri proti grapam. Narava je škrtá s snegom in takole po občutku bi dejal, da imajo tukajšnje grape zaradi svoje lege že kopne odstavke. Toda piki vztrajno nadaljujeta, kar pomeni, da me občutki verjetno varajo. Jih bom pobaral, ko jih srečam. *Grapaši* so pogostokrat med prvimi, ki se čez Vratca z nasmehi do ušes spuščajo nazaj proti Vršiču, in z rokami, v katerih včasih držijo cepin, opletajo okoli sebe, ker so njihovi koraki enostavno predolgi.

Utrujen sem. Utrujenost traja že nekaj tednov, vse odkar smo v družini dobili novega člana in je le-ta sklenil, da noč ne bo daljša od ure in pol. Ko je budilka oznanila zgodnje vstajanje, sem z naporom komaj odprl oči. Še dodatni napor je bil potreben, da sem se spravil pokonci, med hitrim oblačenjem spil močno kavo in se odpeljal proti cilju. V Sloveniji je kar nekaj krajev, ki so izredno prijazni do takšnih, kakršni sem danes jaz, kamor se do izhodišča enostavno pripelješ z avtom in pri vrnitvi smučaš skoraj do vrat avtomobila. Na takih pristopih si mi, romarji, kupujemo odpustke, ker nimamo ali pa si ne znamo vzeti več časa za drugačne poti. Romarji posebne vrste smo, saj romamo na kraje, ki nam enostavneje omogočajo doživeti tisto, kar je včasih izredno težko opisati. Dejansko danes nimam dovolj niti kondicije niti moči, a želim začititi tisti čudež lepote, ki ga doživiš le v visokogorju. Zato sem danes tukaj. Joj, kot da se sam sebi opravičujem.

Pritrdim smučí na nahrbtnik in si ga naložim na hrbet. Kože pustim v *ruzaku*, upam, da so stopinje proti Vratcem dobro narejene. Nekoč sem po turi sedel pred avtomobilom, ko je pripeljal poln avtobus tujih turistov in turistk. Ena izmed njih je pristopila k meni in me med drugim

stopnice. Ampak danes ni stopnic. V kaosu različnih sledi ne zadanem stopinj današnjih predhodnikov. Zato hodim po stopinjah, ki so ali predolge ali prekratke, vsekakor pa neritmične. Na trenutke se mi udara, včasih je pa zelo trdo.

Nekako v zgornji polovici pobočja se začne dogajati tisto, česar si nisem niti malo želel. Prediranje snega, obremenjenega z mojo težo, sploh ne preneha. Nogo postavim v stopinjo, ki se mi zdi kompaktna, pa se mi udre; poskušam malo

vprašala, kako sem prišel na vrh. "Po stopnicah," sem z roko zamahnil proti sledi, ki se je zarisovala direktno navzgor po Plazju, kot pogostokrat slišim imenovati s snegom pokrito melišče zahodno nad Vršičem.

"Stopnice vodijo do vrha?" me je presenečeno pogledala.

"Aaa? Ne, ne ..." Bolj sem se potrudil in ji razložil, da je šlo zadnje dni veliko ljudi po istih stopinjah, ki so ponoči zmrzile, tako da so se spremenile v snežne

Pogled z Male proti Veliki Mojstrovki in Kotovemu sedlu

Foto: Izidor Tasič

levo, malo desno, a povsod se mi udara krepko čez kolena. "Prav, pa nič," vdano pomislim, zajamem sapo in zarinem v sneg. V takih trenutkih zapadem v utopično stanje in sanjam. Danes sanjam o še dveh, ki mi sledita in se jima umaknem, da lahko prvi od njiju zagazi naprej.

Po snežnih "stopnicah" proti vrhu

Foto: Izidor Tasič

poledenela. Narahlo sem se zaustavljal in nekoliko zmanjšal pozornost zaradi pogleda proti s soncem obsijani *flanki*, ko me je spodneslo. Napake se pogosto seštevajo. Ko postane seštevek prevelik, nas nekaj, čemur včasih povsem neupravičeno rečemo sreča, zapusti. Ne samo da robniki že dolgo niso občutili pile in da zaradi varčevanja nisem zamenjal smučī, ki so že izgubile dinamično odzivnost, pač pa sem nekaj dni prej z vetrnih hlač odstranil še naramnice, da bi porabil nekaj trenutkov manj za oblačenje.

V grozljivo kratkem času, ko sem se še poskušal izvleči z robljenjem, se je povečala hitrost drsenja. Udarec na smučke me je katapultiral iz vezi in me poslal s hrbtom in z glavo navzdol po strmini. Izza pasu sem potegnil cepin, se obrnil in naslonil nanj, a s premajhno težo in premalo natančno. Iztrgalo mi ga je iz rok. Takrat me je zavrtilo v zrak, spomnim se borovca (le od kdaj je tukaj borovec?), ki je bil točno pod mojo glavo. Nekaj mi je presekalo koren nosu; v vsem tem

sape. Privlečem se čez rob, odvržem nahrbtnik in si prvič, ampak res prvič že tu privoščim malico in počitek. Pot se nadaljuje, najprej po kopni skali, ponekod prekriti z drobirjem, ki lahko pri neprevi-dni postavitvi turnega pancerja povzroči zdrs ravno nad strmino. Nekoliko višje jo spet zakrije sneg. Srečam *grapaša*, ki mi potrdi slutnjo, da so grape "bolj tako". Na nevidnem razpotju, kjer bi lahko prečil proti Veliki ali Zadnji Mojstrovki, mi kratka sapa ne dovoli niti razmisliti o tej možnosti. Z mojstrsko vdanostjo se odповem ostalim Mojstrovkam in lepo prijazno sledim Grebencu proti Mali. Korak mi vendarle nekoliko steče. Tu in tam me zajame megla, ki se na videz prikaže od nikoder.

Na vrhu, na katerem je že nekaj planincev, se izmenjujeta sonce in megla, pri čemer megla vedno bolj prevladuje. Zato se po krajšem počitku pripravim na smuko. Megla me ovije že po nekaj vijugah in za krajše trenutke zopet izpljune. Sneg ni najboljši, malo težak je, a se da lepo vijugati. V dolinici med Mojstrovkami se odločim, da bom smučal proti drevesnici. Nekje pod steno Suhega vrha me ponovno ovije gosta megla. Pogledam proti soncu, da bi ocenil njeno gostoto.

Po nekaj višinskih metrih se umakne vstran, da tisti za njim prevzame garanje. Čista energija skupine, ki hitro vleče *špuro* – a danes je žal ni. Na hitro povsem podzavestno pogledam v dolino. Aha, na parkirišču se je ustavil še en avto, le malo predaleč so.

Čez nekaj metrov, ko me že kar dobro daje sapa, se me snežišče usmili s tršo podlago in hoja postane prijetnejša. Še nekoliko se vzpnem in v zgornjem delu pobočja, ko sledi že zavijejo k Vratcem, se ustavim. Hm, zazdi se mi, da se je zgodilo tukaj nekje, pred ... osemnajstimi ali devetnajstimi leti. Spomnim se, kot da bi bilo včeraj.

Bilo je decembra. Prismučal sem z Male Mojstrovke, kjer v zgornjem delu nisem srečal žive duše. Sneg je bil nestanovitven, od ledenih plošč in klož do pršiča, tako da sem z vrha do Vratc smučal izredno previdno, "kot po jajcih". Ko se je odprl pogled na Vršič, sem v smeri Šitne glave na s soncem obsijanem pobočju zagledal veliko skupino ljudi, gruča je bila tudi na začetku vpadnice proti Nad Šitom glavi. Nekako me je prijelo, da bi bil še malo sam. In namesto da bi prečil na pobočje, kjer je sonce uravnavalo razmere na snegu, sem se usmeril navzdol po zahodnem pobočju. Naredil sem dva, tri zavoje in začutil, da je podlaga

Pred mano je rob Vratc. Tukaj nikoli ne počivam, ampak danes mi zmanjkuje sapa. Privlečem se čez rob, odvržem nahrbtnik in si prvič, ampak res prvič že tu privoščim malico in počitek.

premetavanju sem vlekel k sebi *prusik*, na katerega je bil privezan cepin. Ko sem ga spet držal v roki, sem, tokrat po šolsko – z eno roko na glavi cepina v višini grodnice, z drugo na ratišču – ponovil postopek. Z vso težo sem se naslonil na lopatico in okel zasadil v sneg. Nič ni kazalo, da se zaustavljam. Šele čez čas sem začutil, da se šumenje in brizganje snega okoli mene umirjata.

Ko se je drsenje ustavilo in sem se počasi postavil na noge, sem začuden opazil, da sem že skoraj na dnu Plazja. Lep del spusta po pobočju sem opravil na zelo napačen, nepredviden način. Sleklo mi je hlače in pobralo lep kos kože na desnem stegnu. Po obrazu mi je curljala kri, a vse kosti so bile cele. Močno pretepen sem se spravil nazaj na smučī in se ponižno spustil po cesti v dolino. Na poti sem srečal gorske reševalce, ki so, ko so me videli tako izdelanega, začudeno spraševali, ali prihajajo pome. Tista gruča ljudi na sončnem pobočju – no, tam jih je čakal nekdo z zlomljeno nogo.

Pred mano je rob Vratc. Tukaj nikoli ne počivam, ampak danes mi zmanjkuje

So trenutki, ko me narava popolnoma preseneti, ko se začudim predstavi, ki mi jo je namenila. Soncu, ki se sramežljivo prebija skozi meglo, manjka en lep kos. Sesedem se na *rit* in še enkrat pogledam skozi gosto meglo gor proti soncu, ki se mi odgriznjeno posmehuje skozi megleni filter. Seveda! Danes je delni sončni mrk (20. marec 2015). Kljub temu spoznanju me predstava odgriznjene sonca in megle vseeno napolnjuje z občudovanjem. Ampak samo dokler me v zadnjico preveč ne zazebe. Odpeljem se v dolino in vsake toliko izkoristim meglo, da spet vzdignem pogled v spreminjajoči se ogrizek sonca. Jeziki snega po desni strani sežejo dovolj daleč v drevesnico, da samo za trenutek snamem smučke, nato pa je, presenetljivo, zalita tudi pot skozi gozd, tako da lahko prismučam skoraj do potoka Limarca. Ko se uro do dve kasneje pred Mihovim domom meditativno nastavljam pravemu, čisto okroglemu soncu in pijem turško kavo, potegnem iz žepa telefon ter vanj vtipkam bombastično sporočilo Petri: "Smučal sem med sončnim mrkom, lpi!" 📍

Koroško-štajerska "Haute Route"

Prečenje Pohorja s turnimi smučmi

Lea Lampret

Pohorje je več kot šestdeset kilometrov dolg greben, večinoma pokrit z gozdom. Z njim gozdarji skrbno gospodarijo in v pretežni meri je ravno prav razredčen, da je primeren tudi za turno smučanje. A le za umirjene turnosmučarske romantike, ki imajo radi zložnejše vzpone in blage spuste. Že leta 1933 so organizirali prvi smuk čez Pohorje, nato pa vrsto let Pohorsko smučino, tekaško smučarsko prireditve v februarju. Trasa je bila dolga 50 kilometrov in je potekala od Areha do Pungarta.

Nenačrtovane priprave

Lanska zimska sezona je bila zame nekaj posebnega. Namesto visokih vrhov s čim daljšimi pobočji za vijuganje, namesto tur od sončnega vzhoda do zahoda, namesto brcanja s konicami derez do čvrstega stojišča v ledu ali snegu sem se ozirala za turami, ki bi bile primerne za rehabilitacijo noge po poškodbi. Ko se je kost konec januarja končno zacelila, sem oteklo nogo večkrat poskušala spraviti v razna obuvala. Ko mi je končno uspelo obuti turnosmučarski čevlji, sem vriskala od veselja. Po glavi so se mi začela poditi ugibanja, na kateri hrib bi lahko prišla s smučmi gor in dol.

Za idejo je poskrbela narava, sneg je zapadel do nižin, razjasnilo se je nebo, meni pa obraz. *Dilce* sva nesla čez cesto in nedaleč od domače hiše našla celo pobočje s pršičem. Naslednji dan je bilo sončno vreme napovedano za škofjeloški konec. Odločila sva se za Bevkov vrh in prihodnji dan za Hotunjski vrh nad Zatrnikom. Po treh dneh akcij tri dni odmora, nato sva obiskala dolino Zajzere. Na smučeh sva obhodila vso dolino in se vzpela še del poti proti koči Grego. Najina smučina se je skoraj dotaknila stene Nabojsa, ki je bila prepredena s številnimi ledenimi slapovi.

Na naslednjo turo sva se odpravila v Mislinjski jarek, z avtom po zasneženi cesti, dokler je bila posuta, naprej pa s smučkami na nogah. Srečala sva smučarja, domačina, ki je Pohorje dobro poznal in se je vzpel po njemu znanih poteh do Lovrenških jezer. Svetoval nama je, naj se drživa označene poti in

po njej doseževa Sedlo komisija, 1446 m. Ob vrnitvi v Ljubljano so nama pogledi uhajali na Pohorje. Nižje ležeči travniki so bili že povsem kopni, vršnji goli hrbti pa pokriti s snegom. Pretekla tura nama je povedala, da je Pohorje še bogato zasneženo vsaj od višine tisoč metrov naprej. V telefonskih pogovorih z oskrbniki koč o možnostih prenočevanja sva vprašala še po snežni odeji in vsi so opisali s snegom bogate razmere.

Od Slovenj Gradca do Pungarta

Na ugodno vremensko napoved nisva čakala dolgo, prav tako nisva imela časa, da bi načrt še enkrat pregledala in si morda premislila. Avto sva parkirala v naselju Gradišče, 517 m, pri Slovenj Gradcu. Otovorila sva si nahrbtnika s smučmi in *pancerji* ter sledila oznakam za Slovensko planinsko pot (SPP). Kmalu sva bila tako visoko, da se so razgledi razširili na spodnji del Mislinjske doline in na slemena najbolj zahodnega dela Pohorja. Šele na zadnjem ovinku pod Kočo pod Kremžarjevimi vrhom, 1104 m, se je v senčnem predelu začel sneg. Preobula sva se v smučarske čevlje, nataknila smučiči in nahrbtnika sta bila potem prijazno lahka. Lahek je bil tudi najin korak, tako da sva hitro premagala poslednjo strmino pod kočjo.

Vrh sva obšla po severni strani. A odsmučala sva predaleč in smučiči so morale spet na rame. Pobočja so bila zasnežena, a strma in prepredena s polomljenim drevjem od požleda, gozdna cesta pa razrita in blatna. Prispela sva do Slovenjgraškega sedla, 1001 m. Kažipota

sta naju usmerila naprej po cesti na Malo in Veliko Kopo, a sva ob cesti v snegu kmalu zagledala sledi smučarja. Zagrizla sva v belo strmino, ki se je kmalu unesla. Iskala sva prehode med kopnimi območji in podrtim drevjem, sledil je rahel spust navzdol kar po smrekovih vejah in spet sva bila na blatni cesti in markacijah. Prečila sva cesto, sledila oznakam, snežna odeja je postajala vse debelejša. Prav uživaško sva se pripeljala na Kaštivsko sedlo, 1189 m. Na hitro sva se odžejala. Sonce naju je opominjalo, da pred nama ni več veliko dnevne svetlobe.

Prispela sva do roba smučišča pod Malo Kopo in se vzpela ob njem. Pred nama se je umikala megla, ki je na vrhu vztrajala ves dan. Skozi rahle meglice sva gledala zahajanje sonca. Zaslila sva ropot dveh teptalcev snega in se komaj umaknila motornim sanem. Malo spusta pa spet po ravnem, na koncu strm vzpon in že sva bila na Veliki Kopi, 1542 m. Ujela sva zadnjo svetlobo tega dne, snela kože in odsmučala do Grmovškovega doma, 1372 m. Tema je že bila in tudi dom je bil ves v temi, le nad zadnjim vhodom je svetila luč. A vrata so bila zaprta. Mimoidoči naju je napotil v Lukov dom, hotel pod parkirišči smučišča. Dosegla sva ga po šestih urah in pol od izhodišča. Sprejela naju je prijazna oskrbnica. Uredila nama je prenočišče in tik pred zaprtjem kuhinje še postregla toplo večerjo.

Od Pungarta do Koče na Klopnem vrhu

Prihodnje jutro sva dobila zajtrk in čaj za na pot. Proti Črnemu vrhu sva se vzpenjala zmerno, ob smučišču, nato čez visokogorske pašnike. Visoka oblačnost je vztrajala, le redko je sonce prebilo oblake in zasijalo s polno močjo. A za hojo in sneg je tako vreme kot naročeno. Vseskozi sva za seboj videla Veliko Kopo, pogled na vse ostale hribe in doline pa je zastirala oblačnost.

Po dobri uri sproščujoče hoje sva dosegla Črni vrh, 1543 m, najvišjo točko Pohorja. Na vrhu so skalni stožec s poučno tablo,

odcep za Mislinjo in spomenik NOB. Proti Ribniški koči sva nadaljevala po široki gozdni poti, ki se je kratko in zložno spuščala ter dvigala med mogočnimi smrekami. Poteptana je bila od motornih sani, katerih sled si je večkrat privoščila ovinek skozi gozd ali na bližnjo vzpetino, midva pa sva sledila oznakam SPP. Na planjah so se oznake skrivale pod snegom, v gozdu pa z njimi največkrat nisva imela težav. Prečila sva ga nad Ribniško kočjo in se vzpela na Jezerski vrh, 1537 m, kjer stoji mogočno obeležje NOB. V lepem spustu med redko posajenimi mogočnimi smrekami sva dosegla Ribniško sedlo, 1300 m. Pri razglednem stolpu na Lovrenških jezerih sva za kratek čas snela smuči, si privoščila malico in vzpon na stolp, za kar naju je nagradilo še sonce, ki je za nekaj trenutkov pregnalo vse temne oblake. Naju je ogrelo, okolico pa naredilo še bolj slikovito in čarobno. Nadaljevala sva skoraj po ravnem skozi gozd, nato pa se je pot strmo spustila do Mašinžage, 1338 m, kamor se izteče tudi ena od smučarskih prog na Rogli. Od tam sva se podala navzgor po cesti, ki je bila posuta s peskom. Možen prehod sva našla ob njeni desni strani. Dosegla sva steptano pot ob cesti, ki naju je pripeljala do Koče na Pesku, 1382 m. Koča je oskrbovana le čez dan, za prihod po 19. uri zvečer je potreben poseben dogovor. Kljub pozni uri sva se odločila za nadaljevanje proti Koči na Klopnem vrhu, v kateri oskrbniki prebivajo stalno. Napredovala sva hitro in se veselila skorajšnjega cilja tistega dne. A oznake so se začele umikati v gozd. Sprva sva jim sledila le z očmi, nato pa sva morala s ceste v povsem nedotaknjeno snežno belino v gozd tudi midva. Fotografirala sem poslednje sončne žarke. Zaradi snežne beline se ni takoj stemnilo, povrhu pa je bila tudi pot zelo dobro označena. Vzpela sva se na Klopni vrh, od koder naju je strm in hiter spust ponovno pripeljal na cesto. Pri slabi svetlobi sva na eni od smrek komaj našla obledel napis "Koča" in se spustila zadnjih nekaj metrov. Kočo sva dosegla v trdi temi po desetih urah in pol od začetka poti tistega dne. Kako prijetno toplo nama je postalo v trenutku, ko je gospodinja odprla vrata in ko je oskrbnik prišel iz hleva! Koča je bila urejena kot pravi dom, v prav vsaki podrobnosti je bilo opaziti veliko skrb in ljubezen. Gospodar je dovolil, da sva smuči in vso opremo odložila v vežo na toplo. V mali jedilnici s štirimi mizami in točilnim

pultom se je vsepovsod kazalo gospodarjevo veselje do oblikovanja lesa in do konj. Gospodinja pa je pravilčno lepo uredila male sobice.

Od Klopnega vrha do Maribora

Naslednje jutro je modro nebo kraljevalo nad vsem Pohorjem. Po okusnem zajtrku nama je gospodinja razkrila recept za izvrstno brusnično marmelado, gospodar pa razkazal hlev, v katerem sta dve kobili komaj čakali, da ju bo spustil na sneg. Ura se je spet bližala deveti, ko sva se odpravila na pot. Noge so bile kar težke zaradi dolge poti preteklega dne in zaradi toplote sonca, ki je vabilo k počitku. Sledila sva SPP proti Šumiku po lepem in redkem igličastem gozdu, nato pa cesti, ki je ponujala uživanje pri blagem in dolgem spustu. SPP tu zavije v gozd, ki je prepreden z vodotoki. Prehodi s smučmi bi bili zamudni in oteženi. Šumik, 1037 m, sva dosegla po dveh urah. Na gozdni jasi z lovsko prežo sva si privoščila kratek postanek. Prisluhnila sva tišini pohorskih gozdov, se predajala sončnim žarkom in ptičjemu petju. Po lepem gozdu sva nadaljevala proti Ruški koči na Arehu. Sončni žarki so mehčali sneg in najino pripravljenost za neprekinjeno napredovanje. Veselila sva se delov poti, ki so bili v senci.

Na Arehu naju je smučarska proga zvabila, da sva se odcepila od SPP. Pognala sva se po progi številka 17 in se dolgo spuščala po gozdni cesti. Prečila sva progo Glažuta in prismočala v iztek proge Videc. Nataknila sva kože na smuči in se

vzpela po progi, ki naju je pripeljala do razglednega stolpa, 1147 m, nato pa sva se spustila do Bolfenka, 1030 m. Upravljavec gondole naju je vprašal, od kod sva prišla. Ko je izvedel, da z druge strani Pohorja, je z odobravanjem in nasmehom na ustih predlagal, da s smučmi na nogah tudi zaključiva. Proga v dolino je bila že zaprta, svetoval nama je smer spusta in res sva prismočala do zadnje krpice snega na snežnem stadionu.

Sklenjen krog

Preobula sva se v pohodne čevlje. Namesto predvidenih petih ur in pol sva ta dan hodila in smučala celih osem ur. Našla sva pot do avtobusa, ki pelje na glavno avtobusno postajo v Maribor. V zadnjem hipu sva ujela avtobus za Slovenj Gradec, od tam nadaljevala peš dva kilometra do parkirišča, kjer naju je čakal avto. Preživela sva tri prekrasne dni, doživela Pohorje v njegovi lepoti in neskončni razsežnosti. Gotovo se bova še odpravila s smučmi na Pohorje, ponovila turo po delih ali v celoti, odkrila nove točke, ki jih to pot nisva dosegla. A strinjala sva se, da si prihodnjič za prečenje vzameva kak dan več. ●

informacije

Koče in potek poti: <http://www.pzs.si/>.
Zemljevid: *Pohorje*, 1 : 50.000, PZS 2012.
Literatura: Črničev M., Praček C.: *Turni smuki*. 2. dopolnjena in popravljena izdaja. Ljubljana: PZS. 1985.

Proti Črnemu vrhu
Foto: Lea Lampret

Neizkušeni pohodnik ne sodi v gore

Marinka Koželj Stepic¹

Priprava na turo

Na vsako turo se moramo pripraviti, pa naj gre za večdnevno planinarjenje ali le poldnevni izlet v bližnjo okolico, poleti ali pozimi. Lotiti se je moramo previdno, ne smemo je ne podcenjevati ne pretirano precenjevati. Za turo moramo pripraviti dober načrt. Ne smemo pozabiti, da nas mora primerno razgibati, da se moramo na njej kaj novega naučiti, da se moramo prijetno počutiti in se po možnosti še od srca nasmejati.

Psihična priprava

Ker tura poteka v naravi, nas lahko presenetijo kak dogodek, ki ga nismo vajeni ali ga sploh še nikoli nismo doživeli. Zato se pripravljamo postopno. Najpomembnejše je, da se vključimo v planinsko skupino, ki redno zahaja v gore pod vodstvom strokovno usposobljenega vodnika. Tako počasi odkrivamo nam doslej neznane okoliščine in se nanje navajamo. Na ta način se bomo lažje odločali za cilje. Vedeti moramo, ali imamo za določeno turo že dovolj znanja in izkušenj, da bomo sami reševali nastale težave in pri tem ne izgubili glave. Pri psihični pripravi je pomembno tudi to, da zaupamo v svoje sposobnosti. To naj ne bo lažna samozaupanje, temveč tisto samozaupanje, ki temelji na že prej pridobljenih lastnih

izkušnjah in splošni praksi. K psihični pripravljenosti prištevamo še izkušnje, ki smo si jih nabrali na predhodnih turah. Spoznavamo predvsem to, da nas v nenarčtovanih razmerah ne sme izdati strah, da moramo najprej razmisliti in šele nato pravilno ukrepati.

Prvi del psihične priprave je, da se ture veselimo in jo težko pričakujemo.

Tehnika gibanja po različno zahtevnih poteh je dokaj raznovrstna. Na tehnično zahtevnih in zelo zahtevnih poteh je pomembno, da si znamo pomagati z varovali in napredovali, nameščeni mi za lažje premagovanje vzponov in spustov. Dobro je, da znamo obvladovati vrtoglavico.

Zlasti pomembno je poznavanje in prepoznavanje nevarnosti na sami turi. Več kot smo preživeli nevarnih situacij, uspešneje se jim bomo izogibali in lažje jih bomo premagovali. Veliko preglavic nam povzročita nagla sprememba vremena, divjad, ki proži kamenje, in še marsikaj. Na določenih turah moramo dobro poznati osnove orientacije. So ture, ko to znanje skoraj ni potrebno, pot je dobro označena in vremenske razmere odlične. Če tega ni, moramo dobro poznati načine orientiranja. Pomembno je predvsem to, da znanje, ki smo si ga pridobili z branjem raznih

Foto: Zdenka Mihelič

priročnikov, poučnih člankov in potopisov ter na turah v organiziranih skupinah ali tečajih, znamo in zmoremo samostojno uporabiti, ko se za to pokaže potreba. Vse pridobljeno znanje moramo znati prilagajati razmeram, saj okoliščine niso nikoli enake, temveč le podobne. Na turah po zahtevnih poteh je treba

poledenela pot. Naj bo prva tura dolga le kaki dve uri, pa še to v lepem vremenu. Hoja v gore s turnimi smučmi zahteva dodatne psihične priprave. Ni dovolj, da znamo spretno vijugati po urejenih smučiščih, treba je spoznati še vrsto nevarnosti in uporabo ustrezne dodatne opreme. Prvič se odpravimo na kratko in nezahtevno

Žal ni malo primerov, ko so planinci nosili v nahrbtniku dereze in cepin, pa se jim jih ni zdelo vredno uporabiti za nekaj metrov poledenele poti. Posledica je bil zdrs s tragičnim koncem.

računati z večjo zahtevnostjo in večjo nevarnostjo. Vse to terja boljšo psihično pripravljenost in veliko več izkušenj.

Zimske ture

Hoja v gore v zimskem času postaja vse bolj priljubljena. Teoretično moramo poznati vse nevarnosti mraza in snežne odeje. Vsi vemo za snežne plazove, vendar je pogosto nevarnejša

turno smuko in se tako preizkusimo, kako nam uspeva, ko smo obteženi z nahrbtnikom.

Telesna priprava

Drugi del so telesne priprave. Vsak človek je telesno pripravljen za določena opravila. Za planinarjenje je zelo pomembno, da zlahka zdržimo nekaj ur hoje na dan po razgibanem terenu. Hoja po zahtevnih in zelo

¹ inštruktorica planinske vzgoje

Foto: Zdenka Mihelič

zahtevnih poteh zahteva ne le močne noge, temveč tudi močne roke. Tudi tura v zasneženo naravo zahteva veliko več telesnega napora in izkušenosti kot hoja v kopnem. Če tega ne zmoremo, je treba telesno pripravljenost izboljšati predvsem zato, da bomo varnejši, da se bomo na turi dobro počutili, da bomo

osebni opremi moramo posvetiti kar nekaj pozornosti. Na turi se prav gotovo ne bomo dobro počutili, če bomo mokri in premraženi ali nam bo neznansko vroče. Tem neprijetnostim se izognemo s primernimi oblačili. Še bolj pomembno je, da imamo na nogah primerno in uhojeno obutev. Pred vsako turo moramo

Če so naši sopotniki otroci, morda celo predšolski, potem moramo cilj zamenjati s potjo. Takrat ni pomembno, da cilj dosežemo, temveč da hodimo.

uživali. Če se nam dozdeva, da ture ne bomo zmogli, ker nismo sposobni pešačiti več kot dve uri, misel na šesturno turo raje opustimo. Začnimo s telesnimi pripravami in se ture lotimo pozneje.

Tehnična priprava

K tej štejeje predvsem primerna oprema – za različne izlete je tudi oprema dokaj različna. Osnovni

premisli, kaj bomo oblekli in kaj bomo vzeli s seboj. Kakšno tehnično opremo potrebujemo in koliko, je odvisno predvsem od letnega časa in zahtevnosti poti, po kateri bomo hodili. Ni dovolj, da imamo sodobno opremo, če je ne znamo pravilno uporabljati. Tega se je preprosto treba naučiti na kakšnem tečaju. Potem je treba pridobljeno

znanje utrjevati. Ko se odpravljamo na turo, moramo kak dan prej vso tehnično opremo skrbno pregledati in se prepričati o njeni brezhibnosti. Če ugotovimo, da nam kaj manjka ali oprema ni več neoporečna, si tak kos nabavimo ali si izposodimo. Takšen izposojeni del opreme prilagodimo svojim potrebam že doma. Ni dovolj, da opremo nosimo s seboj v nahrbtniku, pomembno je, da jo znamo ob pravem času in na pravem kraju pravilno uporabiti. Nevarno je, če ne uporabljamo določenih kosov tehnične opreme, čeprav jih nosimo s seboj. Pri turnosmučarskih izletih se moramo dodobra spoznati z nekoliko drugačno opremo, kot smo je vajeni pri alpskem smučanju ali teku na smučeh. Najbolje je, da se udeležimo kakšnega tečaja ali na začetku hodimo na turno smuko v organizirani skupini.

Nepopolno opremljen in neizkušen pohodnik ne sodi v gore.

Organizacijska priprava

Sem kot prvo sodi izbira cilja. Tega si lahko izberemo ob prebiranju literature, vodnikov in planinskih kart. Pogosto se odločimo tudi na podlagi pripovedovanja prijateljev. Ko smo določili cilj, se moramo odločiti, kdaj bi šli na turo. Za uspešnost ture je zelo pomembna izbira letnega časa, saj moramo upoštevati dolžino svetlega dela dneva, toploto in mraz, moč sončnih žarkov ter odprtost

in zasedenost planinskih postojank. Pomembna je tudi izbira sopotnikov na turi. Pri tem moramo biti pozorni na njihovo psihično in telesno pripravljenost in še posebno na to, ali imajo ustrezno opremo. Če smo bolj samotarske narave in nam je na turi lepše, če smo sami, se moramo zavedati, da je samohodstvo za nekatere zelo lepa oblika gibanja v naravi, a po drugi strani zelo nevarna. K organizacijski pripravi nedvomno spada tudi pravilna izbira smeri pristopa ter sestopa in podroben seznam opreme. Pri večdnevni turah ne smemo pozabiti na način prevoza in oskrbovanja, na prenočevanje in navsezadnje na načrt stroškov.

Zaključek

Dobro je hoditi na ture s planinskim društvom, saj vodnik sam izvede vso organizacijsko pripravo. Vsa znanja si je vodnik pridobil na tečajih, ki jih organizira Planinska zveza Slovenije. Ne le da strokovno usposobljeni vodnik poskrbi za celotno organizacijo ture, temveč na turi ob budnem spremljanju trenutnih razmer skrbi za našo varnost. Na turi, ki jo vodi strokovno usposobljeni vodnik, se bodo udeleženci počutili prijetno, predvsem pa varno. Če pa se podajate na turo brez strokovnega vodstva, opravite sami dobro pripravo, ki je jamstvo za prijetnejšo in varnejšo izvedbo. ●

Pretreniranost

Prepoznavanje, preprečevanje in zdravljenje pretreniranosti

U spešen trening mora vsebovati elemente čezmerne obremenitve, ne sme pa prihajati do kombinacije čezmernih obremenitev in nezadostne regeneracije. Športniki lahko izkusijo prehodno kratkotrajno zmanjšanje rezultatov brez resnih psiholoških ali drugih dlje časa trajajočih negativnih simptomov.

Če pride do akumulacije stresa zaradi treninga (in/ali drugega vzroka) in posledično do dlje časa trajajoče zmanjšane zmogljivosti (s sočasnimi fiziološkimi in psihološkimi znaki in simptomi slabe adaptacije ali brez njih), govorimo o pretreniranosti.

Povrnitev v fazo normalne zmogljivosti lahko v tem primeru traja več tednov ali mesecev. Pretreniranost je pogost vzrok dolgotrajne utrujenosti pri športnikih in se pojavi pri približno 10 odstotkih športnikov. Za resnega športnika ima lahko življenjsko pomembne posledice.

Prepoznavanje pretreniranosti

Diagnozo pretreniranosti postavimo tako, da najprej izključimo organske bolezni, kot so na primer hormonske motnje (ščitnična obolenja, sladkorna bolezen ...), pomanjkanje železa s slabokrvnostjo, infekcijske bolezni (vključujoč vnetje srčne mišice in hepatitis),

motnje hranjenja (*anorexia nervosa*, bulimija), nezadosten vnos ogljikovih hidratov in/ali beljakovin, pomanjkanje magnezija, alergije ipd. Drugi sprožilni dejavniki so lahko tudi monotonost treninga, prevelika frekvenca tekmovalj, osebne in psihološke težave, manj pogosto pa tudi motnje spanja, izpostavljenost visoki nadmorski višini in trening v vročem okolju.

Za ugotavljanje pretreniranosti se v praksi uporablja mnogo metod in kazalnikov, vendar jih je le nekaj med njimi dokazano povezanih s pretreniranostjo. Med dokazane kazalnike pretreniranosti spadajo slabši rezultati, ki se v povprečju poslabšajo za približno 10 odstotkov. Športnik ni sposoben vzdrževanja iste obremenitve kot sicer. Rezultati raziskav sindroma

pretreniranosti pri tekačih so pokazali, da pri tekaču na dolge proge, ki trpi zaradi pretreniranosti, hitrost na treningu v povprečju pade za 11 do 15 odstotkov, hitrost na tekmi za 6 do 17 odstotkov, na treningu pa preteče v povprečju za 43,5 do 71 odstotkov krajšo razdaljo. Slabši rezultati so za diagnozo pretreniranosti sicer obvezen, ne pa tudi zadosten kriterij.

Foto: Zdenka Mihelič

Poleg slabših rezultatov se pri pretreniranosti pojavljajo še utrujenost, znižana maksimalna srčna frekvenca (ta se zniža za 5 do 10 utripov na minuto), spremembe v laktatnem pragu, v koncentraciji laktata pri določeni obremenitvi in v maksimalni koncentraciji laktata, povečane vrednosti noradrenalina v serumu in zmanjšano izločanje noradrenalina z urinom,

motnje spanja in subjektiven občutek stresa. Pri plavalcih, ki so trpeli zaradi pretreniranosti, so raziskovalci dokazali tudi znižanje zalog glikogena v skeletnih mišicah, ki služi kot vir energije za mišično krčenje med telesno aktivnostjo. Znižajo se tudi maksimalne vrednosti hormona kortizola v krvi. Dokazane psihološke spremembe, ki jih športniki doživljajo pri pretreniranosti, so anksioznost, depresija, apatija, pomanjkanje motivacije, razdražljivost, pomanjkanje samozaupanja in napetost.

Preprečevanje pretreniranosti

Za uspešno preprečevanje pretreniranosti je najbolje uporabljati kombinacijo testov. Bistveno vlogo pri tem ima "samoanaliza" (dnevno spremljanje).

laktatnih pragov. Seveda za uporabnost takega testiranja potrebujemo rezultate obremenitvenega testiranja športnika v obdobju, ko je spočit. Zato strokovnjaki priporočamo obremenitveno testiranje z analizo mlečne kisline vsem športnikom, ki redno trenirajo z namenom izboljšanja svojih zmogljivosti in rezultatov, tako vrhunskim in perspektivnim kot tudi rekreativnim. Seveda je interpretacija rezultatov bistvenega pomena, zato je tako obremenitveno testiranje treba narediti pri zdravniku specialistu medicine športa.

Pri preprečevanju pretreniranosti bomo učinkoviti tudi z redno uporabo regeneracijskih tehnik, kot so na primer masaža, hidrotterapija in sproščanje, posebno pozornost pa moramo posvetiti tudi ustreznemu

predvsem na počitku in zelo lahkem treningu, zato sta prepoznavanje in zgodnje ukrepanje toliko bolj pomembna. Da bi se pretreniranosti v čim večji meri izognili, bi morali imeti športniki vsaj en dan počitka na teden. Splošni nasvet glede spanja pa je, da je zadostna količina spanja tista, ki nam omogoča, da se podnevi ne počutimo zaspani.

Za konec

Pretreniranost je relativno pogosta težava, s katero se srečujemo tako v tekmovalnem kot tudi rekreativnem športu in je posledica nezadostne regeneracije ob zelo intenzivnih treningih. Njeno zdravljenje je izredno dolgotrajno, saj zahteva vsaj nekaj tednov počitka, lahko pa tudi mesecev ali celo leto. Zato je treba problem pretreniranosti dobro

---

PODATKI O TRENINGU: razdalja, trajanje, hitrost, dojemanje intenzivnosti, odgovor SF, statično delo

---

PROSTOR ZA ŠPORTNIKOV KOMENTAR NA TRENING (uživanje, zmogljivost)

OCENA POČUTJA 1-7: utrujenost, stres, kakovost spanja, razdražljivost, bolečine v mišicah

---

VZROKI STRESA/NEZADOVLJSTVA

BOLEZNI, POŠKODBE, MENSTRUACIJA (ŽENSKO)

Športnik si redno dnevno beleži podatke o treningu, subjektivno dojemanje treninga in oceno počutja ter opredeli možne vzroke za stres oziroma nezadovoljstvo.

Dnevno spremljanje treninga

Spremljanje kazalnikov v krvi, kot so število rdečih in belih krvnih celic, hemoglobina, sečnine in amonijaka, za zgodnje odkrivanje pretreniranosti ni smiselno. Zelo smiselno pa je izmeriti koncentracijo mlečne kisline v krvi med obremenitvijo, saj se njena vrednost pri maksimalnih obremenitvah pomembno spremeni, spremenijo pa se tudi vrednosti v območju

vnosu tekočin in ogljikovih hidratov. Pomembno je seveda ravnotežje med obremenitvami na treningih in regeneracijo, predvsem pa to, da športniki sami in tudi njihovi trenerji problem pretreniranosti poznajo ter dovolj zgodaj ukrepamo (počitek, prehrana in tekočine, psihološka podpora). Najpogosteje se pretreniranost pojavi pri športnikih začetnikih, pri športnikih, ki dosežejo začetni uspeh, pri športnikih, ki trenirajo z boljšimi od sebe ali sledijo programu treninga drugih, ter pri športnikih brez trenerja.

Zdravljenje

Zdravljenje pretreniranosti je dolgotrajno in temelji

poznati in nanj posumiti takoj, ko se pokažejo prvi znaki, ter nemudoma ustrezno ukrepati. ●

Doc. dr. Petra Zupet, dr. med., prof. šp. vzg., spec. medicine športa, je predstojnica Inštituta za medicino in šport (IMS) v Ljubljani, predsednica Združenja za športno medicino Slovenije in zdravnica GRZS.

Nove najvišje cene prenočevanja v kočah

V letošnjem letu in dokler ne bo sprejeto drugače, veljajo nekatere spremembe pri najvišjih cenah prenočevanja in osnovne oskrbe v planinskih kočah. Zbor gospodarjev je predlog novih cen sprejel na letošnjem zboru januarja, Upravni odbor PZS pa je na marčni seji predlog tudi potrdil. V Sloveniji je 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov, od tega je 163 koč oskrbovanih, 15 pa je bivakov, ki so namenjeni predvsem zasilnemu zavetju in za prenočevanje npr. alpinistov po napornih plezalnih turah. Planinskih objektov I. kategorije (to so t. i. visokogorske koč) je 31 oskrbovanih koč in 12 bivakov, koč II. kategorije (na lokaciji, ki je izhodiščna za visokogorje) je 49, preostanejo pa še koč III. kategorije; to so koč v sredogorju in nižje ležeče koč. Takih je 86 (med njimi so tudi 3 bivaki). Spremembe pri določenih najvišjih cenah so predvsem pri višini cen in pri višini popustov pri prenočevanju v sobah in na skupnih ležiščih z novo razporeditvijo glede števila postelj. PZS oz. njen upravni odbor cene določa za planinske koč I. in II. kategorije, upravljavci planinskih koč III. kategorije samostojno oblikujejo cene prenočevanja, dolžni pa so spoštovati 50-odstotni popust pri prenočevanju članov PZS z veljavno planinsko izkaznico za tekoče leto.

Če pogledamo, kako je bilo do sedaj, je od maja 2014 veljala cena za spanje v sobah z eno do štirimi posteljami v kočah I. kategorije za nečlane 22 evrov, za člane 15,40 evra (takrat so prvič sprejeli 30-odstotni popust), v kočah II. kategorije je znašalo prenočevanje v takih sobah za nečlane 18 evrov, za člane pa 9 evrov (50-odstotni popust). V sobah s petimi do dvanajstimi posteljami in na skupnih ležiščih je v vseh kočah veljal za člane 50-odstotni popust. Tako je v kočah I. kategorije stalo prenočevanje za člane 10 evrov (za nečlane 20 evrov), v kočah II. kategorije pa za člane pa 7 evrov (za nečlane 14 evrov). Na skupnih ležiščih je bila cena spanja za člane v kočah I. kategorije 8 evrov, v kočah II. kategorije pa 5 evrov.

Od letošnjega marca pa torej veljajo novosti glede podrobnejše razdelitve sob in skupnih ležišč glede na število postelj in višine cen. V sobah z dvema posteljami in v sobah s tremi do šestimi posteljami velja v kočah I. kategorije 30-odstotni popust. Tako je cena na ležišče v dvoposteljnih sobah 18,90 evra za člane (27 evrov za nečlane), v večjih sobah (3 do 6 postelj) pa bodo člani plačali prenočevanje 17,85 evra na osebo, nečlani pa 25,50 evra. V kočah I. kategorije bo član na skupnih ležiščih

s sedmimi do dvanajstimi posteljami plačal 11,50 evra, nečlan pa 23 evrov. Na skupnih ležiščih z več kot dvanajstimi posteljami je nova cena za člane v kočah I. kategorije 10,50 evra, za nečlane pa 21 evrov. V kočah II. kategorije je še vedno določen 50-odstotni popust pri prenočevanju tako v sobah kot na skupnih ležiščih ne glede na število ležišč. Člani bodo za spanje v dvoposteljnih sobah odšteli 11 evrov po osebi (nečlani pa torej še enkrat več, tj. 22 evrov), v sobah s tremi do šestimi posteljami 10 evrov, na skupnih ležiščih s sedmimi do dvanajstimi posteljami 9 evrov in na skupnih ležiščih z več

kot dvanajstimi posteljami 8 evrov. V zimskem času se lahko navedene cene prenočevanja zvišajo za največ 2,50 evra na nočitev zaradi uporabe kuriva za ogrevanje koč. V vseh planinskih kočah v ceno ni vključena uporaba posteljnine, turistično takso pa morajo plačati le nečlani.

PZS je tudi tokrat stopila bližje družinam, katerim daje ugodnost pri prenočevanju, saj imajo ob nočitvi dveh odraslih oseb otroci do sedmega leta starosti nočitev brezplačno. Do brezplačnega prenočevanja so sicer upravičeni gorski reševalci in markacisti na akciji. Planinskim

Foto: Zdenka Mihelič

društvom PZS priporoča, da brezplačno prenočitev na skupnih ležiščih omogočijo tudi vsem registriranim vodnikom PZS, mentorjem planinskih skupin z veljavnimi izkaznicami, ki vodijo organizirane planinske skupine z vsaj 8 udeleženci. PZS kočam priporoča tudi, da obiskovalcem ponudijo prenočevanje skupaj s prehrano, npr. s polpenzionom.

Planincem oz. obiskovalcem pa PZS priporoča, naj v skrbi za čistejšo gorsko okolje za prenočevanje uporabljajo svojo, s seboj prineseno posteljnino. V koči vam zaračunajo uporabo oz. najem posteljnine, cena (določi jo upravljavec koče) pa mora biti zapisana na ceniku koče. Planinske spalne rjuhe lahko kupite tudi v planinski trgovini na PZS ali na spletu PZS. Za prenočevanje z lastno posteljnino v kočah III. kategorije morajo upravljavci koč obračunati popust v minimalnem znesku enega evra. Uporaba posteljnine pri prenočevanju in vseh planinskih kočah pa je obvezna; neupoštevanje

tega se kaznuje s trikratnim plačilom polne cene prenočevanja. Pravico do članske cene prenočevanja imajo z veljavno planinsko izkaznico za tekoče leto vsi člani društev, včlanjeni v PZS, člani slovenskih zamejskih planinskih društev in slovenskih planinskih društev v tujini, člani Planinske zveze Hrvaške (HPS), člani Avstrijskega turistovskega kluba (ÖTK), pripadniki Slovenske vojske, ko opravljajo službene dolžnosti v gorah, in člani planinskih organizacij, s katerimi ima PZS sklenjen sporazum o reciprociteti. Člani PZS pa na podlagi sklenjenih sporazumov lahko koristijo popuste v planinskih kočah naslednjih planinskih organizacij: OeAV in ÖTK v Avstriji, FFCAM v Franciji, CAI in AVS v Italiji, LAV v Liechtensteinu, FEDME v Španiji, CAS, VAACS in FAT v Švici, DAV v Nemčiji ter v kočah HPS na Hrvaškem. PZS določa pri prehrani le cene osnovne oskrbe, enolončnice z mesom, čaja in vode v veliki plastenki (1,5

litra). Enolončnica z mesom bo tudi vnaprej v kočah I. kategorije imela najvišjo ceno 6,50 evra, v kočah II. kategorije pa 5 evrov. Za čaj bomo vnaprej odšteli nekoliko več, saj je najvišja cena v kočah I. kategorije postavljena na 1,80 evra, v kočah II. kategorije pa na 1,50 evra. Za vodo v veliki plastenki je v kočah I. kategorije cena višja in znaša 4,40 evra, v kočah II. kategorije pa ostaja enaka, 2,50 evra. Koče seveda lahko ponudijo te dobrine tudi po nižjih cenah, cene ostalih priboljškov v obliki hrane ali pijače pa določajo same. V planinskih kočah III. kategorije koče oz. upravljavci samostojno oblikujejo cene hrane in pijače. Če boste v kočah uživali le lastno hrano iz nahrbtnika in hrane ali pijače v koči ne boste naročili, pa vam (razen predšolskim in osnovnošolskim otrokom) lahko v kočah zaračunajo strošek en evro po osebi. V lanskem letu je bilo kar nekaj pritožb članov planinskih društev oz. PZS, saj so jim v nekaterih v planinskih kočah za nočitev zaračunali previsoko ceno, ponekod pa

tudi ekološko in/ali turistično takso. Dušan Prašnikar, strokovni sodelavec PZS za področja dela komisije za varstvo gorske narave in Gospodarske komisije (GK), je glede upoštevanja cen za vnaprej povedal: "Letošnje nove cene o prenočevanju in osnovni oskrbi so kompromis s predstavnikmi strokovnega odbora za visokogorske koče, ki so obljubili, da se bodo držali omenjenih sprejetih cen. Pri cenah se ne sme zaračunavati kakršnih koli taks. Turistična taksa se zaračunava za nečlane, članom pa je ne smejo zaračunati. Glede na doseženi kompromis (predvsem s tistimi društvi, kjer se je lansko leto pojavilo kršenje najvišjih cen) Gospodarska komisija pričakuje, da v letošnjem letu ne bo prihajalo do zaračunavanja višjih cen, kot je določeno. Če bi (ponovno) prišlo do tega, bomo ravnali po principu odvzema ugodnosti s strani GK oz. PZS tistim društvom, kjer bo prihajalo do kršitev." ●

Varni tudi v tujini!

Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja v tujini z asistenco CORIS za člane PZS, ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja PZS za aktivnosti v tujini!

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**, ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.

V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje, deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje in trekking do 6.500 metrov nadmorske višine.

Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR, letna premija za posameznika 43,68 EUR (redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani, ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na www.clanarina.pzs.si, na e-naslovu clanarina@pzs.si ali na telefonski številki 01/43-45-688.

Večino prostega časa posvetim plezanju

Peter Bajec - Poli

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje?

Doštudiral sem na Fakulteti za družbene vede, hodim v službo in plačujem davke. Zanima me precej stvari, tako da bi težko izpostavil samo eno, ki bi jo počel za preživljanje. Trenutno mi kar ustreza tako, kot je, in sicer da večino prostega časa posvetim dejavnostim, povezanim s plezanjem, alpinizmom, hribi. Nekoč se bodo moje prioritete morda spremenile, kdo ve. Pustimo se presenetiti (*smeh*).

Kaj najraje počnete v prostem času?

Najraje seveda plezam in zganjam alpinizem. Poleg tega pa zelo rad primem v roke tudi kako knjigo in si širim obzorja ter na ta način poskrbim še za duševno plat svojega življenja (*smeh*). Sicer pa sem predvsem rad zunaj. Rad obujem superge in opraviš kak tek po Poti spominov in tovarištvu (slednjega v današnjem času precej primanjkuje). Pred leti sem se navdušil tudi za tek na smučeh, tako da sem vesel vsake snežinke, ki pade in obstane več kot dva dni (*smeh*). Skratka, prosti čas preživljam na precej normalen, nič kaj poseben način.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Ne morem reči, da sem že od malih nog povezan s

hribi, saj sem v mladosti treniral košarko in se je vse vrtelo okrog tega športa. Kasneje, ko sem opustil sanje o blesteči karieri na parketu (*smeh*), sem iskal nek nov hobi in v knjižnici sem naletel na pripovedi naših himalajcev. Začel sem jih prebirati in tako se je začelo. Sedaj lahko rečem, da je moja povezava precej močna, saj veliko časa posvetim hribom in z njimi povezanim dejavnostim. Povezan sem tako z lastnim alpinističnim udejstvovanjem, kot preko odseka in sodelovanja pri izobraževanju mladih alpinistov. Poleg tega sodelujem še v Komisiji za alpinizem ter seveda pri ustvarjanju *Planinskega vestnika*.

Vaš najljubši kotiček/ najljubša aktivnost v gorah?

V gorah najraje plezam v nekoliko bolj odmaknjenih stenah. Kar se tiče letnega časa, nimam posebnega favorita. Vsako obdobje leta ima svojo čarobnost in lepote, s katerimi te pritegne, pomiri. Lani je bilo res lepo poletje, ki se je nadaljevalo v jesen, zato me je skala nekoliko bolj pritegnila. Ampak ko se v hladnih jutrih s kolesom vozim v službo, si že prav želim zime in snega, tako da se očitno obračam po vremenu (*smeh*).

Vaš moto v življenju je ...?

Posebnega mota nimam. Poskušam živeti tako, kot

najbolje znam, in obžalovati čim manj stvari.

Peter Bajec
Arhiv Petra Bajca

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Po tragični Petrovi¹ nesreči na Kitajskem me je Tina² povprašala, ali bi bil pripravljen stopiti v Petrove čevlje in nadaljevati njegovo delo. Sprva sem bil precej skeptičen, a sem po razmisleku sprejel izziv. Če je zadovoljna z mojim delom, pa naj sama pove (*smeh*).

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Za vsako številko moram pripraviti nek pregled dogajanja preteklega meseca. Seveda se v besedo ne da preliti celotnega alpinističnega

dogajanja, saj smo omejeni s prostorom. Tako da poskušam zajeti pomembnejše vzpone. Seveda je to le moja subjektivna ocena, nekdo drug bi izbor opravil drugače. Pisanje novic mi da priložnost, da dobim občutek, kam gre slovenski alpinizem, kam so usmerjeni pogledi trenutnih nosilcev slovenskega alpinizma. Še posebej je zanimivo videti usmeritev starejše, a še vedno zelo aktivne generacije, ter mlade, ki prihajajo za njimi. ◯

¹ Peter Mežnar (1972–2014) je za *Planinski vestnik* pisal Novice iz vertikale.

² Tina Leskošek, članica uredniškega odbora *Planinskega vestnika*

Nadzor v zavarovani naravi

Planine in gore so zaradi ohranjene narave cilj mnogih ljudi. Večini je seveda cilj osvojitve vrha, a mnogim pomenijo več doživetja ob srečanju z barvitimi cvetovi planinskega cvetja, poslušanje ptičjega petja, opazovanje pisanih metuljev ali občudovanje določene razgleda. Marsikdo želi videno zabeležiti s fotografijo, nekateri si želijo prenesti kakšno rastlino v domači skalnjak. V zadovoljevanju svojih egoističnih želja in potreb včasih (tudi nehote) naredimo kaj, kar tam živečim bitjem škoduje. In ne da je neetično, lahko je tudi v nasprotju s pravnimi predpisi. In tedaj se lahko soočimo z neprijetnimi vprašanji naravovarstvenih nadzornikov.

Zakon o ohranjanju narave (1999) je naložil upravljavcem zavarovanih območij (parkov) vzpostavitev naravovarstvene službe, a do sedaj smo jo lahko srečali predvsem v Triglavskem parku, na območju Škocjanskih jam in solin. V letu 2015 pa smo bili deležni izobraževanja za izvajanje naravovarstvenega nadzora skupaj z obstoječimi nadzorniki tudi kandidati iz drugih zavarovanih območij (Goričko, Kozjanski park ...). Po treh ciklusih intenzivnih in kvalitetnih izobraževanj ter dveh opravljenih izpitih sedaj čakamo le še na izkaznice in uniforme. Tako se bodo planinci in drugi obiskovalci zavarovanih predelov slovenske narave

lahko večkrat srečali z nami. Zato naj tokrat natresem nekaj naših nalog oziroma pristojnosti.

Nadzor se bo izvajal na podlagi več predpisov – Zakona o ohranjanju narave, zakona ali uredbe o dotičnem zavarovanem območju, Uredbe o varstvu samoniklih gliv in Uredbe o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju. Kolegi iz Triglavskega narodnega parka so nam "začetnikom" povedali, da je prav kršitev slednje med najbolj pogosto opaženimi. Seveda delo nadzornika ni samo iskanje kršitev ter izdaja plačilnih nalogov kršiteljem. Med terenskimi izvajanjem neposrednega nadzora spremljamo stanje tako žive kot nežive narave. Preverjamo tudi, ali se dejavnosti izvajajo skladno s predpisanimi varstvenimi režimi, ti pa, kot vemo, niso enaki na celotnem zavarovanem območju. Ob srečanjih z obiskovalci jim svetujemo, kako doživljati naravo brez škodljivih posledic za nas in naravo. Seveda moramo odreagirati tudi ob ugotovljenih nepravilnostih in kršitvah. "Kršitelj" v zanj neprijetnem trenutku skuša mnogokrat iskati tudi rešitev v preverjanju, ali nadzornik ni morda prekoračil svojih pristojnosti. Kaj nam je torej dovoljeno? Fotografiranje kršitelja oziroma spornega ravnanja je ena takih dolžnosti. Brez privolitve kršitelja, kljub njegovemu nasprotovanju. To je lahko

ključni dokaz v primeru, da se s kaznijo kršitelj ne strinja in zadeva pride pred sodnika. Tudi ustavljanje vozila in zahteva po dokumentih je nadzornikova pravica in dolžnost. Način je seveda identičen kot pri policistih, ki so nam na izobraževanju predstavili vse podrobnosti postopka in možne zaplete. Ob primerih hujših kršitev je dovoljen tudi zaseg vozila. Zaseže se lahko tudi predmete, ki so bili uporabljeni ali namenjeni za prekršek ali ki so nastali s prekrškom (npr. izkopane zavarovane rastline).

Iz prakse sklepamo, da tovrstnih primerov ne bo veliko, vsaj želimo si jih ne. Zavoljo ohranjene narave, seveda. Pri morebitni izdani položnici za plačilo kazni kršitelj lahko kot v primeru prometnih prekrškov izkoristi možnost plačila polovičnega zneska v osmih dneh ali pa zahteva sodno varstvo. Če prekršek potrdi sodnik, potem polovično plačilo ni več možno. Naravovarstveni nadzorniki bomo večkrat nadzorovali tudi v sodelovanju s pristojnimi inšpekcijskimi službami, občinskimi redarji in policijo. Naravovarstveni nadzorniki izvajamo varstvo in nadzor v prostoru, postavljamo in vzdržujemo parkovno infrastrukturo, sodelujemo pri preventivnem, vzgojnem delu ter vodimo obiskovalce. Ker večino nadzornikov poznam, lahko zaključim, da si

Znak nadzornika je praviloma na levi rami.

Foto: Dušan Klenovšek

vsi želimo čim manj postopkov s kršitelji. Želimo, da se v naravnem okolju zavedamo, da smo prišli na obisk k številnim (tudi redkim) rastlinskimi in živalskim vrstam, ki jih lahko zadovoljevanje osebnih potreb ogroža, poškoduje ali celo pokonča. Tako kot sami pričakujemo od gostov v svojem domu primerno vedenje, se tudi sami primerno obnašamo v naravi. Ne zaradi nadzornikov ali možnega minusa na tekočem računu, temveč zaradi Narave. Naravovarstveni nadzorniki pa vam bomo z veseljem doživljanje popestrili s kakšno dodatno informacijo ali napotkom. Pa varno pot v hribe! ◉

Sončen pozdrav skozi Matkovo okno

Neizmerno rad imam sonce v takšni ali drugačni obliki, če pa posije skozi kakšno naravno odprtino, mi je še toliko ljubše. Temačni prostori so lahko zelo mistični, toda le redko mi pokažejo pot v nadaljnje življenje, če pa vidim predor, skozi katerega prihaja sončna svetloba, se mi s tem odpirajo številne možnosti, da najdem pravo pot.

Že po nekaj dneh, ko sem februarja 2015 fotografiral Prisojnikovo okno in je skozenj posijalo sonce, me je prešinila misel na Matkovo okno.¹ Za prvega sem potreboval vrsto let, da sem uresničil svoje sanje, zato sem upal, da mi bo tokrat uspelo nekoliko hitreje. Zavedal sem se, da bo ta naloga težja, kajti precej manj je prostora za pomikanje naokrog pri iskanju najboljšega mesta za fotografiranje. Z znanci in kolegi se pogosto pogovarjam o kakšnih znamenitostih oziroma posebnostih v gorah. Pri enem izmed tovrstnih razgovorov mi je kolega omenil, da je pred leti fotografiral ta pojav, ko je februarja plezal na zamrznjene slapove v Matkovem kotu. Nato sem dodatne informacije iskal pri domačinih iz Matkovega kota, toda žal so bile te sila skope in precej netočne.

Zakaj bi čakal na zimo

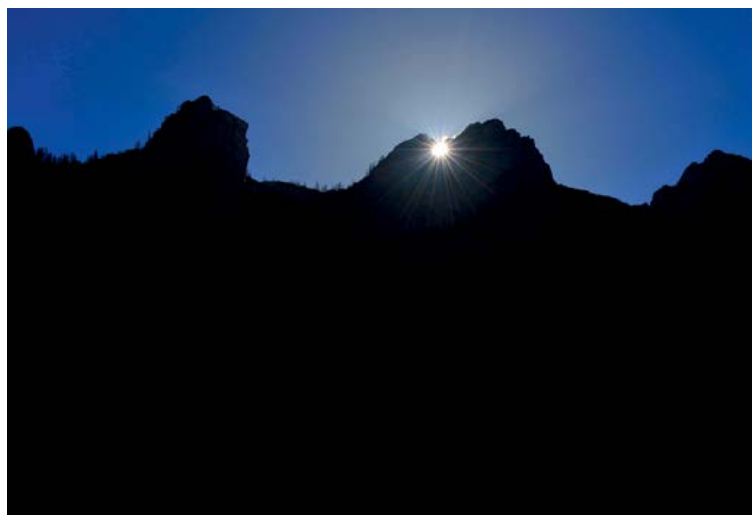
Lanska jesen je bila zelo nenavadna, konec

septembra in prva polovica oktobra sta bila kislja, potem pa se je vreme ustalilo. Indijansko oziroma babje poletje, kot mu tudi pravijo, se je hotelo oddolžiti za vse nevšečnosti, povezane z dežjem. Nad našimi kraji se je konec oktobra in v začetku novembra ustvaril anticiklon, ki je doline zavijal v jutranjo meglo, višjim predelom pa je namenil obilo sonca in toplote. Čudoviti dnevi so me pripeljali na nekaj vrhov in na misel, da bi že v novembru poskusil fotografirati ta tako malo znan pojav. Izračunal sem, da bi bil "dan D" lahko že okoli 10. novembra.

Prvo raziskovalno turo sem namenil Matkovemu oknu. Toda slabo vreme mi je skoraj povsem preprečilo opazovanje. Že naslednji dan sem se z Bojanom namenil, da prvič resno poizkusiva srečo. Na poti k Matkovemu škafu sva vstopila na nekaj mestih, od koder se okno lepo vidi. Pozneje se je izkazalo, da sva bila precej prenizko, kajti v novembru je sonce niže na obzorju, moj "zajček" pa zelo visoko na pobočju Matkove kope. Ugotovila sva, da imava največ možnosti s poti, ki vodi do Matkove krnice. Delovni teden sem zaključil s fotografiranjem sončnega vzhoda na Komnu, v nadaljevanju sva z Matjažem, ki je bil ta dan moj sopotnik, obiskala še Kernes in Črno jezero pod njim ter Perkovo peč. Konec tedna sem preživel doma z mislimi pri "mojem" oknu. Vse bolj sem spoznaval, da je moja vnema prerasla

normalne okvirje, da meji že na obsedenost, saj me je preganjala podnevi in ponoči. V nedeljo zjutraj sem iz vremenske napovedi po radiu izvedel, da bo ponedeljek najlepši dan v tednu.

strma in zaradi listja težko sledljiva. Iskal sem možnosti, od koder bi lahko fotografiral. Z Bojanom sva se pri prvi večji grapi ustavila in dogovorila, da on počaka pri njej, sam pa sem nadaljeval

V vsej svoji vnemi sem si drznil vznemiriti Bojana kljub "gospodovemu" dnevju. Ko se mu omenil svojo željo in da bo naslednja nedelja lahko že zasnežena, mi je takoj prisluhnil.

V ponedeljek sva krenila iz Celja ob šesti uri zjutraj. Prvič sva se ustavila v šempetrski pekarni, drugič pa v Strugah, kjer sva skočila na kavo oziroma čaj. Plan je bil tak, da se najprej "aklimatizirava" na Perkovi peči, nato pa kreneva proti Matkovi krnici.

Akcija

Če je še zjutraj z vremenom kazalo slabo, se je po deveti uri povsem razjasnilo in mi dajalo s tem precej več možnosti za uspeh. Pot proti Matkovi krnici je razmeroma

Pogled skozi Matkovo okno
Foto: Franci Horvat

po poti navzgor. Če bi sonce prej obsijalo to mesto, bi me kolega poklical po mobilnem telefonu. Res pa je, da sem pričakoval več možnosti pri veliki grapi, ki se je spuščala skoraj z vrha Matkove kope. Malce pred grapo sem se ustavil, pripravil fotoaparat in stajalo ter čakal, da sonce posije skozi okno. Še dobro, da sem ta čas izkoristil za temeljit ogled terena in da sem raziskal možnosti, če se bo treba spustiti med ruševje nad prepadi. Malo čez enajsto uro dopoldan sem videl, da je sonce precej visoko in spust med ruševje je bil neizbežen. Zavedal sem se, da vsak napačen

¹ Matkovo okno stoji na nadmorski višini 1779 m, široko je 6 m, visoko pa 8 m.

Ko posije sonce skozi okno

korak lahko povzroči zdrs in padec čez prepadno steno v grapo pod mano. Želja je bila premočna, da bi okleval, zato sem se začel hitro spuščati po strmeh poraslem pobočju vse do točke, kjer se je ruševje skoraj končalo. Pod nogami se mi je zlomila posušena veja in izgubil sem ravnotežje. Prepričan sem bil, da bom omahnil v prepad. Nagonsko sem zakrilil z rokami in se z desnico prijel za najbližje ruševje. Srce mi je divje utripalo, roke so se mi tresle kot kuharjem pred Binetom Volčičem v oddaji Gostilna išče šefa. Že čez nekaj trenutkov je sonce posijalo skozi okno in obiskal me je moj "zajček". Napravil sem nekaj posnetkov in pravljica je bila končana. Nikakršne evforije ni bilo, le spokojnost me je prevzela.

Z željo, da še nižje napravim kakšen posnetek, sem, ko sem se povzpел nazaj do poti, zdirjal po potki. Kmalu sem pod sabo zagledal Bojana, ki se je med tem časom povzpел razmeroma visoko proti mojemu stojišču. Tudi on je poizkušal med vejami ujeti ta zanimiv pojav. Vsi nadaljnji poskusi fotografiranja so bili bolj ali manj neuspešni, idealno mesto je bilo v tem času le moje stojišče med ruševjem pri veliki grapi. Ko sem zvečer doma gledal posneti material, sem bil kar zadovoljen, kajti uresničila se mi je še ena izmed velikih želja. Dan se ni mogel končati lepše, kot se je, in zopet sem dobil obilo energije za nadaljnje delo. ◻

Franci Horvat

Prednje Prisojnikovo okno je z razgledišča ob vršiški cesti (nad Kočo na Gozdu) usmerjeno proti jugu in je precej nizko na obzorju. Zaradi tega smo dvakrat letno priča zelo zanimivemu naravnemu pojavu, ko sonce posveti skozi okno. To se zgodi pozimi in pozno jeseni: 1. februarja ob 11.49 in 9. novembra ob 11.19. Opazovanje je mogoče tudi nekaj dni pred tema dvema datumoma in nekaj dni po njiju, vendar se je treba premakniti nekaj deset metrov s ceste proti oknu ali proč od njega. Jeseni leta 2012 sem prvič uspel videti, kako sonce posveti skozi Prednje Prisojnikovo okno. Naslednje leto pa sem opazoval ravno tako zanimiv, vendar bolj

redk pojav, ko je skozi okno posvetila luna. Ob lanski izredno lepi jeseni se mi je porodila misel, da bi s Prednjega Prisojnikovega okna fotografiral, kako sončeva lisa potuje mimo razgledišča ob vršiški cesti. Bilo je zares zanimivo opazovati 50-minutno premikanje sončeve lise. ◻

Mirko Toporiš

Prisojnikovo okno z razgledišča
Foto: Mirko Toporiš

FOTO
MINIATURA

Polona Gorišek

Korak s poti ...

Zadnja kozjanska "ledena doba" ni vztrajala dlje od enega tedna. Reka Gračnica v dveh sekundah.
Foto: Polona Gorišek

Medtem ko reka v soteski ustvarja ledene skulpture, se na njenih strmih pobočjih od paritve izdelani gamsji samci ubadajo s pomanjkanjem sočnih zalogajev. Zaradi bojev s tekmeči in vrtenja okrog samic lahko izgubijo celo do tretjino telesne teže.
Foto: Polona Gorišek

Kljub veliki količini snega in bližanju pomladi je bilo opravljenih kar nekaj zimskih vzponov. Razmere so bile zelo lokalno porazdeljene in če si v Kamniških v kaki severni ali severovzhodni steni naletel na dober sneg, to ni veljalo za enako orientirane stene Julijcev. Kdor je poskušal in iskal razmere, se je lahko naplezal, kdor pa je čakal doma pred računalnikom na poročila, pač ne. Kar nekaj naših alpinistov se je po razmere odpravilo čez mejo in, po njihovih odzivih sodeč, niso bili razočarani. Sicer pa pomlad trka na vrata, plezališča so vedno bolj obiskana in priprave na poletno sezono so se začele. Poglejmo, kaj so uganjali protagonisti tokratnih novic.

Domači logi

12. marca sta pod Maselnikom stala Andrej Trpin in Matjaž Valentinčič (oba AO Cerknje). Jasno vreme in temperature so botrovale odločitvi, da pogledata, kako se pleza v **Karameli (600 m, III+/2, 40–50°)**. Razmere sta imela večinoma dobre, razen nekaj metrov, kjer je primanjkovalo snega in je bil potreben krajši obvoz. Drugače pa je bilo plezanje odlično. Dan za njima je v Maselniku plezal tudi Miha Močnik (AO Železničar), ki si je za cilj izbral **Samotovo grapo (400 m, IV, 70/35–40°)**. Tudi njega so pričakale solidne razmere, našel je celo nekaj ledu, a se kljub temu soočil s kopnim vstopnim skokom, naslednjega pa je zaradi pomanjkanja snega obvozil. Ne glede na to ga navdušenje ni zapustilo in na koncu ture je suvereno *pribil*, da je vsako leto treba v Maselniku.

17. marca sta v Bavškem Grintavcu plezala Jure Leban (Soški AO) in Jure Ličen (AS PD Ajdovščina).

Ker je to bil četrtek, delovni dan torej, sta izbrala, jasno, **Delavsko grapo (800 m, III+, 75/45°)**. Nekoliko več dela oz. težav sta imela s toplim vremenom kot pa s smerjo. Ja, ni kaj, v Delavski grapi je treba delati.

18. marca so Robi Krštinc, Nejc Šinkovec, Primož Slapničar, Rok Ruperčič in Borut Mežnarčič (vsi AO Novo mesto) verjetno preplezali novo smer v SV ostenju Čistega vrha in Velike Tičarice nad Sočo. Smer poteka po izraziti rampi, dobro vidni že iz doline. Poimenovali so jo **Cvičkova gaz (600 m, M3, 40–60°)**. Prvi raztežaj je tudi najtežji, saj je bil led precej slab in za napredovanje je bilo treba uporabiti tudi skalo. V nadaljevanju smeri pa so imeli odlične razmere in njihovo dihanje se je lepo mešalo s čudovitim škripanjem oklov cepinov in konic derez.

19. marca se je v severno steno Krna podal Jaka Hrast (AO Domžale), da bi si поблиže pogledal smer **Podgornik-Poberaj (150 m, 45–60°)**. Skozi celotno smer je imel dobre razmere, a brez zabeljenega ocvirka tudi tukaj ni šlo, saj ga je na izstopu pričakal mešan teren. Že prva plezalca sta opozarjala na kočljiv izstop iz stene.

20. marca sta Sašo Žitnik in Petra Muhič (oba AO Železničar) plezala nad Okrešljem. Očitno ju je novica o vzponu Korošcev Grege in Andreja v **Igličevi smeri (350 m, V+)** tako navdušila, da sta želela tudi sama поблиže pogledati, kaj in kako je na stvari. In nista bila razočarana. Večinoma je smer dobro narejena in plezanje prijetno. Ker pa ne bi bilo *fajn*, če bi vse šlo kot po maslu, sta se morala vseeno malce poigrati tudi z nepredelanim snegom in skalo. Pohvalila sta doživetje in celotno turo.

Ledne tvorbe

Tudi za te novice so za nekaj lednih utrinkov iz nam

bližnjih koncev poskrbeli člani AO Grmada Celje. Matej Arl, Peter Robič in Mitja Peterka so se zapeljali proti Dolomitom, in sicer v Val Travenanzes, kjer so jih pričakale odlične razmere. Nabrušenost cepinov in ostrino derez so preizkusili v slapovih **Diamante (W14+, 170 m)** ter **Sogno Canadese (W15, 200 m)**, ki so preizkus več kot očitno opravili z odliko. Če sodim po imenu drugega slapu, lahko upravičeno rečem, da je Kanada naslednji cilj tria.

V deželi ovc in kiltov

Če je Luka Stražar na taboru BMC spoznal vse "radosti" zimske plezarije na Škotskem, so bili mladi Škofjeločani kar malo "razočarani", ko jih je od osmih plezalnih dni kar pet dni razvajalo sonce in popolno vreme. Očitno zna odlično vreme presenetiti tudi pozimi, ne samo poleti. Luka Murn, Janez Kavčič, Miloš Sterle in Matjaž Mohorič so s pridom izkoristili odlične razmere, super vreme in se dodobra naplezali. Najprej so se podali v najvišjo goro britanskega otočja, **Ben Nevis**, kjer so preplezali **Tower Ridge (IV, 3, 800 m)**, **Point Five Gully (V, 5, 325 m)**, **The Curtain (IV, 5, 90 m)**, **CIC Hut Cascades (II, 5, 60 m)** in **Boomer's Requiem (V, 5, 250 m)**. Ker je dolgočasno plezati samo na enem območju, so zavili še v **Cairngorms** in preplezali **Central Gully (I, 135 m)** ter **The Runnel (II, 135 m)**. Svoje potepanje so zaključili nad eno izmed najlepših in najspektakularnejših škotskih pokrajin, dolino **Glen Coe**, kjer so prečili greben **Aonach Eagach (II/III, 4 km)**. Nad dogodivščino so bili skoraj tako navdušeni kot nad odličnim pivom lokalnih *oštarij*.

Chamonix in njega razmere

Grega Lačen (AK Črna) je željo po plezanju v Chamonixu letos uspel potešiti, potem ko mu je lanske načrte prekrizal naporen urnik. Letos mu je družbo delal avstrijski kolega Georg. Za cilj sta si izbrala severno steno Aiguille Verte, ki se pne nad ledenikom Argentière. Prvotno sta želela plezati smer Late To Say I'm Sorry, ki pripelje na stranski vrh Grande Rocheuse nekoliko levo od glavnega vrha, ampak ju je zavrnil neobstoj lednega traku, ki je ključen za to smer. Tako sta po preplezanem spodnjem delu smeri Couturier couloir nadaljevala po levi in tako preplezala **Vivagel (1000 m, IV, 4)**. Sestopila sta po smeri Couturier couloir in odsmučala vročemu čaju nasproti, ki sta si ga po celem dnevu plezanja ob močnem severnem vetru še kako želela. Tudi Matevž Jerman, Uroš Grilj, Anže Klarič in Jernej Ortar (vsi AO Ljubljana - Matica) so se v iskanju razmer podali čez Padsko nižino do Chamonixa, kjer so jih pričakale sicer spremenljive razmere, a odlična turna smuka in mnogoštevilni snežni kristali, pršič imenovani. V dobrem tednu so večino časa preživeli v bregih in tako sta 13. marca Jerman in Grilj preplezala **Eugster Diagonal couloir (1000 m, IV/2, 50–60°)** v Aiguille du Midi. Istega dne sta se Klarič in Ortar ogrela v **Cosmiqueovem grebenu (II/2, IV+)**. Obe navezi sta se srečali z globokim, nepredelanim snegom. Čez dva dni so se ponovno zapeljali do vrha Midija in pristopili pod Mont Blanc du Tacul, kjer sta Jerman in Grilj preplezala **Modica-Noury (500 m, III/4+)**, Klarič in Ortar pa sosednjo smer **Gabarrou-Albinoni (500 m, III/4)**.

Smer Arête des Cosmiques nad Chamonixom

Foto: Anže Klarič

Vsi ti vzponi so bili le priprava za nekoliko zahtevnejše stene. Po počitku in gurmanskih užitek dolinskega življenja so 19. marca Grilj, Klarič in Ortar dostopili na ledenik Argentière in naslednji dan sredi noči vstopili v steno Les Droites, kjer so si izbrali smer **Lagarde direct couloir (1000 m, IV/4+, 50–60°/85°, M3)**. Že na vstopu jih je pozdravil težaven prehod čez krajno zev, a nekako so ga premagali in si tako odprli pot v uživaški del smeri. Odlične razmere so jih spremljale skoraj do roba stene, kjer so morali opraviti tudi z dvema raztežajema nepredelanega snega. Kljub temu so bili še za dne na vrhu in

Plezanje v smeri Gabarrou Albinoni

Foto: Anže Klarič

se po južni strani spustili na ledenik. Nad Courmayeurjem, natančneje v **Velikanovem zobu**, pa so poskušali člani AO Litija. Po mrzli noči, prebiti v šotorih, so se podali svojemu cilju nasproti. Že takoj na začetku jim je težave povzročal globok, nesprijet sneg, a so kljub temu rinili naprej. Kljub veliki želji in trmi so bili primorani obrniti pet raztežajev pod glavno steno. Kljub neuspehu je bila izkušnja pozitivna in gotovo se bodo še vrnili na "kraj zločina".

Kanadski led je bolj leden od našega

Do tega bistrega zaključka sem prišel sam. Priznam sicer, da po tehtnem, dolgotrajnem in globokem razmišljanju, ki me je tako zaposlilo, da sem zamudil

V smeri Lagarde direct couloir v Les Droites

Foto: Anže Klarič

celotno zimsko sezono in se prebudil v pomladi. S tako resnimi bivanjsko-filozofskimi dilemami pa se nista ukvarjali Marija Jeglič (AO Ljubljana - Matica) in Sara Jaklič (AO Kranj), ampak sta se raje usedli na letalo in poleteli čez lužo v sicer pomladno Kanado. Kot pravi Sara, pomlad tam razumejo v smislu temperatur, ki so višje od -20°C . V tri tedne trajajočem popotovanju po ledenih vesinah sta si redno brundali *O Canada! Our home and native land*, ko sta praktično na vsakem stojišču prebujali otrple prste. Hvala onemu zgoraj za pomlad. Želja in motivacija sta bili na visoki ravni in uspeli sta preplezati kar 14 smeri na 5 različnih območjih. Ogrela sta se v Fieldu, kjer sta preplezala **Carlsberg Column (WI 5, 150 m)**, **Extra Lite (WI 4, 275 m)**, **Superbock (WI 5, 150 m)** in **Silk Tassel (WI 4, 55 m)**. Nadaljevali sta v Thomas-Evan Creeku, kjer sta poleg slapov **Moonlight (WI 5, 110 m)**, **Snowline (WI 4, 100 m)** in **Green Monster (WI 4, 40 m)** preplezali tudi eno kombinirano smer **Physiotherapy (M7, WI 5+)**. Kot pred meseci Janez Svoltjšak sta tudi onidve obiskali Icefield Parkway in tam preplezali

Plezanje slapov v Kanadi

Foto: Marija Jeglič

Murchison Falls (WI 4+, 180 m), **Weeping Wall (WI 5, 160 m)** in **Curtain Call (WI 6, 100 m)**. Na seznamu sta imeli še obisk območja Banff & Lake Louise ter Ghost Valley, kjer sta lepo zapolnili svoj seznam vzponov z **Louise Falls (WI 4–5, 170 m)**, **Spray River Falls (WI 5, 100 m)** in **Hydrophobia (WI 5+, 150 m)**. Ker je nekaj želja ostalo še neuresničeni, sta si enotni, da bosta domače ognjišče še kdaj zamenjali za kanadsko pomlad.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

NOVICE
IZ TUJINE

Najtežja dry tooling smer na svetu?

Britanski plezalec Tom Ballard je konec januarja v "svojem skrivnostnem stropu", poimenovanem Tomorrow's World (ang. Jutrišnji svet), blizu Marmolade v Italiji verjetno preplezal eno najtežjih smeri na svetu v tako imenovani *dry-tooling* tehniki. V bistvu gre za plezanje v skali z opremo za ledno ali kombinirano plezanje. V okoli 50 metrov dolgi strehi je bilo pred tem preplezanih že nekaj izredno težkih smeri, ki so jih preplezali člani britanske reprezentance v lednem plezanju, ki so obiskali Ballardov "strop" med teknama v Saas Feeju in Rabensteinu. Krono vsemu pa je dal Ballard z zadnjim projektom, za katerega meni, da bi lahko imel oceno D15. Smer je poimenoval A Line Above the Sky (ang. Črta na nebu), preplezal pa jo je brez tako imenovanih štiric. Smer je že dobila tudi prvo ponovitev. 21. februarja jo je ponovil francoski plezalec Gaetan Raymond, kar mu je

Tom Ballard v smeri A line above the Sky
Foto: Arhiv Toma Ballarda

uspelo že v drugem poizkusu. V prvem poizkusu je padel dva giba pred koncem. Glede težavnosti in ocene je mnenja, da gre, kljub temu da so v smeri le trije ali štiri dolgi gibi D12, zaradi dolžine za izredno težko smer in je potrditev njene težavnosti povsem mogoča.

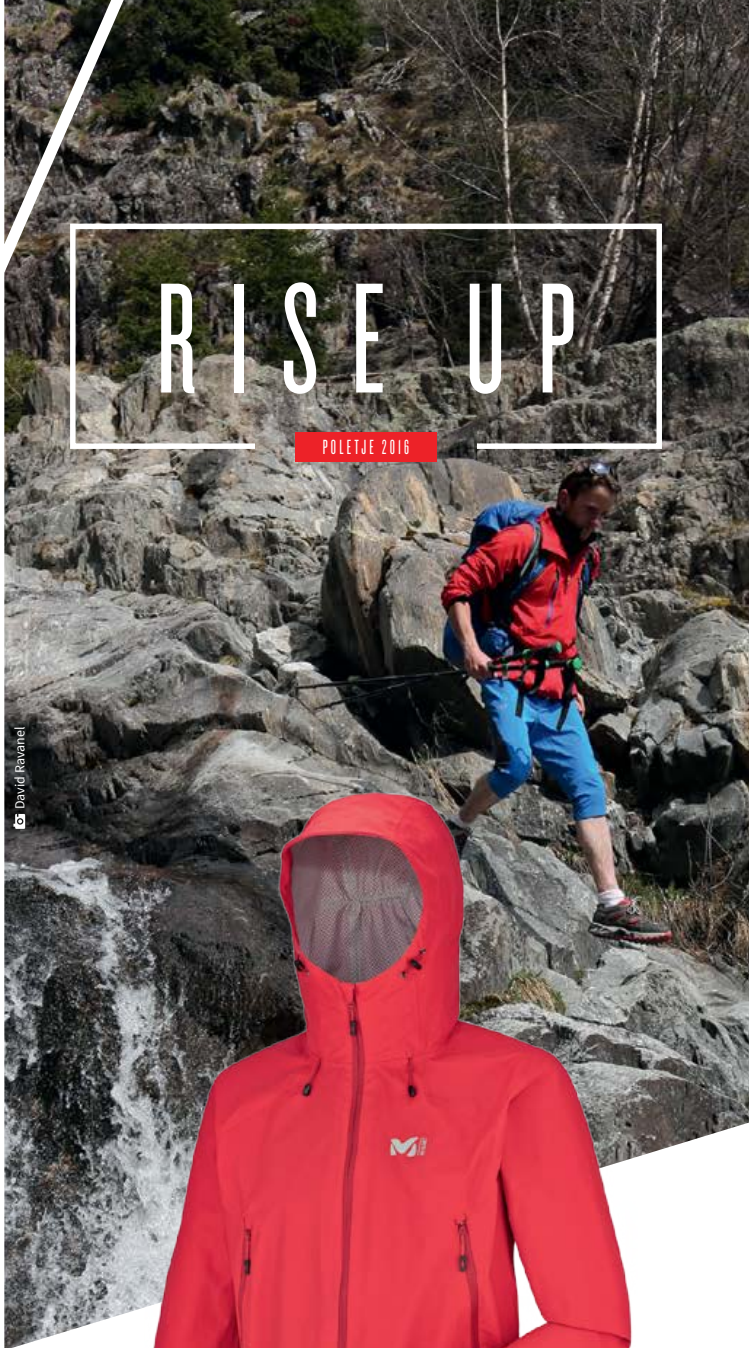
Dekleta v dry in mix smereh

Čeprav se pri nas ne moremo pohvaliti s kakšnimi posebnimi lednimi razmerami to zimo, pa je bilo ponekod v Alpah in še posebej na drugih koncih sveta kljub vsemu kar nekaj primernih razmer za kombinirane vzpone. Tako je češki plezalki Luciji Hrozovi v Vailu v Koloradu uspelo opraviti odličen vzpon. Po lednem festivalu v Qurayju, kjer je zmagala pri dekletih, v skupni razvrstitvi pa je bila tretja, je obiskala znameniti Fang amfiteater pri Vailu, kjer je nekaj najtežjih kombiniranih smeri na svetu. Odločila se je kar za svojo linijo in tako preplezala smer, ki jo je poimenovala Saphira, preči pa znamenito smer Mustang, ki je bila do sedaj najtežja tovrstna smer v ZDA. Hrozová, ki sicer preživi s cepini v rokah kar devet mesecev na leto, saj je zaposlena v ledno-plezalni dvorani v Pragi, je ocenila svojo novo smer z oceno M15-. Zdi se ji nekoliko težja

od smeri Ironman (M14+), njene najtežje smeri, ki jo je preplezala pred tem. Čaka še na potrditev ocene. Tudi v "suhih" smereh so punce zelo dejavne. Tako je italijanska plezalka Angelika Rainer v Usinah v Franciji na *fleš* preplezala smer Next Level (D13). Na začetku marca ji je uspelo v plezališču Bus del Quai v Italiji ponoviti smer Low G-Man, svojo prvo smer z oceno D14. Pred tem ji je že januarja uspelo v Vailu preplezati smer Mustang (M14-). Za konec omenimo že nizozemsko plezalko Mariane van der Steen, kateri je v plezališču Bus del Quai uspelo na *fleš* preplezati smer Kamasutra (D13+). Skratka, z dekleti ni več *heca*, vse bližje so fantom!

Patagonske novice

V bistvu se zdi, kot da se že kar ponavljamo s Patagonijo, toda očitno so bile letošnje razmere enkratne za vzpone, tako da je bilo tam veliko odlično pripravljenih plezalcev. Če se najprej posvetimo klasikam, pričnimo pri smeri Kompresor v Cerro Torreju (3128 m). Včasih ni bilo nič posebnega, če ste jo preplezali, čeprav ne gre za vzpon, ki bi ga lahko podcenjevali. Toda od leta 2012, ko sta Hayden Kennedy in Jason Kruk odstranila svedrovce, ki so smer krasili od Maestrijevega (neuspešnega) vzpona leta 1970, je doživela le redke uspešne vzpone. Kot je Maestrijev vzpon požel veliko kritik zaradi pretirane uporabe tehnike ob vzponu, saj je za

© David Ravanel

RISE UP

POLETJE 2016

FITZ ROY 2.5L JACKET

Izredno lahka in zložljiva 2.5 slojna vetrovka za vse gorske aktivnosti. Dryedge Allweather membrana: popolnoma vodoodporna in dihajoča z varjenimi šivi. 0.425 kg

DRYEDGE™
NEPREMOČLJIVA & DIHAJOČA
TKANINA

njegovo ekipo v steni ostal celo kompresor, s katerim so si pomagali pri vrtnanju lukenj za svedrovce, tako je tudi odstranitev le-teh dobrih 40 let kasneje naletela na neodobravanje. V bistvu je po vrsti vzponov, ki so bili opravljeni do takrat, nenadoma ta smer postala dosegljiva le redkim plezalcem. Skokkoli, od odstranitve svedrovcev naprej so smer preplezale le tri naveze; to zimo sta kot zadnja uspela Italijan Matteo Della Bordella in Švicar Silvan Schüpbach. Če se spomnimo, je novostaro smer prvi preplezal januarja 2012 David Lama skupaj s Petrom Ortnerjem. Lama je bil tudi prvi, ki mu je uspel povsem prosti vzpon v smeri z varianto v vršnem delu. Kot druga sta smer preplezala naša Luka Krajnc in Tadej Krišelj. Zadnji dve navezi sta vzpon opravili s

Smer Via Kompresso v gori Cerro Torre je od leta 2012 brez svedrovcev. Foto: Boris Strmšek

pomočjo tehnike, vendar bolj zaradi "strahu" pred vršno steno, kjer so štirje zelo težki raztežaji, ki so ključ do vrha. Matteo in Silva pravita, da ko enkrat opraviš z njimi, veš, da bi bilo možno celotno smer z nekaj več truda in poguma preplezati tudi prosto, vendar ne gre zanemariti tudi nekaj lednih raztežajev, ki vzamejo precej energije. Zadnja naveza je opravila vzpon v dveh dneh; bivakirala sta pri ledenih stolpih dva raztežaja pred vršno steno, naslednji dan sta ob treh popoldan dosegla vrh Cerro Torreja, nazaj pod steno sta bila nekaj pred polnočjo. Plezala sta zadnja dva dni v januarju.

V južni steni Fitz Roya (3405 m) sta letos nastali kar dve novi smeri. Prvo sta v zadnjih dveh dneh januarja preplezala Slovaka Michal Sabovčík in Jan Smolen, ocenila pa sta jo s 7a+, M8, A2, 665 m. V prvih štirih raztežajih sta imela precej ledu v počeh, oviral ju je tudi mraz, kasneje pa sta plezala

v odlični skali in po trinajstih raztežajih sta se pridružila Koloradski smeri, ki so jo deset dni prej preplezali Američani Max Barlerin-Quinn Brett-Michael Lukens. Američani so bili navdušeni nad linijo, ki jih je vodila po presenetljivo dobri skali in dokaj manjših težavah, kot so pričakovali. Prvi dan so pričeli zgodaj zjutraj, nato bivakirali na vrhu in se naslednji dan spustili navzdol po Francosko-argentinski smeri. Smer so ocenili s 6c+, 650 m. Vsekakor Patagonija ponuja še veliko možnosti.

Novice je pripravil
Boris Strmšek.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Bicikel za Krudra

Jernej Kruder je poskrbel za najprijetnejšo domačo plezalno novico konca zime. V Mišji peči je preplezal verjetno najbolj znano slovensko športnoplezalno smer Za staro kolo in majhnega psa (8c+). Gre za peti slovenski vzpon, skupno pa je to osmi vzpon v smeri, ki jo je leta 1992 prvi preplezal Tadej Slabe in postavil nov mejnik v slovenskem plezanju. S tem je slovensko plezanje umestil

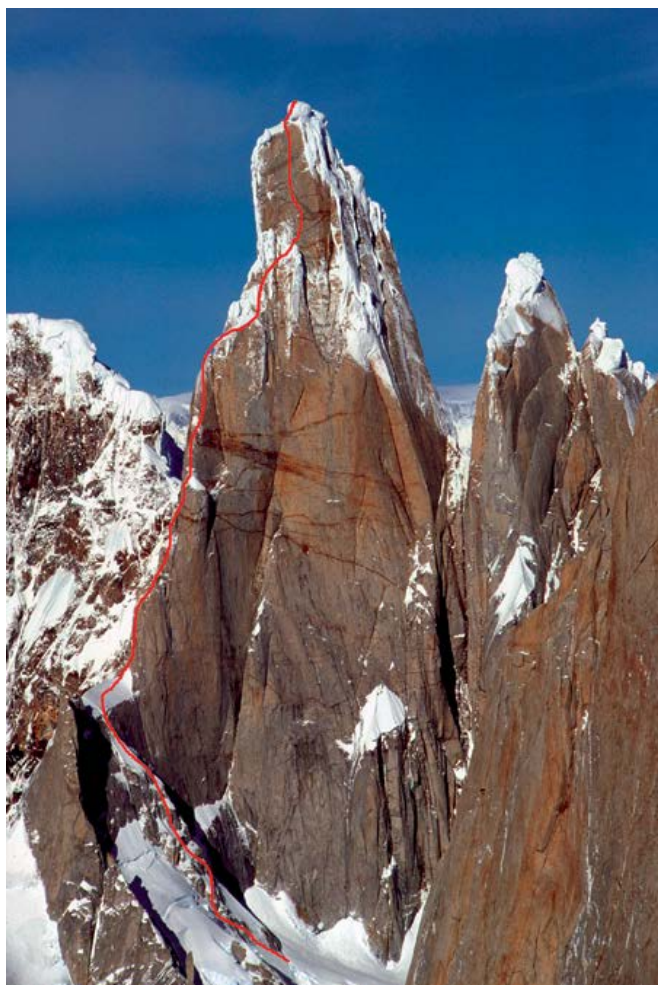
Fitz Roy - tokrat dve novi smeri v njegovi južni steni

Foto: Boris Strmšek

v svetovni vrh, saj je takrat sodila med tri najtežje smeri na svetu. Za kako težko linijo gre, govori tudi dejstvo, da je na prvo ponovitev čakala vse do leta 1998, ko jo je ponovil Španec Pedro Pons in potrdil oceno. Od slovenskih plezalcev so bili v smeri uspešni še Urh Čehovin (2001), Uroš Perko (2002) in Jure Golob (2004); poleg že prej omenjenega Španca sta jo od tujcev uspela preplezati še avstrijski balvanski specialist Kilian Fischhuber (2004) in Adam Ondra (2014), ki je težave v smeri opisal z besedami, da gre za zelo težko klasiko.

Uspešen obisk Španije

Mina Markovič, aktualna zmagovalka svetovnega pokala, se je po le nekajtedenski odsotnosti ponovno vrnila v Španijo, kjer je opravila nekaj uspešnih plezalnih dni. V Siurani je na fleš preplezala smer Kalea Borroka (8b+), v velikem slogu pa je v prvem poskusu opravila še s smerjo Dogma (8b+). V smeri, ki ima enak začetek kot prej omenjena Kalea Borroka, je najtežji del linije

plezala prvič. V zadnjem, zanj neznanim delu jo je čakalo še nekaj izjemno dolgih gibov, pri katerih je morala uporabiti veliko domišljije, predvsem pa veliko svojih izjemnih plezalnih sposobnosti. V Španiji se je mudil tudi Klemen Bečan, ki je plezal v plezališču Oliana. Tam je Klemnu kot prvemu uspelo preplezati projekt, ki ga je pred časom opremil Joe Kinder. V smeri Joe's Mama (9a+) je s presledki poskušal že od decembra in kakšen dan v njej opravil tudi po pet poskusov. Tako je Klemen Bečan postal drugi slovenski plezalec s preplezano smerjo ocene 9a+ za Domnom Škoficem, oziroma tretji, če štejemo še vzpon Jerneja Krudra v smeri (v prečki) Massacrata.

Gašper Pintar do 8c

Gašper je v zadnjem letu obiskal praktično vsa

plezalna območja, ki v svetu nekaj veljajo. Ustavil se je tudi na jugu Španije, kjer je plezal v balvanskem območju Albarracin, v plezališču Chulilla, pa tudi v plezališču El Chorro. V tem obdobju je bil uspešen v kar nekaj težkih smereh. Najtežjo smer z rdečo piko, Primer asalto (8c), je preplezal v Chulilli, kjer je bil uspešen še v smeri La Bella protegida (8b) in v šestih smereh z oceno 8a, od katerih je bil v dveh uspešen na pogled, v eni pa na fleš. V El Chorro mu je uspел najtežji vzpon na pogled, kjer je preplezal smer Trango (8b). Na seznam vzponov je vpisal še smeri Cous cous (8b+), El Complot (8a+) na pogled, Swimming Through a Shark Attack (8a+) v drugem poskusu ter Lourdes (8a) na pogled.

Talk is cheap!

Tim Unuk je lep sončen konec tedna izkoristil za

plezanje v naravnih plezališčih in uspel v najtežji smeri v letu 2016. V plezališču Mišja peč je uspel v smeri Talk is cheap! (8c), ki jo je leta 1997 kot prvi preplezal Uroš Perko. Petnajst metrov dolga smer poteka v t. i. Tedijevi luknji, močno previsnem predelu Mišje peči, imenovanim po Tadeju Slabetu, ki je v tem delu opremil že zgoraj omenjeno smer Za staro kolo in majhnega psa (8c+) in Sanjski par (8c).

Novice je pripravil Peter Mikša.

PISMA BRALCEV

Pojasnilo

V članku *Najbolj je fajn, te ko je fajn!* v Planinskem vestniku na 49. strani januarske številke 2016 so zapisane trditve, ki ne ustrezajo dejanskemu

stanju. Nekdanji pripravnik za gorskega vodnika (PGV) Boris Strmšek v prvem stolpcu članka piše: "No, pa skoraj sem postal gorski vodnik, vendar sem se zameril nekaterim v Združenju gorskih vodnikov in so me neutrudno metali na izpitih za mednarodno licenco, dokler se nisem odločil, da nisem njihov sponzor oziroma da sem prestar, da bi me imeli za norca. Pa so se me rešili."

Usposabljanje za gorskega vodnika (GV) je zahtevno. Od desetih kandidatov, ki so skupaj s Strmškom 14. 1. 1996 naredili sprejemni izpit, sta le dva postala PGV, le eden od njiju pa je postal GV. Za zaključek usposabljanja torej ni nujno le izpolnjevanje pogojev ob začetku, ampak tudi resno sodelovanje ves čas usposabljanja. To traja skupaj osemdeset dni v treh letih. Kljub zahtevnosti usposabljanja za GV je

NAHRBTNIKI

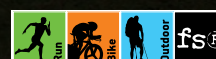
vrhunske oblike in kvalitete!

Osprey na voljo v:

- Trgovine Kibuba Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica
- Trgovine Iglu Šport Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin
- Trgovina Annapurna Ljubljana
- Trgovina Outdoor Galaxy, Bovec
- Trgovina Elan, Begunje
- Trgovina Pod skalco, Bohinj
- Trgovina Koala Sport, Bled

Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

v času od leta 1996 do 2005, ko se je za GV usposabljal Strmšek, strokovni izpit za GV opravilo triindvajset PGV. Usposobljenost Borisa Strmška za GV so na prvem delu strokovnega izpita za GV ločeno ocenjevali trije člani izpitne komisije. Pri nobenem ni dobil ocene uspešno. Da bi se prav tem trem ocenjevalcem Strmšek zameril, je malo verjetno. Svetujemo mu, naj si ponovno pogleda ocene svojega dela na izpitu, ki so mu bile poslani, in presodi, kaj so bili vzroki, da izpita ni opravil. Po njegovem naj bi neutrudno metanje pomenilo neuspešno opravljen del izpita iz vrhne tehnike, neuspešno opravljeno vodenje vzpona v skali in ponovno neuspešno opravljen vodenje vzpona v skali. Pripominjamo, da je bil na strokovnem izpitu prvič septembra 2005, le štiri mesece pred tem, ko bi izgubil pravico do opravljanja izpita, ker bi preteklo deset let od začetka njegovega usposabljanja za GV.

Boris Strmšek piše, da ni opravil izpita za GV z mednarodno licenco. S strokovnim izpitom, ki ga ni opravil, bi postal slovenski gorski vodnik, mednarodno licenco pa bi pridobil samodejno.

Glede sponzoriranja ZGVS s strani Borisa Strmška je treba vedeti, da je večino stroškov za njegovo neuspešno usposabljanje za GV bilo plačanih iz proračuna RS, le majhen del pa je poravnal sam. Le če je zamudil redne roke, je vse stroške moral poravnati sam. ZGVS na račun njegovega usposabljanja ni pridobilo nič, člani organov ZGVS pa so zanj zapravili kar nekaj časa. Kdo je koga imel za norca, lahko bralci na podlagi zapisanega presodijo sami.

Robert Rot, za Združenje gorskih vodnikov Slovenije

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Izšla je letošnja prva številka *Obvestil Planinske zveze Slovenije*, katere del je tudi skupščinska priloga z gradivi za skupščino PZS, ki bo potekala 16. aprila v Črni na Koroškem.

Upravni odbor (UO) PZS se je s prisotnimi devetnajstimi člani od skupno triindvajsetih 10. marca v Postojni sestel na svoji deveti seji. Posvetil se je pripravam na prihajajočo skupščino, kategorizaciji planinskih poti, planinskemu gospodarstvu, organiziranosti vodnikov PZS, delovanju komisij in odborov PZS, nekaterim podrobnim vsebinskim načrtom, dotaknili pa so se tudi označevanja dvonamenskih planinskih poti in Zakona o športu v javni obravnavi. PD Postojna letos praznuje 70 let, zato je bila tokratna seja UO PZS na povabilo Meddruštvenega odbora planinskih društev Primorske v Postojni. Pred začetkom seje so direktor podjetja 360 Line Simon Margon, predsednik PZS Bojan Rotovnik in namestnik načelnika Komisije za športno plezanje PZS Janez Hafner podpisali pogodbo za trženje slovenske članske reprezentance v športnem plezanju za obdobje treh let. Za delovnega predsednika letošnje skupščine so potrdili voljenega člana UO PZS Štefana Kebra (PD Prevalje) in sprejeli predloge sklepov za skupščino o finančnem in vsebinskem poročilu PZS za leto 2015, o okvirnem vsebinskem in finančnem načrtu 2017 ter o sprejemu Statuta PZS, Programskih vodil PZS in o Pravilniku o finančnem in materialnem poslovanju. Potrdili so kategorizacijo planinskih

poti in s tem uradno razvrstitev planinskih poti v Sloveniji v lahke, zahtevne in zelo zahtevne. Na predlog zbora gospodarjev je upravni odbor podal soglasje k Pravilniku o planinskih kočah, bivakih in učnih središčih ter k novim najvišjim cenam prenočevanja in osnovne preskrbe v planinskih kočah. Na predlog zbora vodnikov pa so soglašali z dopoljenim Pravilnikom o organiziranosti vodnikov PZS. Naslednja seja UO bo 26. maja 2016. PZS je podala pripombe na Zakon o športu; izpostavili so predvsem to, da mora zakon v večji meri upoštevati vidik prostovoljstva v športu. V zakonu pa je treba opredeliti tudi pogoje za opravljanje dejavnosti turističnih športnih storitev kot pridobitne dejavnosti, primerljivo s sedanjo opredelitvijo v 43. členu Zakona o spodbujanju razvoja turizma.

Nepalska vlada je v prvih dneh marca začela s pobudo, da tujim obiskovalcem, ki v državo vstopijo na mednarodnem letališču Tribhuvan v Katmanduju, podari brezplačno SIM kartico za mobilne. PZS se je ob pomoči Planinske zveze Hrvaške (HPS) z upraviteljem Narodnega parka (NP) Paklenica dogovorila za izenačitev ugodnosti za slovenske planince z ugodnostmi članov HPS; tako je vstop v NP Paklenica za člane PZS cenejši tudi za polovico.

PZS je obvestila mlade športnike o razpisu Mladi upi, v katerem Zavarovalnica Triglav in Vse bo v redu, zavod Zavarovalnice Triglav za družbeno odgovorne aktivnosti, že četrto leto vabita k prijavi na razpis mlade in nadarjene posameznike s področij športa, umetnosti in znanosti. Na razpisu Mladi up 2015 je bila izbrana tudi izjemno uspešna mlada športna plezalka Janja Garnbret, ki si s finančnimi sredstvi iz tega sklada lažje plačuje treninge, opremo, priprave.

Objavili so tudi javni poziv k predlaganju kandidatov za nagrado oz. priznanja Republike Slovenije na področju prostovoljstva za leto 2015.

Mladinska komisija (MK) je izvedla zimsko planinsko šolo in povabila na tradicionalno delovno akcijo v Planinsko učno središče Bavšica, kjer bodo letos učni center za novo sezono pripravljali od 15. do 17. aprila. MK letos praznuje svojih 60 let. V ta namen je organizirala fotona-tečaj, rok za oddajo fotografij pa je bil 25. marec. Med 13. in 15. majem se lahko mladim, mentorjem planinskih skupin, vodnikom PZS, mladinskim voditeljem in vsem, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem otrok in mladine, pridružite na seminarju družabnosti v Planinskem učnem središču Bavšica. Za prvomajske praznike se družine od 30. aprila do 2. maja lahko odpravite na družinski planinski tabor v dolino Bavšica. Pozvali so tudi k podpori mladinskega planinskega tabora PD Maribor Matica v Javorniškem Rovtu pri zbiranju sredstev v akciji podjetja Dormeo in k predlogom za naj prostovoljca leta v razpisu Mladinskega sveta Slovenije.

Vodniška komisija je z izpopolnjevanji na Grohotu zaključila letošnja snežna izpopolnjevanja za vodnike PZS, v aprilu pa je začela s kopnimi izpopolnjevanji za vodnike PZS. Nekatera kopna izpopolnjevanja so že polno zasedena, prav tako je polno zasedena letošnja 1. izmena tečaja za vodnike PZS kategorije A od 25. junija do 5. julija. Nova generacija vodnikov kategorije D (lahke snežne ture) je opravila pisne izpite in izpitno turo.

Gospodarska komisija je 8. in 9. aprila na Bledu organizirala seminar za oskrbnike planinskih koč, prav tako pa so bili dobrodošli najemniki ter ostalo osebje, ki dela v kočah ali opravlja dela, ki

so pomembna za delovanje planinskih koč. Za delo v planinskih kočah je bilo znova nekaj aktualnih razpisov, med njimi za delo v kočah na Kriški gori in na planini Kuhinja ter v Domu v Kamniški Bistrici. Planinski dom pri Krnskih jezerih pa je že odprt in normalno oskrbovan od 26. marca dalje.

Komisija za planinske poti je razpisala tečaj za markaciste pripravnike, zaključek tečaja za markaciste pripravnike ter licenčna izpopolnjevanja za markaciste. Več na www.kpp.pzs.si.

Komisija za varstvo gorske narave je poročala o izpopolnjevanju in o zboru odsekov za varstvo gorske narave, sedem varuhov gorske narave pa je prejelo diplomu dr. Angele Piskernik. Konec februarja so v MDO PD Dolenjske in Bele krajine že devetič zapovrstjo izvedli prvi del naravovarstvenega usposabljanja za gorske stražarje. Gorski stražarji in varuhi gorske narave Savinjskega MDO PD so se srečali 6. marca na Gori Oljki. Marca je na Pohorju potekala delavnica o upravljanju voženj z motornimi vozili v naravnem okolju in zaključek projekta SUPPORT, katera je organiziral Zavod za gozdove Slovenije.

Komisija za alpinizem je povabila na mednarodno srečanje plezalk v North Wales, ki bo od 12. do 19. junija, ter se veselila že sedmega zlatega cepina za Slovenijo (Marko Prezelj in Urban Novak s Haydnom Kennedyjem in Manujem Pellissierjem za vzpon na Cerro Kishtwar).

Komisija za športno plezanje se je z mladinsko reprezentanco v športnem plezanju 25. marca predstavila v Plezalnem centru Ljubljana. V začetku aprila pa so potekali tudi izpiti za pridobitev naziva športni plezalec 1.

Komisija za gorske športe je povabila na 23. gorski tek na Kriško goro za tržiški pokal

in memorial Janka Likarja ter poročala s turnosmučarskega praznika na Jezerskem. Srbi so potrdili načelni pristop k skupnemu slovensko-hrvaškemu pokalu v lednem plezanju. Na zaključku svetovnega pokala v turnem smučanju, Mondole 2016, sta uspešno nastopila tudi Nejc Kuhar in Karmen Klančnik.

Komisija za turno kolesarstvo je zbrala turne kolesarje na zboru turnih kolesarjev 17. marca v Mengeški koči na Gobavici, kjer so predstavili tudi Slovensko turnokolesarsko pot.

Planinska založba je v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije in Geodetsko družbo izdala prenovljeni planinski zemljevid Triglav (1 : 25 000). Do konca maja vam je v kompletu s planinskim zemljevidom Bohinj (1 : 25 000) na voljo po akcijski ceni.

Raziskovalna skupina PZS je objavila javni razpis za najboljše diplomske ali magistrske naloge za leto 2016. Rok za oddajo nalog, ki kandidirajo za pohvalo oziroma nagrado, je 10. oktober 2016, za ostale naloge in izbor teme pa po dogovoru. Povabili so tudi na praznovanje 120-letnice Soške

podružnice Slovenskega planinskega društva, ki so jo pripravili prizadevni planinci PD Tolmin kot dediči dolgoletne tradicije planinstva na Tolminskem 9. marca v Tolminu. Ob obilnem sneženju je PZS opozorila na nevarnost proženja snežnih plazov in pozvala k upoštevanju opozoril.

Zdenka Mihelič

Peto srečanje PZS in HPS

11. in 12. marca sta se v Starigradu v Paklenici na že petem srečanju sestali vodstvi Planinske zveze Slovenije (PZS) in Planinske zveze Hrvaške (HPS). PZS je zastopalo celotno predsedstvo s predsednikom Bojanom Rotovnikom na čelu in generalni sekretar Matej Planko, iz HPS pa so se srečanja udeležili predsednik prof. dr. Hrvoje Kraljevič, podpredsednica Jadranka Čoklica, predsednik izvršnega odbora Vlado Novak, član izvršnega odbora Ivan Hapač, urednik revije *Hrvatski planinar* Alan Čaplar in glavni tajnik Darko Berljak. Na delovnem delu srečanja v koči hrvaške gorske reševalne

zveze se jim pridružil še direktor Narodnega parka Paklenica Zlatko Marasović, ki je predstavil naravne danosti in posebnosti Paklenice ter popuste pri vstopnini za člane PZS.

Vodstvi obeh zvez sta pregledali narejeno delo od zadnjega srečanja lanskega aprila na Lisci. Strinjali so se, da bodo nadaljevali s sodelovanjem pri projektih, financiranih iz evropskih sredstev, tako na področju planinskega gospodarstva in usposabljanj kot tekmovalne dejavnosti. V sklopu projekta Erasmus+ bo osrednje mednarodno srečanje plezalcev gostila Paklenica. Ob možnem oblikovanju krovne evropske planinske organizacije bodo nastopali z usklajenimi stališči. Obe planinski zvezi pozdravljata širjenje že uveljavljenega slovensko-hrvaškega pokala v lednem plezanju na sodelovanje tekmovalcev iz Bosne in Hercegovine in Srbije ter tudi v prihodnje omogočata vzajemno dostopnost in prodajo planinske literature založb obeh zvez. HPS je pomagala, da je PZS na planinske zemljevide dodala še hrvaški jezik. Ugotavljali so, da se meddruštveni odbori planinskih

Literarni natečaj

Vse, ki radi primete pero v roke oz. se radi s prsti sprehajate po tipkovnici in ubesedite svoja doživetja, povezana s hribi, vabimo, da s svojo zgodbo sodelujete na našem nagradnem literarnem natečaju. Vsi se radi nasmejimo, zato naj bodo vaše zgodbe take, da nas bodo spravile v dobro voljo, še bolje pa, če se bomo ob branju nasmejali do ušes. Seveda so lahko tudi izmišljene, pomembno je le, da so povezane z gorami, da so igrive in zabavne ter da obsegajo približno 10.000 znakov s presledki.

Zgodbe bo ocenila tričlanska komisija, in sicer dva člana iz uredniškega odbora in en zunanji sodelavec. Najboljše tri bodo nagrajene in objavljene v *Planinskem vestniku*.

Prva nagrada bo 150 evrov, druga 100 in tretja 50 evrov.

Zgodbe pošljite s pripisom "Literarni natečaj PV" najkasneje do konca julija 2016. Besedila, napisana v obliki Microsoft Word, pošljite po elektronski pošti na pv@pzs.si. Svojo zgodbo opremite s šifro ali psevdonimom, ki ga poleg imena in priimka zapišite v spremnem besedilu elektronske pošte. Prejemnik bo komisiji poslal samo zgodbe brez spremnega besedila in vidnega naslova pošiljatelja.

Sodelujete lahko le z zgodbami, ki še niso bile objavljene nikjer.

Na natečaju ne smejo sodelovati člani uredniškega odbora *Planinskega vestnika*, stalni zunanji sodelavci in njihovi ožji družinski člani.

Uredništvo

Peto srečanje PZS in HPS se je končalo s povabilom na dneva planincev in skupščini obeh zvez ter s skupnim izletom na Veliko Rujno in v Veliko Paklenico.

Foto: Alan Čaplar

društev oz. župnijskih zvez na obeh straneh meje čedalje bolj povezujejo, kar bodo nadaljevali predvsem pri večjih pohodih z najavami na spletnih straneh in z udeležbo. Še večji poudarek bo namenjen nadgrajevanju strokovnega sodelovanja markacistov, vodnikov, alpinistov. Pohvalili so izmenjavo dobrih praks in izkušenj prek tečajev in seminarjev, kot so bili inštruktorski tečaj Združenja planinskih organizacij Balkana (BMU) v Bavšici oktobra 2015, seminar za inštruktorje športnega plezanja v Paklenici in srečanje mentorjev mladinskih planinskih skupin na Omanovcu. Dobro sodelujeta tudi komisiji za planinske poti obeh zvez, ki sta uredili planinsko pot v kanjonu Krupe. Nadaljuje se delo na oblikovanju planinske obhodnice 40 vrhov prijateljstva, ob skorajšnjem zaključku evropske pešpoti E12, ki se je iz Slovenije razširila proti Hrvaški, pa se obeta posebna svečanost. Vodstvo PZS je predstavilo svoje pobude in rezultate glede razvoja turnega kolesarstva pri nas kakor tudi aktivnosti pri organizaciji in usposabljanju planinske

orientacije. Tako je PZS najavila tudi prvo mednarodno tekmovanje v planinski orientaciji BMU, ki bo med 30. septembrom in 2. oktobrom 2016, v naslednjih letih bodo sledila tekmovanja v drugih državah, članicah BMU. HPS pa je predala seznam desetih atraktivnih dvo-ali večdnevni planinskih izletov v hrvaških gorah, kot so Čičarija, Učka, Gorski kotar, Velebit, hribov otokov Cres, Lošinj, Vis itd., ki bo v pomoč slovenskim planincem pri načrtovanju tur na Hrvaško. Razstava Skupaj v gorah/ Zajedno u planinama o dolgotrajnem sodelovanju slovenskih in hrvaških planincev in alpinistov, odprta leta 2014 v Mojstrani, je lani gostovala v Sevnici, Tršču, na Reki in v Zagrebu ter povsod požela veliko zanimanja. Po več letih naj bi se letos ponovno srečali uredništvi *Planinskega vestnika* in *Hrvatskega planinarja*.

Po spletnih objavah PZS in HPS povzela Zdenka Mihelič

Planika, prva zavarovana rastlina pri nas

Planika je ena najbolj znanih gorskih cvetlic. Njeni snežno beli polsteni ovršni listi

Vrečka s semeni gojene planike

obdajajo socvetja rumenkastih cvetnih koškov, ki že od nekdaj razveseljujejo in vabijo planince k občudovanju in nabiranju. Trganje te prelepe cvetlice je bilo še posebej priljubljeno konec 19. stoletja z razcvetom gorskega turizma. Le redkokateri obiskovalec se je takrat z gora vrnil brez šopka planik za klobukom ali na palici. In kmalu je postalo opazno, da je teh rož vse manj. Na to težavo je začelo opozarjati novoustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Zato je Deželni zbor za Kranjsko leta 1898 na njegovo pobudo sprejel zakon o varstvu planik in kraljeve rože – blagajevga volčina. Že dve leti prej pa je bilo prav tako na pobudo planincev trganje planik z zakonom prepovedano na Goriškem in Gradiškem. Letos mineva sto dvajset let, odkar je planika postala prva z zakonom zavarovana rastlina pri nas. *Planinski vestnik* je leta 1899 poročal tudi o prvi kazni zaradi kršenja tega zakona: "Radi rivanja planik je bil kaznovan, menda na Kranjskem prvi, Janez Rekar po domače "Roža in Jaga" iz Mojstrane. Okrajno glavarstvo radovljiško ga je ob sodilo na šest ur zapora." Planika je simbol planinske flore. K nam je prišla po zadnji ledeni dobi iz step osrednje Azije. Splošno je razširjena v Alpah, Pirenejih, Karpatih in

severozahodnem Balkanu.

Pri nas so njena rastišča kamnita travišča in skalne razpoke v Alpah, na Ratitovcu, v Trnovskem gozdu in na Snežniku. V soteski Zarica pri Kranju pa je njeno najnižje rastišče pri nas (350 m). Njeno najbolj pogosto uporabljeno ime je planika ali očnica. Poznamo še nekaj ljudskih imen: očinec, očino zelišče, pečnica, skalarica, skalica, goličavarica, zvezdica, zvezdnica, mačnica, trosnica. Izraz levova noga je preveden iz latinskega imena, edelbajs pa je slaba popačenka nemškega izraza Edelweiss. Zakaj je ravno planika najbolj zaželeno planinska roža kjub množici veliko lepših in barvitejših? Ferdinand Siedel je v *Rastlinstvu naših Alp* zapisal odgovor: "Mnogo cvetic je, ki prekašajo očnico v barvi in obliki cvetja. Toda tiste kakor sneg bele zvezde, ki odlikujejo očnico, so čisto po svoje, izvirno in nekam po tuje prikrojene, nepravilno, pa vendar lepo. Z njimi se strinjajo steblo in listi po obliki in barvi, tako da je vsa rastlina od znožja do vrha dosledno izdelana v istem slogu. Zaradi te nenavadne vnianjosti nima očnica tekmeča v vsem alpskem rastlinju. Ta izredni kroj ji je očno pripomogel do slave."

Planika je danes zavarovana rastlina in uvrščena v rdeči seznam ogroženih rastlinskih vrst, zato je ne smemo trgati in nabirati njenih semen. Če pa si jo želimo v domačem

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 22. 3. 2016

Na seznamu zaprtih planinskih poti glede na stanje 27. februarja 2016 ni sprememb. Vir: <http://stanje-poti.pzs.si/>. Za točnost podatkov odgovarja Planinska zveza Slovenije.

vrta, lahko v različnih trgovinah kupimo vrečko s semeni gojene planike ali sadiko in si z njo pričaramo košček gora pred domačim pragom. Skupaj s Semenarno Ljubljana smo v muzeju pripravili vrečke s semeni gojene planike, da bi ob tej pomembni obletnici opozorili na varovanje in ohranjanje pestrosti rastlinskih vrst v naravnem okolju. Naj vam bo poskus vzgojiti svojo planiko poseben izziv. Vse leto pa si lahko v muzeju ogledate tudi razstavo o planiki, ki je svoje ime in podobo posodila številnim planinskim društvom, tovarnam in vojaškim formacijam nekoč in danes.

Natalija Štular

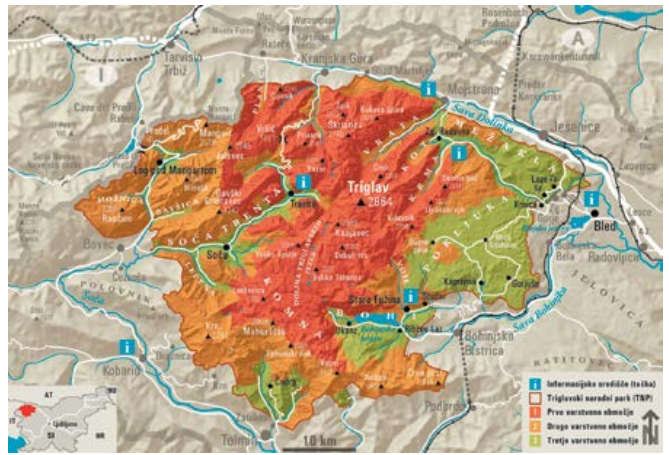

Za obiskovalce čudovitega gorskega sveta

Pred poletno sezono 2016 bo Javni zavod TNP na izbranih območjih parka pilotno označil varstvena območja, opredeljena z Zakonom o Triglavskem narodnem parku. Namenov označitve je več, imajo pa enoten cilj – prispevati k širokemu zavedanju vseh ciljnih skupin o enkratnosti nekaterih delov parka. Določena so tri varstvena območja. Tretje z vidika

obiskovanja običajno predstavlja izhodiščno oziroma prehodno območje, medtem ko drugo in prvo predstavljata osrednje območje narodnega parka, ki za dolgoročni ugodni obstoj potrebuje spoštljive obiskovalce narave. Pravila in priporočila ravnanja in vedenja v narodnih parkih imajo povsod po svetu velik pomen. Varovati in ohraniti izjemnost, prvobitnost in edinstvenost fenomenov, ki jih država prepoznava kot zagotovljeno dediščino prihodnjim rodovom. Velika večina obiskovalcev TNP ta pravila razume in jih tudi dosledno spoštuje. Upoštevanje to dejstvo verjamemo, da bo označitev varstvenih območij dobro sprejeta, hkrati pa bo pripomogla k zmanjšanju potencialnih pritiskov na prostor.

Sistem označitve predvideva kartografsko predstavitev razmejitve varstvenih območij na izhodišču označenih planinskih poti ter označitev prehodov med varstvenimi območji. Posebna skrb je namenjena tudi prosto živečim živalim. Vedno večje število obiskovalcev krči njihov življenjski prostor, zato je usmerjanje obiskovalcev nujno potrebno. V nadaljevanju je predvidena tudi označitev mirnih območij. To so manjša območja, ki so na podlagi strokovnih analiz nenadomestljiva za preživetje živali, zato dopuščajo minimalen ali ničel vpliv človeka. Če se zavedamo, da si območje narodnega parka delimo z živalskimi (in tudi rastlinskimi) vrstami, so tovrstna pravila in priporočila zelo dobrodošla in pripomorejo k udejanjanju zelenega turizma. Območje Triglavskega narodnega parka si to zasluži. Vaš pozorni korak je za doseg tega cilja izredno pomemben. Ne zahteva veliko, pripomore pa ogromno. Pilotno bodo označeni dolina Zadnjice v Trenti, območje Martuljka in

Zemljevid Triglavskega narodnega parka s tremi, barvno označenimi varovanimi območji

predel Rudnega polja na Pokljuki. Več informacij vam je na voljo na naši spletni strani (www.tnp.si). Vaših pobud in predlogov bomo veseli, saj bo optimalno izvedena označitev pripomogla k osnovnemu poslanstvu narodnega parka – potomcem ohraniti izjemno naravo našega neprecenljivega gorskega sveta.

Majda Odar

Henrik Zadel (1924–2014)

Človek živi toliko časa, dokler se ga spominjamo. (Ruski rek)

Minevata dve leti, odkar smo se blejski planinci poslovili od našega planinskega

očaka Henrika Zadela. Kleni Notranjec, preprost, skromen, delaven in vesel mož, ki ni bil poznan samo med planinsko srenjo visoke Gorenjske, ampak tudi drugje, nam je vsem prirasel k srcu. Skozi dolgo in polno življenje sta ga spremljali ljubezen do narave in ljudi, še posebej pa ljubezen do hribov in čebel. Za dolgotrajno delo v planinstvu ga je Planinska zveza večkrat odlikovala, leta 2013 je prejel srebrni častni znak. Za svoje predano delo v planinskem društvu je prejel tudi več društvenih priznanj.

Rodil se je 8. aprila 1924 v vasi Juršče na Notranjskem. Na domači kajži je bilo deset otrok. Obiskoval je italijansko šolo, kjer je bil kot bister učenec večkrat pohvaljen. A doma so bili revni, denarja za šolanje ni bilo, zato je že kot mladenič sekal v gozdovih, med *golcarji* je garal pet let. Sredi leta 1943 pa se je pridružil borcem NOB. Leta 1950 je prišel na Jesenice, kjer mu je brat Maks priskrbel delo pri železnici. Priučil se je za kurjača na parnih lokomotivah. Še isto leto se je vpisal v Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela. Tu si je ustvaril družino, a žena mu je kmalu umrla in zapustila edinko Nado. Henrik je med Gorenjci postal pravi *hribovc* – pa saj je bil to po duši že prej. Le kdo se ga ne spominja, kako jo je težkim nahrbtnikom na ramenih in orglicami na

ustih primahal na vrh gore! Leta 1965 je v celem prehodil Slovensko planinsko pot. Leta 1968 se je preselil na Bled, kjer se je zaposlil kot kretničar na železniški postaji. Rad je prebiral planinsko literaturo, še posebej pa poezijo. V prvih letih na Bledu se je včlanil v PD Gorje. Pravil nam je, da se je počutil kot otrok, ko je stal poleg staroste gorjanških planincev, pokojnega Matije Klinarja, ki je bil postaven in krepak mož. Matija in Henrik sta postala planinska prijatelja, družile pa so ju tudi čebele. Okoli leta 1974 se je pridružil blejskim planincem in že leta 1977 postal markacist. Od takrat je dobrih dvajset let skrbel za poti na Lipanci in bil tudi vzgojitelj mlajših markacistov. Čeprav ni bil izšolan planinski vodnik, je vodil ali spremljal številne skupine planincev po vrhovih nad Lipanco in tudi na Triglav. V upravnem odboru PD Bled je kot vodja markacistov in mentor mlajših sodelavcev sodeloval neprekinjeno od leta 1982.

*Vsteni se senca potuhne,
nikjer je videti ni,
le Henrik cepin po ledu vihti.
Z vrha kot grom se veter oglasi,
meglo pripodi,
senco spodi.
Henrik na štirih.
Kot hrošček v steni lebdi,
tesnoba ga objame,
moliti prične.
(Planincu Henriku, pesniška
zbirka Ptice, 1988, Janez
Petkoš, predsednik PD Bled)*

Na koncu spominom zaupajmo še, da je v njegovem srcu dolgo tlela tiha zadnja želja, da bi se še enkrat povzpел na Triglav. Prav nazadnje, leta 2011, se je ponoči z lučjo v roki odpravil s Pokljuke in dosegel Kredarico. Naneslo je, da so ga neki planinci prosili, če jih slika, in prijel je za fotoaparatar. Nameril je, stopil še korak nazaj, a zmanjkalo mu je opore in ravnotežja. Omahnil je po skalah, si poškodoval

ramo in se udaril v glavo. V koči je prebedel noč in zjutraj razočaran, utrujen in pobit, sam, brez tuje pomoči sestopil v Kot. V svojem 88. letu! Mož, ki so ga upognila leta, a mož neupogljivega duha ...

Kdor živi v spominu drugih, ni mrtev, je samo oddaljen. Mrtev je tisti, ki ga pozabimo. (Kant)

Tebe, Henrik, ne bomo nikoli pozabili.

In še nekaj dogodivščin o Henriku, saj ni bil samo planinec. Če bi kakšno vključili v prispevek, bi bil ta predolg in bi pri kom povzročil še zavist, saj smo vsi poznali Henrika kot veseljaka, zabavljača, hudomušneža – skratka posebneža, ampak skromnega in po srcu dobrega človeka, dobričina. Henrik je bil med Gorenjci znan po svojih šaljivih dogodivščinah s srečnim koncem, ki so nas vedno spravile v dobro voljo in včasih do solz nasmejale. Samo dve taki. Henrikov hobi je bilo tudi kolo. Še v zrelih letih se je rad udeleževal številnih cestnih kolesarskih dirk za rekreativce, posebno vsakoletnega vzpona na 1611 metrov visoki Vršič. Leta 1993 je kot 69-letni senior med prvimi štirimi privozil na vrh in od veselja zajodlal in zaigral na orglice. Pravili so mu železni Henrik! In še Henrikovo veselo planinsko potepanje. Pisalo se je leto 1966. V vasi Vrsno pod Krnom je bila napovedana svečanost ob obletnici smrti goriškega slavčka, pesnika in duhovnika Simona Gregorčiča. Tudi Henrik se je odločil, da se udeleži te slovesnosti. A po hribovsko – najprej vzpon na 2244 metrov visoki Krn in nato v Vrsno na proslavo. Prespal je v koči na planini Razor in se odpravil na Krn. Ob povratku s Krna se je znočilo, zavetišče pod vrhom Krna pa je bilo nabito polno. Zato si je v zavetju travnate police pripravil bivak, se zavil

v šotorsko krilo in poskušal zadremati. Mož je predremal hladno noč in se ob svitu izmotal na plan. Zagledale so ga ovce in stoglavi trop se je v diru z vrha pognal navzdol in naravnost vanj. Blejanje in stampedo. Jarci so podrli in pomečkali šotorček, naš junak pa se je rešil z begom. Proslava v Vrsnem je že minila, ko je pred zbrane planince (nepovabljen) stopil še Henrik. Ognjevito in iz srca, kot je znal le on, je odrecital pesem Soči. Množica je zabučala od navdušenja. Ploskanje in klici. Ko pa je zapel še Zakrivljeno palico v roki, za trakom pa šopek cvetic, so ga valovi spontane-ga ljudskega veselja pospremilili z odra.

Planinski prijatelji

Josip Sakoman (1929–2015)

Josip Sakoman ob odprtju njegove poti 18. oktobra 2014

Lanskega septembra se je končala življenjska pot planinskega prijatelja Josipa Sakomana iz Zagreba. Rad je imel slovenske gore, a najbolj mu je bila pri srcu Istra, še posebej Čičarija. Že zgodaj je prepoznal njene izjemne posebnosti in zanimivosti. V želji, da bi te kraje približal čim več pohodnikom, je s prijatelji iz PD Željezničar iz Zagreba začel označevati poti že davnega leta 1971 in jih povezal v prvo, t. i. istrsko planinsko pot

(IPP), ki so jo vzdrževali vse do leta 1998. Pot je vodila od Podgorja preko Slavnika na Jelovice, skozi Dane, Trstenik in Račjo vas do Orljaka, Brajkovega vrha in Planika vse do Poklona in navzgor do vrha Učke. Josip Sakoman se je uspel povezati z vsemi odločujočimi domačini (od politike do planinskih društev) ter z IPP in mnogimi drugimi potmi odprl lepote takrat mnogim še neznane Istre oz. Čičarije na slovenski in hrvaški strani. S tem se je začel pravi razcvet planinstva v teh krajih.

Že na začetku je navezal stike z Obalnim planinskim društvom Koper, ki ima kočo na Slavniku. Prijateljske vezi so ostale vseskozi pristne in neskaljene, prekinjene niso bile tudi v težkih vojnih časih. Člani OPD Koper so planince iz Zagreba in Pleternice vedno sprejemali odprtih rok, oni pa njih. Zato so bili veseli pobude hrvaških istrskih planincev, da se v znak priznanja in v spomin mlajšim generacijam pot v Čičariji od Goliča na slovenski strani do Žbevnice na hrvaški strani poimenuje Sakomanova pot. Planinci obeh držav so skupaj obnovili čezmejno pot in jo 18. oktobra 2014 slovesno odprli ob prisotnosti Josipa Sakomana, ki se je z vidnim zadovoljstvom spominjal nekdanjih časov. Josip Sakoman je bil dolga leta tudi zvest sodelavec *Planinskega vestnika*. Poročal je predvsem o sodelovanju med slovenskimi in hrvaškimi planinci, pisal vesti o udeležbi na različnih tradicionalnih pohodih ter spodbujal prijateljstvo in skupno delo. Napisal je več kot sto krajših novic in tudi nekaj daljših prispevkov. Prav je, da se planinci spomnimo nanj z vsem spoštovanjem in s hvaležnostjo do njegovega dela, ki ga bomo nadaljevali in razvijali še naprej.

Maruška Lenarčič

Plavški Rovt, v ozadju Golica Foto: Franci Horvat

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Udobje v planinskih kočah

Z NAMI NA POT

Golica

INTERVJUJI

Edo Kozorog, Nace Breitenberger, Lucie Hrozová, Peter Mikša, Amélie Faure, Janko Kovačič, Franci Savenc

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na radiu Ognjišče

z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

RADIO KRANJ 97.3

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Kjer drugi vidijo strah
pred preizkušnjami,
**mi vidimo priložnost
za premagovanje izzivov.**

○ ↑
2413 m

**Gorenjska
Banka**

Vse, kar šteje.

